

Ağ Analizi Perspektifinden Covid-19 Küresel Salgınının Psiko-Sosyal Etkilerinin İncelenmesi

Program Kodu: 1001 – COVID19

Proje No: 120K392

Proje Yürütücüsü:
Doç. Dr. Mehmet HARMA

Bursiyer(ler):

Metin Ege SALTER

Adar Cem LAĞAP

Sümeyra Bengisu AKKURT

Büşra AKTAŞ

ARALIK 2020
İSTANBUL

Önsöz

Yaklaşık bir yıl önce bütün dünyayı etkisi altına alan COVID-19 küresel salgının etkileri sağlık çalışanlarının yanı sıra sosyal bilimcilerin de farklı gerekçelerle ilgisini çekmektedir. Bir bakıma bireylerin COVID-19'a vermiş olduğu tepkiyi anlama ve geleceğe dönük çıkarımlarda bulunmada davranış ve sosyal bilimcilerin masada olması gerekmektedir. Sosyal ve davranış bilimcilerin acil durum masasında bulunma gereklilikleri iki temel becerilerinden gelmektedir: geçmişteki deneyimleri modelleyerek geleceğe ilişkin çıkarım yapabilme gücü ve kriz durumlarında kitlelerin davranış biçimleri konusunda uzmanlıklarının olması. Kompo teorilerinin üretilmesinin ve inanılmasının arkasındaki sosyal psikolojik süreçler, insanları bir davranışta bulunmaya ikna etme (aşı ya da korunmacı davranışlar gibi), farklı gruptaki ihtiyaçlar ve bu ihtiyaçların birbirleri ile ilişkilerini anlamak gibi problemler aslında sosyal psikolojinin temel yetkinliklerini içeren çalışma alanlarıdır. Sosyal bilimlerin özelde de sosyal psikolojinin bu küresel salgındaki insan hayat kalitesini arttırmaya yönelik becerilerinin önemini destekler nitelikte pek çok gelişmiş ülkede sosyal psikoloji uzmanlarının COVID-19 mücadelesinde aktif rol aldığı ve sürece ilişkin bilimsel raporlarının hazırlandığı görülmektedir (örneğin bkz. Bavel vd. 2020). Bu projede de TÜBİTAK'ın acil çağrı ile çıktığı destek sayesinde Türkiye özelinde farklı grupta (örneğin sosyo-ekonomik düzey) önem taşıyan değişkenler ve onların birbirleri ile ilişkileri temsili bir örnekleme incelenmiş oldu. Farklı alt gruptaki bireyler için önem arz eden merkezi değişkenler ortaya çıkarılarak orta vadede geliştirilmesi elzem veri-temelli önleyici/azaltıcı müdahale programları için bir bakıma girdi oluşturmuş oldu. Örneğin büyükşehirlerde yaşayan kişiler için kamu kurumlarına güven kırsalda yaşayanlara oranla daha merkezi önemi olan bir değişken iken, kırsalda yaşayanlar için finansal endişeler ve onunla ilişkili yatırım yapma gayreti ön plana çıkmıştır. Bu demek oluyor ki ileride bu kişilere özelleştirilmiş destekler için oluşturulacak yol haritasında önem sırasına konulacak değişkenler de farklılık gösterecektir. Ayrıca bu proje ile COVID-19 sosyal-psikolojik etkilerinin uzun vadede anlaşılması için yürütülecek olası çalışmalar için bir nevi veri noktası oluşturmuş oldu. Yürütülecek takip çalışmaları hangi sosyal-psikolojik değişkenin ne yönde değiştiği ya da gelişim gösterdiği hem akademik hem de pratik isteklere cevap verebilecek niteliktedir. Ayrıca politika oluşturma ve belirleme aşamasında bu ve bunun gibi pek çok projenin ürettiği bilginin faydalı olacağı düşünülmektedir. Elbette tek bir kesitsel çalışma problemi bütün açılardan anlamak için yeterli olmayacaktır. Bir noktada farklı sosyal bilimciler tarafından üretilen bilginin bir araya getirilip sosyal kapitalin değerini arttıracak şekilde politika üretmesi ve mümkünse müdahale programlarına başlanması elzemdir.

Bu proje yürütülürken tekrar üretilebilirlik ve tekrarlanabilirlik prensipleri ön planda tutulmuştur. Bunun için projeye ilişkin bütün bilgiler açık bilim sayfasında verilmiştir. Kullanılan

araçlar ve analizlerde kullanılan kodlara ilişkin bağlantı adresleri metin içinde sunulmuştur. Ayrıca TÜBİTAK raporları gerekliliği olarak bütün bu bilgiler Ek olarak da sunulmuştur. Projede çalışmış araştırma asistanlarının bu süreçteki aşinalığı artmış olup, gelecekteki kariyerlerinde bu bilimsel tutum konusunda deneyim kazanmışlardır. Projenin bir yan kazanımı da bu hususta olmuştur.

Böyle kapsamlı bir projeyi 6 aylık kısa bir sürede tamamlama konusunda büyük özveri ile çalışan proje ekibindeki Adar Cem Lağap, Büşra Aktaş, Metin Ege Salter ve Sümeyra Bengisu Akkurt'a sonsuz teşekkür ederim. Pilot çalışmalar için katılımcı bulma konusunda ellerinden gelen bütün yardımı yapan CoRe Lab üyelerinin hepsine ve ana çalışma verilerinin toplanması sırasında araştırma ekibi ile koordinasyonlu ve özverili çalışan optimist araştırma şirketinde Ebru Tetik İnceayan'a teşekkür ederim. COVID-19 salgınında evlerimizde sağlıklı kalabilmemizi olanaklı kılan BÜTÜN SAĞLIK ÇALIŞANLARINA ne kadar teşekkür etsek azdır. Böyle önemli ve zor bir zaman diliminde her anlamda bizden desteğini esirgemeyen TÜBİTAK SOBAG grubuna da sonsuz şükranlarımı sunarım.

Proje Ekibi Adına
Doç. Dr. Mehmet Harma
Aralık, 2020
İstanbul

İçindekiler

Önsöz	i
İçindekiler.....	iii
Tablo Listeleri.....	vi
Şekil Listeleri.....	vii
Özet.....	viii
Abstract.....	ix
1. Giriş	1
1.1. Küresel Salgınların Tetiklemesi Muhtemel Psikolojik Değişkenler: Tikslenme Hassasiyeti ve Davranışsal Ketleme/Aktivasyon ile İlişkisi.....	2
1.2. Küresel Salgınların Tetiklemesi Muhtemel Psikolojik Değişkenler: Kaynak Kısıtlılığı Algısı ve Davranışsal Ketleme/Aktivasyon ile İlişkisi.....	5
1.3. Küresel Salgında Davranış ve Motivasyon ile İlişkili Değişkenler: Kişilerarası ve Kurumlara Güven, Stres, Tükenmişlik ve İyi-Oluş.....	7
1.4. Ağ Analizi Perspektifinden COVID-19 Küresel Salgınına İlişkin Psikolojik Mekanizmaların İncelenmesi	7
1.5. Projenin Amaçları ve Araştırma Soruları.....	9
2. Yöntem.....	12
2.1. Pilot Çalışma	12
2.1.1. Katılımcılar	12
2.1.2. İşlem.....	14
2.1.3. Analiz Stratejisi	14
2.1.4. Veri Toplama Araçları ve Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular... 15	
2.1.4.1. Kaynakların Kısıtlılığı Algısına İlişkin Kullanılan Ölçüm Araçları	15
2.1.4.2. Tikslenme Hassasiyetine İlişkin Kullanılan Ölçüm Araçları.....	19
2.1.4.3. Davranışsal Ketleme ve Aktivasyon Eğilimlerine İlişkin Kullanılan Ölçüm Araçları.....	22
2.1.4.4. İyi-Oluş, Psikolojik Sağlık ve Esenliğe İlişkin Ölçümler.....	26
2.2. Ana Çalışma.....	30

2.2.1. Katılımcılar	30
2.2.2. İşlem.....	35
2.2.3. Veri Toplama Araçları	36
2.2.3.1. Kaynakların Kıtılığı Algısına İlişkin Kullanılan Ölçüm Araçları	36
2.2.3.2. Tiksinme Hassasiyetine İlişkin Kullanılan Ölçüm Araçları.....	37
2.2.3.3. Davranışsal Ketleme ve Aktivasyon Eğilimlerine İlişkin Kullanılan Ölçüm Araçları	38
2.2.3.4. İyi-Oluş, Psikolojik Sağlık ve Esenliğe İlişkin Ölçümler.....	39
2.2.3.5. Demografikler	39
2.2.4. Analiz Stratejisi	40
3. Bulgular.....	40
3.1. COVID-19 Küresel Salgını İlişkili Değişkenlerin Türkiye Temsili Örnekleme Ağ Analizi Sonuçları.....	40
3.1.1. Ara Özet	44
3.2. COVID-19 Küresel Salgını İlişkili Değişkenlerin Cinsiyete Dayalı Karşılaştırmalı Ağ Analizi Sonuçları.....	45
3.2.1. Cinsiyetler arası ağ analizi modellerinin karşılaştırılması	51
3.2.2. Ara Özet	51
3.3. COVID-19 Küresel Salgını İlişkili Değişkenlerin Yaşanılan Yere Dayalı Karşılaştırmalı Ağ Analizi Sonuçları	51
3.3.1. Yaşanılan yerlere göre ağ analizi modellerinin karşılaştırılması	58
3.3.2. Ara Özet	59
3.4. COVID-19 Küresel Salgını İlişkili Değişkenlerin Sosyo-Ekonomik Düzeye Dayalı Karşılaştırmalı Ağ Analizi Sonuçları.....	59
3.4.1. SED'e göre ağ analizi modellerinin karşılaştırılması.....	66
3.4.2. Ara Özet	67
4. Tartışma ve Sonuç	68
4.1. COVID-19 Küresel Salgınında Psiko-Sosyal Etkilerin Ağ Analizi: Tüm Örnekleme ve Cinsiyetler Karşılaştırması.....	68
4.2. COVID-19 Küresel Salgınında Psiko-Sosyal Etkilerin Ağ Analizi: Yaşanılan Yere Göre Yapılan Karşılaştırmalar	70
4.3. COVID-19 Küresel Salgınında Psiko-Sosyal Etkilerin Ağ Analizi: Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Yapılan Karşılaştırmalar	73

4.5. Öneriler, Sonuçların Paylaşım ve Yayılımı.....	76
4.5.1. Sonuçların Paylaşım ve Yayılımı	78
5. Kaynaklar	79
Ek 1. Pilot Anket Soruları	84
Ek2. Örneklem planı.....	156
Ek3. Ana çalışma anket soruları.....	160
Ek 4. Analizlerin R kodu	210

Tablo Listeleri

Tablo 1. Pilot çalışmaya katılan katılımcıların demografik özellikleri	13
Tablo 2. Pilot çalışma örneklemindeki temel demografik özelliklerin frekans ve yüzdeler dağılımları	13
Tablo 3. Finansal Yönetim Davranış Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları (N = 338)....	16
Tablo 4. FYDÖ İle İki Değişkenli Korelasyon Analizi Sonuçları	17
Tablo 5. Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları (N=342).....	18
Tablo 6. CKKAÖ İki Değişkenli Korelasyon Analizi Sonuçları	18
Tablo 7. TDÖ-1 Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları (N=288)	20
Tablo 8. TDÖ-2 Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları (N=288)	20
Tablo 9. COVID-19 Tikslenme Hassasiyeti Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları	21
Tablo 10. CTDÖ Boyutları ile Demografik Değişkenler Arası Korelasyon Analizi Sonuçları ..	22
Tablo 11. C19DİS/DAS Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları (N= 349).....	23
Tablo 12. C19DIS/C19DAS İki Değişkenli Korelasyon Analizi Sonuçları	26
Tablo 13. Tükenmişlik Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları (N=345).....	27
Tablo 14. Tükenmişlik Altboyutlarının Demografik Değişkenlerle Korelasyonları	28
<i>Tablo 15. Pilot Çalışmanın Ölçek Bataryası: Madde Sayıları, Referanslar ve Ters Madde Bilgileri</i>	<i>29</i>
Tablo 16. Çalışmaya katılan katılımcıların illere göre dağılımı	30
Tablo 17. Katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımı	33
Tablo 18. Katılımcıların demografik özelliklerinin betimleyici istatistikleri	34
Tablo 19. Merkezîyet indeksleri ağırlıklandırılmış katsayılar	42
Tablo 20. Cinsiyetlere göre Merkezîyet indeksleri ağırlıklandırılmış katsayılar.....	48
Tablo 21. Yaşanılan yere göre merkezîyet indeksleri ağırlıklandırılmış katsayıları.....	55
Tablo 22. SED'ne göre merkezîyet indeksleri ağırlıklandırılmış katsayıları	63

Şekil Listeleri

Şekil 1. Katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımı	35
Şekil 2. Bütün örneklem için düzeltilmiş kısmi korelasyon ağ haritası	41
Şekil 3. Tüm örneklemde merkeziyet indeksleri.....	42
Şekil 4. Merkeziyet indeksleri istikrarı ve doğruluğu (1000 tekrar örnekleme ile yürütülmüştür) Pembe gölgeler %95 güven aralığını göstermektedir.	44
Şekil 5. Bağların istikrarı ve doğruluğu (1000 tekrar örnekleme ile yürütülmüştür).....	44
Şekil 6. Kadınlar için düzeltilmiş kısmi korelasyon ağ haritası Not: Düğüm isimlerinin tam karşılığı için bkz. Şekil 2 açıklamalar. Mavi çizgiler pozitif ilişki yönünü, kırmızı çizgiler de negatif ilişki yönünü göstermektedir. Çizgi kalınlığı aradaki bağın gücünü göstermektedir. ..	46
Şekil 7. Erkekler için düzeltilmiş kısmi korelasyon ağ haritası.....	46
Şekil 8. Kadın ve erkek katılımcıların düğümlere verdikleri tepkiler bağlamında merkeziyet indeksleri.....	47
Şekil 9. Kadın ve erkek katılımcıların ağ analizinde merkeziyet indeksleri istikrarı ve doğruluğu (1000 tekrar örnekleme ile yürütülmüştür) Pembe gölgeler %95 güven aralığını göstermektedir.	50
Şekil 10. Kadın ve erkek katılımcıların ağ analizinde bağların istikrarı ve doğruluğu (1000 tekrar örnekleme ile yürütülmüştür)	50
Şekil 11. Yaşanılan yere göre düzeltilmiş kısmi korelasyon ağ haritası. Not: Düğüm isimlerinin tam karşılığı için bkz. Şekil 2 açıklamalar. Mavi çizgiler pozitif ilişki yönünü, kırmızı çizgiler de negatif ilişki yönünü göstermektedir. Çizgi kalınlığı aradaki bağın gücünü göstermektedir.	53
Şekil 12. Yaşanılan yere göre merkeziyet indeksleri.....	54
Şekil 13. Farklı bölgesel yoğunlukta yaşayan (büyükşehir, şehir ve kırsal) katılımcıların ağ analizinde merkeziyet indeksleri istikrarı ve doğruluğu. Pembe gölgeler %95 güven aralığını göstermektedir.	57
Şekil 14. Farklı bölgesel yoğunlukta yaşayan (büyükşehir, şehir ve kırsal) katılımcıların ağ analizinde bağların istikrarı ve doğruluğu.	58
Şekil 15. SED'e göre düzeltilmiş kısmi korelasyon ağ haritası. Not: Düğüm isimlerinin tam karşılığı için bkz. Şekil 2 açıklamalar. Mavi çizgiler pozitif ilişki yönünü, kırmızı çizgiler de negatif ilişki yönünü göstermektedir. Çizgi kalınlığı aradaki bağın gücünü göstermektedir. ..	61
Şekil 16. SED'ne göre merkeziyet indeksleri	62
Şekil 17. Farklı SED'ndeki katılımcıların ağ analizinde merkeziyet indeksleri istikrarı ve doğruluğu. Pembe gölgeler %95 güven aralığını göstermektedir.....	65
Şekil 18. Farklı SED'ndeki katılımcıların ağ analizinde bağların istikrarı ve doğruluğu.....	66

Özet

COVID-19 küresel salgının psiko-sosyal etkilerin birbiri ile ilişkisini inceleyen bu çalışma salgında önemli olabilecek bir dizi değişkenin birbiri ile etkileşimleri ve farklı alt gruplardaki söz konusu değişkenlerin merkezîyetleri Türkiye temsili bir veri setinde ağ analizi perspektifi ile incelenmiştir. Özeldede tiksınme duyarlılığı, davranışsal ketleme/aktivasyon, kaynakların kıtlığı, finansal endişeler, psikolojik iyi-oluş, stres ve bir dizi demografik değişkenin ağ örüntüsündeki birbirleri ile ilişkisi incelenmiştir. Ayrıca ağ modelleri kadın ve erkekler, yaşanan yer (büyükşehir, şehir ve kırsal) ve farklı sosyo-ekonomik düzeydeki (SED) katılımcılar için ayrı ayrı yürütülmüş ve bu alt gruplarda kestirimi yapılan ağ modellerinin farklılıkları incelenmiştir. Tiksınme duyarlılığı, finansal endişeler ve davranışsal ketleme/aktivasyon için COVID-19 özelinde maddeler ile birlikte çalışmada kullanılacak ölçüm araçları 349 kişi ile pilot çalışmada test edilerek, ölçüm araçlarının psikometrik değerlendirmeleri yapılmıştır. Daha sonra ana çalışmada Türkiye temsili bir örneklemede 1905 kişiden veri toplanmıştır. Veriler nüfusları oranında her şehirden katılımcılar yer almıştır. Yaşanılan yere göre yürütülen karşılaştırmalı ağ analizine göre büyükşehirde yaşayanlar için kamu hizmetlerine duyulan güven, kişilerarası ilişkilerde tükenmişlik, COVID-19 tiksınme duyarlılığı, eğlence arayışı, sosyal mesafeye hassasiyet ve yetersizlik hisleri en önemli değişkenler olurken, şehirde yaşayan katılımcılardan için COVID-19 ile ilgili istatistikleri takip etme, yatırım amaçlı davranışlar, sosyal mesafeye hassasiyet, yetersizlik hisleri ile kendini gösteren stres ve hanedeki COVID-19 risk grubundaki kişi sayısı merkezi öneme sahip değişkenler olarak bulunmuştur. Kırsaldaki katılımcılar için tükenmişlik, yatırım davranışları, tasarruf yapma eğilimi ve yetersizlik hissi ile ortaya çıkan stres merkezi rolü yüksek değişkenlerdir. Son olarak SED'e göre yürütülen ağ analizi sonuçlarına göre, yüksek SED'deki katılımcılar için yetersizlik ve çaresizlik, eğlence arayışı ve iş kaybı merkezi önemdeyken, orta SED'deki katılımcılar için yetersizlik ile gözlenen stres, iş kaybı olması durumu, yatırım davranışları, hem COVID-19 ile ilintili tiksınme hem de genel tiksınme hassasiyeti yüksek merkezi öneme sahip bulunmuştur. Düşük SED'deki katılımcılar için finansal açıdan tasarrufta bulunma, yatırım yapma motivasyonu ve işteki tükenmişlik diğer düğümlerle yüksek oranda etkileşim içinde bulunmuştur. Projeden elde edilen sonuçlara göre, farklı alt gruptaki kişilerin ihtiyaçlarının farklı olduğu bulunmuştur ve geliştirilmesi muhtemel veri-temelli müdahale programlarında bu görelî öneme sahip değişkenlerin diğer değişkenler ile ilişkisinin de göz önüne alınması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: ağ analizi, COVID-19, tiksınme hassasiyeti, kaynak kıtlığı, finansal endişeler, sosyal kapital, psikolojik esenlik

Abstract

We aimed to investigate the psycho-social outcomes of COVID-19 pandemic considering the impacts of behavioral inhibition/activation system, disgust sensitivity, resource scarcity, financial concerns, psychological well-being, stress, and specific demographics in this project. Network analysis perspective led us to explore the centrality of the proposed variables for sub-groups in our sample, such as gender, residence (city, town, and rural area), and different socio-economic status (SES) using a representative data. First, a pilot study was conducted to test the psychometric evaluations of newly developed COVID-19 relevant measurements (N=349). Then, the main study was conducted by a representative sample from Turkey (N= 1905) designated by the population distribution due to residential ratios. The results of comparative network analysis showed that trust on public services, burnout in interpersonal relationships, COVID-19 related disgust sensitivity, sensation seeking, social distance sensitivity, and feelings of inefficacy, were significant nodes (variables) for urban population living in big cities. In addition, information seeking behavior for COVID-19 statistics, investment related behavior, sensitivity toward social distance, stress defined by inefficacy, and the number of risky individuals in household were found as significant central variables for urbans. Moreover, burnout, investment behaviors, tendency for saving, and stress described by inefficacy feelings were found as playing highly important role for participants from town in network relationships. Last, network analysis results considering different groups of SES revealed that in inefficacy and helplessness, sensation seeking and job loss were high centrality variables for high SES group, while stress due to inefficacy feelings, job loss, investment related behavior and both fundamental and COVID-19 related disgust sensitivity were found as highly central variables for middle SES group. In addition to this, the variables of financial problems, investment motivation and job-related burnout, were found significantly interacting with other nodes for low SES participants. Consequently, the present study -aiming to provide empirical information for future data-based prevention and intervention programs- supported the argument that different needs are evident for different subgroups in Turkey.

Keywords: network analysis, COVID-19, disgust sensitivity, resource scarcity, financial concerns, social capital, psychological well-being

1. Giriş

İnsanlık tarihinde eşine az rastlanır salgınlardan birisi olarak kayıtlara geçecek COVID-19 vakasının görülme tarihinin üzerinden neredeyse bir yıl geçmiştir. Bu salgının toplumsal sağlık ve ekonomik sonuçları şimdiden ileri zamanlardaki yansımaları ile düşünüldüğünde sadece tıp doktorlarının değil, psikolojik sağlık ve önleyici çalışmalar üzerine çalışmalar yürüten sosyal bilimcilerin de çok disiplinli önlem paketlerini hayata geçirmek konusunda öncü olmaları gerekmektedir. Bütün bu bilimsel efor her ne kadar olası olumsuz etkileri ortadan kaldıramayacak olsa da kısa ve uzun vadeli olarak bireyin ve sosyal yapının güçlendirilmesi bilimsel olduğu kadar mesleki bir sorumluluk da içermektedir. Bireysel ve toplumsal önleyici çalışmaların kanıt temelli veriye dayalı programlardan oluşturulabilmesi için öncelikle farklı analiz düzeylerinde (bireysel ya da toplumsal gibi) problemin tabiri yerindeyse bir resminin çekilmesi ilk adımı oluşturacaktır. Yürütülmüş bu projenin –her ne kadar tek başına COVID19 kaynaklı problemleri anlamak ve çözüm üretmek konusunda yeterli olmayacağı bilinse de– ilgili alandaki bilimsel bilgiye katkı sunması ve değerli girdiler oluşturması hedeflenmiştir.

Küresel ölçekteki bu salgının sosyal ve ekonomik doğurguları son bir yılda sıklıkla tartışılmaktadır (örn., bkz Jacobson, vd., 2020; Nelson, vs., 2020; Fried, vd., 2020). Ayrıca özellikle gelişmiş ülkelerde alandan gelen veriler ile yürütülecek düzenleme ve geliştirilecek politikalar şekillenmektedir. İnsanlık tarihinde benzerleri olan bu salgının (örn., İspanyol gribi, SARS, Ebola gibi) dönem itibarıyla kendine özgü sosyal ve psikolojik dinamiklerinin bulunduğu beklemek akla yatkındır. Bu yüzden pek çok sosyal bilimci gibi, sosyal psikologların da toplum sağlığı konusunda ürettikleri görgül bulgularla masada bulunması gerektiği aşıkardır. En genel anlamıyla, salgın sırası ve sonrası için halkla salgın iletişimi (örn., hastalıktan korunma, aşı karışıklığının önüne geçme gibi) ve salgının yarattığı doğurguların önceden tahmini gibi konularda acil bir şekilde alandan gelecek verilere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu veriler sonraki süreçte sosyal yapıdaki zayıf ve kritik noktaların tanımlanmasına yardım etmeli ve kanıt-temelli önleyici/azaltıcı müdahale programlarına girdi sağlamalıdır. Yürütülmüş bu projenin en kapsayıcı amacı bahsi geçen müdahale programlarına *temsili örneklemeden* elde edilen *yüksek etki gücüne sahip* girdilerin sunulmasıdır. Bu amaçla, araştırma önerisinde araştırma ekibi tarafından tasarlanan bu çalışmada özellikle küresel salgına ilişkin kavramsal ve pratik önemli olan değişkenler ele alınmıştır. Daha belirgin olarak, bu proje ile COVID19 küresel salgını esnasında ve hemen takibinde Türkiye örneğinde gözlenebilecek olası risk faktörlerinin belirlenmesi ve bu faktörlerin sosyal kapital, kişilerarası duyulan güven, psikolojik iyi-olma, tükenmişlik düzeyi ve genel stres bakımından merkezi önemini Türkiye temsili örneğinde test edilmesi önerilmiştir. Özellikle patojenlere ilişkin gözlenen hassasiyetleri (örn., tikslenme

hassasiyeti ve kaynakların azalması algısı¹ gibi) incelemek ve yanı sıra psikolojik ve fizyolojik düzeyde aktive olan düzenleyici davranışsal mekanizmalar (davranışsal baskılama ve aktivasyon sistemleri) hakkında bilgi edinmek hedeflenmiştir. Ayrıca, sosyal kapitalin korunması/güçlendirilmesi için önem teşkil edebilecek bazı ilişkili değişkenler de (örn., kişilerarası güven, iyi-oluş, stres gibi) göz önünde bulundurulmuştur. Bu verilerin temsili örneklem üzerinde test edilmesinin elde edilen bulgunun *genellenebilirliği* ve mümkünse *uygulanabilirliği* açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, inceleme konusu olan değişkenlerin merkezi öneminin hesaplanabilmesi ve birbiri ile ilişkilerinin uzaklık ve göreceli ilişki gücünün ortaya çıkarılması için ağ analizi yöntemi kullanılmıştır.

Özetle, yürütülmüş olan bu proje, devam etmekte olan ve takip edecek zaman diliminde de ortaya çıkması muhtemel psiko-sosyal problemlerle başa çıkabilmek için geliştirilmesi gereken önleyici/azaltıcı müdahale programlarına girdi oluşturabilecek yapıların anlaşılması açısından önemlidir. Söz konusu azaltıcı/önleyici müdahale programlarının geliştirilebilmesi için atılabilecek en önemli adımlardan birisi sosyal yaşantı üzerinde tehdit oluşturabilecek risk faktörlerinin belirlenmesini sağlamak ve bu faktörlerin görgül verilerle temellendirilmesini sağlamak olacaktır. Yürütülmüş bu proje temel olarak küresel salgınlarda ve hemen akabinde deneyimlenecek psiko-sosyal süreçler ve bunların altında yatan potansiyel değişkenler arası olası ilişkileri anlamaya yöneliktir. Elbette tekil bir çalışma küresel salgının ortaya çıkaracağı tahribatın ortadan kaldırılması için geliştirilmesi elzem veri-temelli azaltıcı/önleyici müdahale programlarına girdi sağlamayacaksa da buradan elde edilecek Türkiye temsili verinin kıymeti bilgi birikimi için oldukça yüksektir. Bu temel fikirleri geri planında barındıran TÜBİTAK destekli projenin sonuç raporunun bu kısmında küresel salgında psiko-sosyal faktörler olarak ele alınmış değişkenlerin merkeziliyeti ve onlar arası olası ilişkileri ele alınacaktır. Daha sonra öneride de sunulmuş araştırma soruları hatırlatma amacıyla sunulacaktır.

1.1. Küresel Salgınların Tetiklemesi Muhtemel Psikolojik Değişkenler: Tiksinme Hassasiyeti ve Davranışsal Ketleme/Aktivasyon ile İlişkisi

Bağlamsal durumların davranışlarımız üzerindeki spontane etkileri ve bu spontane etkilerin kalıcılığı pek çok sosyal psikoloji çalışmasına konu olmuştur. Bağlamsal faktörlerin en belirgin olduğu ve pek çok insan tarafından deneyimlendiği özel durumlar da bulunmaktadır. Salgın hastalıkların üst düzeyde olduğu zamanlar söz konusu bağlamsal değişikliklerin pek çok kişi tarafından hissedilmesine örnek olabilir. Küresel salgının ikinci kez en yüksek noktalara ulaştığı bugünlerde bireylerin genel hijyen kurallarına aşırı dikkat etmeleri bir mecburiyet halini almıştır. COVID19 özelinde, salgının olmadığı günlere nazaran salgına ilişkin

¹ İlgili yazında kaynak kısıtlılığı algısı olarak adlandırılmasının nedeni araştırmacıların bireyin kaynakların dağılımı ve ulaşılması konusundaki öznel algılarının ölçülmesinin objektif kriterler kadar –hatta daha fazla– öneme sahip olmasındandır. Bu projede –konu itibarıyla– öznel ve nesnel kaynak kısıtlılığı karşılaştırmaları için ayrıca bir çalışma yürütülmemiştir.

biliş ve duyguları tetikleyen oldukça fazla tetikleyici/hatırlatıcı bulunmaktadır. Bu sebepten ötürü de daha az sosyal ve fiziksel temasta bulunmaya çabaladığımız gözlenebilir². Birçoğumuzun da deneyimlemekte olduğu temizliğe yönelik aşırı hassasiyetin, sosyal ve ekonomik yaşamımızda orta ve uzun vadeli bedellerinin neler olacağı cevap bekleyen önemli bir soru olarak sosyal bilimcilerin önünde durmaktadır. Önceki çalışmalarda davranışlarımızı (ve motivasyonlarımızı) şekillendiren iki bağımsız sistem olduğu öne sürülmüştür. Bunlardan birisi bireyi harekete geçirici (appetitive) davranış sistemleri olarak tanımlanırken diğeri geri çekici/inhibe edici (aversive) davranışsal sistemler olarak kavramsallaştırılmaktadır (Gray, 1987; Carver ve White, 1994; Higgins, 1998).

Biyolojik kökenlere sahip çevresel bir tetikleyici tarafından aktive edilen ve çevreye adaptasyonu olanaklı kılan davranışsal aktivasyon (behavioral activation) ve davranışsal ketleme (behavioral inhibition) ceza ve/veya ödüle duyarlılığı düzenleyen iki temel davranış sistemi olarak görülmektedir (Gray, 1987; Carver ve White, 1994). Genel olarak, cezadan kaçınmadan davranışsal baskılama sistemi sorumlu iken, ödülü elde etme davranışlarını düzenlemeden davranışsal aktivasyon sisteminin sorumlu olduğu ileri sürülmektedir. İlgili alanyazında bağlamsal değişkenler tarafından tetiklenen davranışsal baskılama ve aktivasyonun olası çıktılarına odaklanan oldukça fazla çalışma bulunmaktadır (örn., Simons vd., 2009; Scholten vd., 2006). Önceki çalışmalar davranışsal ketlemenin kaygı ve kaçınma (avoidance) davranışlarını tetiklerken, davranışsal aktivasyonun ise yaklaşma (approach) davranışlarını uyandırdığını göstermektedir. Bir bakıma herhangi bir uyandıran bir uyaran organizmayı davranışta bulunmaya teşvik etmekte ya da engellemektedir. Duygular bağlamında davranışsal sistemde olumlu duygular daha çok aktivasyonu tetiklerken, olumsuz duygular da ketlemeyi teşvik etmektedir.

Yaklaşık bir yıldır küresel olarak insanlığı etkisi altına alan COVID19 salgınının bireyler üzerindeki etkileri çok yönlüdür. Bunlardan birisi de bireylerin davranışsal örüntüleri olarak değerlendirilebilir. İlgili alanyazın tarafından da çıkarsanabilecek bu varsayım mevcut projede ele alınmıştır. Bu proje ile ilk olarak küresel salgında maruz kalınan patojenlere karşı duyarlılık – bir bakıma tikslenme hassasiyetinin – bireylerin davranışsal ketleme/aktivasyon örüntüleri ile ilişkilerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Küresel salgında ortaya çıkması muhtemel duygulardan birisi olan tiksinenin ne oranda cezadan kaçınma (bu bağlamda bulaşmadan kaçınma) ne oranda ödüle yaklaşma (daha sağlıklı yaşamı hedefleme) ile ilintili olduğu özellikle ileride geliştirilecek kanıt-temelli azaltıcı/önleyici müdahale programları için önemli bir girdi olacaktır. Alanyazında farklı duygusal durumların davranışsal ketleme ve aktivasyon ile ilişkisi

² Her ne kadar böyle bir davranış eğilimi olduğu henüz görgül olarak gösterilmemiş olsa da hastalığa ilişkin bağlamsal ipuçlarının sosyal bilişleri tetiklediği yönünde çalışmalar mevcuttur (Wu, Yang ve Zhou, 2019)

çalışılmış olsa da (örn., Balconi ve Mazza, 2009) tikslenme hassasiyetinin davranışsal ketleme/aktivasyon ile ilişkisine dair görgül kanıtlar hala cevap bekleyen bir soru olarak görülmektedir (Thomas, 2015). Bu projede ileri sürülen hipotezlerden birisi *tikslenme duyarlılığının davranışsal ketleme sistemi ile olumlu yönde ilişkili olmasıdır*. Öte taraftan, *tikslenme duyarlılığının davranışsal aktivasyon sistemi ile ilişkisinin sosyo-ekonomik düzey göz önünde alındığında daha net anlaşılabilirdiği* hipotez edilmiştir.

Tikslenme – özellikle patojenlere karşı – hastalıklardan kaçınmak için evrimleşmiş adaptif bir sistem olarak görülebilir (Curtis, 2011). Bununla tutarlı olarak, *bu projede COVID-19 salgınında maruz kalınan uyarıların/hatırlatıcıların davranışı aktive ya da inhibe edici fonksiyonu arasındaki ilişkilerin gücü ve uzaklığı test edilmiştir*. Patojenlerden kaçınma ile ilişkili tikslenme hissini uyum sağlayıcı temel üç fonksiyonu olduğu belirtilmektedir. Kişi tikslenme duygusu ile şu 3 soruya cevap verir: ne yiyeceğim, neye dokunacağım ve kiminle birlikte olacağım. Tikslenme duygusu aktif ise bu sorulara verilecek cevaplar kısıtlayıcı olacaktır (yediklerine dikkat et, dokunduğun yerlere/şeylere dikkat et ve kimseyle temas etme gibi) ve bu “çekinmenin” sosyal etkileşimler üzerinde olumsuz etkilerinin olması muhtemel gözükmektedir. Bu sosyal çekinme beklentisini destekler nitelikte çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, tikslenme duygusu ile dış-grup üyelerini olumsuz değerlendirme (Buckels ve Trapnell, 2013), güvensizlik ve daha az olumlu sosyal davranışla (Tybur, vd., 2009) ilişkili bulunmuştur. Böylece, ne yenileceği, neye dokunulacağı ve kimle yakın temas kurulacağına ilişkin düşüncelerin sosyal hayatta bir maliyetinin olması beklenebilir. Bu noktadan hareketle, COVID-19 küresel salgınına ilişkin olası bir sonuç, bulaşmadan kaçınmanın davranışsal ketleme sistemini aktive etmesi (ya da karşılıklı olarak birbirini etkilemesi) ve davranışsal ketleme sisteminin uyandırabileceği değişkenlerde bu etkinin gözlenmesi mümkün olabilir. Yürütülen bu projenin temel amaçlarından birisi de COVID-19 salgınına ilişkin psiko-sosyal tahribatın hangi değişkenler üzerinde daha merkezi bir önem taşıdığını anlamaktır. Bu yüzden davranışsal ketlemenin ya da aktivasyonun ilişkili olduğu değişkenleri ele almanın hem bireysel hem de sosyal boyutta yaşanabilecek problemlerin altında yatan mekanizmaların anlaşılmasında önemli bir role sahip olacağı düşünülmektedir.

Önceki çalışmalar, davranışsal ketlemeye ilişkin yaygın bir eğilimin olduğu durumlarda (davranışsal aktivasyon eğilimine oranla) kişilerarası güven (Harma ve Plaks, *devam etmekte*) ve iyi-oluş (Nachmias, vd., 1996) ile ters yönde, tükenmişlik ve stres ile pozitif yönde (Dimitri, vd., 2005; Nachmias, vd., 1996) bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Bireylerin tikslenme duygularını aktive etmesini bekleyebileceğimiz küresel salgın koşullarında, bu duyguların daha çok davranışsal ketleme ile ilişkili olduğu düşünüldüğünde, deneyimlenen COVID19 küresel salgınının kişilerarası ilişkileri ve daha global olarak da sosyal hayatı tehdit etme olasılığı

mevcuttur. Bahsi geçen değişkenlerin toplumsal yaşam içinde sosyal kapital üzerinde yaratacağı tahribatin önüne geçebilmek için tasarlanması elzem olan kanıt-temelli önleyici çalışmalar için bilimsel sonuçlara ihtiyaç vardır. Özetle, bu projede ileride tasarlanacak önleyici programlar için girdi oluşturacak nitelikte bilgi üretmesi hedeflenmiş olup, COVID-19 küresel salgını özelinde tikslenme hassasiyetinin davranışsal kaçınma, tükenmişlik, kişilerarası güven, stres ve iyi oluş ilişkisinin ağ analizi ile incelenmesi amaçlanmıştır. COVID-19 gibi küresel ölçekte bir salgının sadece tikslenme duyarlılığı ile ilişkisi değil, aynı zamanda gerçekçi beklentiler temelinde ekonomik sıkıntılarla da ilişkili olması kaçınılmazdır. Bu bağlamda, bireylerin cezadan kaçma ya da ödülü maksimize etme motivasyonlarını şekillendiren davranışsal ketleme ve aktivasyon sistemlerinin aynı zamanda kaynak kıtlığı algısı ile ilişkisi de bu projede ele alınan bir başka konu olmuştur.

1.2. Küresel Salgınların Tetiklemesi Muhtemel Psikolojik Değişkenler: Kaynak Kıtlığı Algısı ve Davranışsal Ketleme/Aktivasyon ile İlişkisi

COVID-19 gibi küresel salgınların en somut sonuçlarından birisi (ki bazı bakış açılarına göre bir neden olarak da ele alınabilir) bireyler üzerinde yaratacağı finansal endişelerdir. Elbette gerçekçi temelleri olan bu finansal endişelerin (istihdamdaki azalma, işsizlik, güvencesizlik gibi) sosyal yaşam içerisindeki bireylerin oldukça büyük kesimi için bazı psikolojik mekanizmaları da etkileyeceği aşikardır. En genel anlamda gelecekte beklenen ekonomik sıkıntıların bireylerin satın alma ya da harcama planlamalarındaki davranışlar üzerinde belirli çıktılarının olması beklenmektedir.

Bütün küresel ölçekteki salgınlar ve doğal afetlerin ekonomik yaşantıya etkileri gibi COVID-19 salgınının da yaratmakta olduğu ve yaratacağı etkiler pek çok iktisatçı tarafından veri-temelli tahminlerle vurgulanmaktadır. COVID-19 salgınının Türkiye’de ilk ortaya çıkmasıyla Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2020 yılının Nisan ayında (%51.3) ekonomik güven endeksi Mart ayına oranla (%91.8) dramatik bir şekilde düşüş göstermiştir. Salgının ikinci yükselişi olarak değerlendirilen Eylül – Ekim aylarında Nisan 2020 kadar olmasa da yine tüketici güven indeksinde %81.9 dan %80.1’e gerilemiştir. Elbette bu çaptaki salgın ve doğal afetlerden sonra ortaya çıkması muhtemel finansal endişeleri güven indeks ile sınırlamak kapsayıcı bir bakış açısı olmayacaksa da bireylerin hissettikleri endişeler konusunda fikir vermesi muhtemeldir. Bu projede hem ekonomik parametrelerdeki uyarı sinyalleri hem de iş gücü ve istihdamdaki olası azalmalar deneyimlenmesi muhtemel finansal endişelerin ilişkili olduğu psiko-sosyal etkilerle beraber ele alınmıştır. Toplum içindeki bireylerin algıladıkları anlık ve gelecekteki olası finansal sıkıntılar en genel haliyle bireylere kaynakların kısıtlılığını hatırlatmaktadır.

Hissedilen bu kaynak kısıtlılığının uyandırdığı psikolojik ve sosyal değişkenler ilgili alanyazında ele alınmıştır ve bu alanda bazı çelişik bulgular söz konusudur. Örneğin, kaynakların kısıtlılığını hatırlayan katılımcıların diğer insanlara daha cömert davrandığını gösteren çalışmalara (Kraus vd., 2012; Piff vd., 2010) karşın, kaynak kısıtlılığını hatırlayanların diğer kişilere karşı daha bencil davranışlar sergilediği (Petersen vd., 2014) ve daha az kendiliğinden beliren sosyal davranışlar gösterdiği bulunmuştur (Holland et al. 2012). Alandaki bu çelişik sonuçlara bağlamsal faktörlerin yol açabileceğini ileri süren Roux ve arkadaşlarının (2015) çalışmalarının tekrarlanmayı ve farklı örneklerde test edilmeyi beklemektedir. Örneğin, Yılmaz, Harma ve Doğruyol, 2020 Roux ve arkadaşlarının (2015) görgül sonuçlarını Amerikan ve Türk örneğinde test etmelerine karşın aynı etkiyi bulamamışlardır.

Kaynak kıtlığı hatırlatmalarının hangi bağlamsal faktörlerden etkilenebileceğinin yanı sıra hangi davranışsal sistem ile ilişkili olacağı (ketleme ya da aktivasyon) söz konusu çelişik bulgulara cevap verebilme kapasitesi açısından önemlidir. Bu projede *kaynak kıtlığı algısının farklı demografik özelliklerde farklı davranışsal sistem aktivasyonları ile ilişkili olduğu hipotez edilmiştir*. Özel olarak, kaynakların kıtlılığının görece düşük ekonomik güce sahip kişilerde daha çok davranışsal ketleme ile ilişkili olması beklenirken (cezadan kaçınmanın düzenlenmesi), görece yüksek güce sahip kişilerde kaynakların kıtlılığına ilişkin hatırlatmaların davranışsal aktivasyon ile ilişkili olması beklenmektedir (ödüle ulaşmanın düzenlenmesi). Bunu dolaylı bir şekilde destekler nitelikte olan bir çalışmada, Zhao ve arkadaşları (2015) düşük sosyo-ekonomik düzeydeki kişilerin düşük miktardaki ama hemen gelmesi muhtemel ödülü daha çok tercih ettiğini göstermiştir. Bu durumda görece düşük sosyo-ekonomik düzeydeki kişilerin zararı asgari ölçüde tuttıkları ancak daha büyük kazanç sağlama ihtimallerini de düşürdükleri bulunmuştur. Öte taraftan sosyo-ekonomik düzeyi daha yüksek kişiler geç gelen ama daha miktarı daha büyük olan ödülü tercih etme eğilimi göstermişlerdir. Bu tartışmalar ışığında kaynak kıtlığı ve davranışsal eğilimler (ketleme/aktivasyon) arasındaki ilişkide sosyo-ekonomik düzeyin rolü bu projede cevap aranan sorulardan birisi olmuştur.

Kaynakların kıtlığı ve finansal endişeler gibi değişkenler farklı araştırma sorularını cevaplamak için ilgili yazında her ne kadar ölçümlenmiş olsa da her yaşanan salgın ya da olağanüstü durumun (bizim örneğimizde COVID-19 küresel salgını) kendine has finansal çıktıları olması muhtemeldir. Bu nedenle, bu projede daha önce kullanılan ölçüm araçları yanında ileri sürülen hipotezleri test etmek amacıyla COVID-19 özelinde yaşanan algılanan finansal endişeler için de ölçüm aracı geliştirilip, pilot çalışmada test edilmiştir (pilot çalışmada kullanılan ölçüm araçları için bkz. Yöntem bölümü). Benzer şekilde, COVID-19 salgını özelinde yazılan ve psikometrik özellikleri test edilen salgına özel davranışsal ketleme ve aktivasyon maddeleri de söz konusu pilot çalışmada alanyazında ilk olarak test edilmiştir. Ancak küresel

salgınlarda özellikle veri-temelli önleyici/azaltıcı müdahale programları için girdi oluşturabilecek nitelikte veriye ihtiyaç olduğundan – ve bu projenin temel amaçlarından birisini oluşturduğundan – projede salgın sırası/sonrası sosyal kapitale etki edebilecek diğer unsurlar da özellikle Türkiye temsili bir örnekleme ele alınmıştır.

1.3. Küresel Salgında Davranış ve Motivasyon ile İlişkili Değişkenler: Kişilerarası ve Kurumlara Güven, Stres, Tükenmişlik ve İyi-Oluş

Kaynak kıtlığı, tikslenme duyarlılığı gibi küresel salgınlarda özellikle sorunla baş etme açısından önemli olan bir başka değişken yaygın güven algısıdır. Bu güven algısı kişilerarası düzeyde olabildiği gibi, kurumlara da duyulan güven de salgınla mücadelede oldukça hayati bir önem taşımaktadır. Örneğin, son tartışmalar COVID-19 salgını ile mücadelede aşı çalışmalarının kamuoyu ile paylaşılması ve vatandaşların aşı olmaya teşvik edilmesini içermektedir. Bireylerin bilimsel etkililiği kanıtlanmış aşuları yapıp yapılmayacağı kurumlara duyulan güven ile ilişkili olduğunu düşünmek gerçekçi bir öngörüdür. Bu bağlamda hem kişilerarası güven hem de kurumlara duyulan güven sosyal kapital için önemli göstergelerdendir. Bu hissedilen güvenliğin tikslenme hassasiyeti, algılanan kaynak kıtlığı ve davranışsal ketleme/aktivasyon ile ne oranda karşılıklı etkileşimler içerdiği bu projenin cevaplamaya çalıştığı görgül bir sorudur. Bir diğer anlamda projede kişilerarası güven ve kurumlara güven değişkenlerinin bir bakıma COVID-19 salgınındaki psikolojik haritasındaki yeri de incelenmiş olacaktır.

Algılanan kaynak kıtlığının daha yüksek olduğu ve uzun süreli finansal sorunlar yaşamış bireylerin hiç tanımadığı kişilere karşı daha az güven duyduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Stamos, vd., 2019). Ayrıca toplumdaki her bir bireyin algıladığı kaynak kıtlığı ve ilişkili olabilecek güven duygusunun bireylerin tekil deneyimlerinde stres, tükenmişlik ve psikolojik-iyi oluş durumlarında yadsınamayacak ilişkilere sahip olduğu öngörülebilir. Toplamda sosyal kapitale katkı yapması beklenen ve küresel salgının olumsuz etkilerini en aza indirmeyi hedefleyecek çalışmaların gerçekleştirilmesi, sosyal psikologların da içinde olduğu sosyal bilimciler için önemli bir hedef olarak yer almaktadır. Sosyal bilimciler tarafından üretilecek bilimsel bilginin deneyimlenen küresel salgının olası yıkıcı etkilerini azaltma hususunda önem taşıdığı düşünülmektedir.

1.4. Ağ Analizi Perspektifinden COVID-19 Küresel Salgına İlişkin Psikolojik Mekanizmaların İncelenmesi

Son yıllarda karmaşık psikolojik süreçleri inceleyen psikoloji çalışmalarında ağ analizleri değişkenler arası ilişkileri ve değişkenlerin merkeziliklerini ortaya çıkarmak amacıyla sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır (bkz, Borsboom & Cramer, 2013; Cramer et al., 2010; Epskamp vd., 2018). Bu araştırmalarda psikolojik süreçler pek çok değişkenin birlikte rol aldığı etkileşimlerin bütünüdür. Bu karmaşık ve karşılıklı etkileşimlerin olduğu modellerin

kestirimi için ağ analizleri oldukça önemli bir role sahiptir. Psikolojik ağlar gözlenen değişkenleri temsil eden düğümler (nodes) ve onların istatistiksel olarak ilişkili olduğu bağlar (edges) ile tanımlanmaktadır. Bu projenin kapsayıcı ana amacı COVID-19 salgını ile ilintili psikososyal değişkenlerin birbiri ile ilişkileri ve birbirlerine göreli önemini ortaya çıkararak geliştirilecek veri-temelli önleyici/azaltıcı programlarına girdi oluşturması olmuştur. Projede, bu temel amaçla tutarlı olarak, incelenen değişkenlerin karşılıklı ilişkilerini (reciprocal relations) ve geribildirimsel döngülerini (feedback loops) ilişkinin yönü (directionality) hakkında güçlü varsayımlar kurmadan test edebilen ağ analizi yöntemi tercih edilmiştir. Buna ek olarak, analizler de Türkiye temsili bir örneklem kullanılarak test edilmiştir. Ağ modelleri matematiksel olarak yapısal eşitlik modellerine (structural equation modeling; SEM) benzemekle birlikte (Kruis & Maris, 2016), bu modelleri kullanma motivasyonları ve test edilen soruların içeriği açısından farklılaşmaktadır.

Özellikle psikopatoloji alanında yaygın bir şekilde araştırma sorularını test etmek amacıyla kullanılan ağ analizlerinde yapısal eşitlik modellerinden farklı olarak psikolojik rahatsızlıklara işaret eden semptomların birbiri ile etkileşimli etkileri de ağ modellerinde dikkate alınmaktadır (bkz. Eskamp vd. 2018). Örneğin, birbiri ile ilişkili depresyon semptomlarını açıklamak için en az iki potansiyel açıklama ileri sürülmektedir. Bunlardan ilki depresyonun bir beyin temelli rahatsızlık olduğu, bu rahatsızlıkların da gözlemlenebilir semptomlar içerdiğidir. Bu semptomlar ortak bir nedenin (depresyonun) sonucu olarak ele alınır ve ortak nedensel modeller olarak test edilir (common cause models). İkinci olası açıklama ise ortak bir neden olan depresyondan değil, aksine semptomlar arasındaki korelasyonun nedensel ve döngüsel etkileşimlerden geldiği öne sürülmektedir (Borsboom, 2017). Ortak neden modelleri, semptomları tekil yordayıcılar olarak ele alıp gizil bir değişken olarak depresyonu tanımlarken, ağ modelleri semptomlar arasındaki karşılıklı ilişkiyi dikkate alır (örn., yeme ve uyku düzeni bozukluklarının birbiri ile döngüsel ilişkisi) ve birbiri ile göreli önemine göre görsel ve matematiksel bir çıktı verir (Eskamp vd. 2018). Bu projede ortak neden modellerinden olan yapısal eşitlik modeli yerine pek çok psikososyal göstergeye işaret eden değişkenlerin birbiri ile ilişkisi incelenmiştir. Bunun için Gausyan Grafik Modeli (Gaussian Graphical Model; ya da genel adıyla ağ analizi) JASP 0.11.1 (JASP Team, 2019) kullanılarak test edilmiştir. Kısmi korelasyon (partial correlation) temelinde yürütülen bu modelde, her bir düğümün (ya da gözlenen değişkenin) birbiri ile ilişkisinde bütün diğer düğümler (değişkenler) kontrol edilerek özgün varyans (unique variance) hesaplanmaktadır.

Ağ modellerinde düğümlerin önemi merkeziet indeksleri (centrality index) ile ölçümlenir. Bu amaçla, ağ analizleri ile temel olarak 3 farklı merkeziet indeksi hesaplanmaktadır. Bunlardan birincisi “güç”tür (strength). Düğümün gücü, modeldeki

düğümmler arasındaki ilişkilerin ağırlıklandırılmış gücünün (edge weight) toplamını ifade eder. İkicisi hesaplanan merkezîyet indeksi ise “aradalık” değeridir (betweenness). Aradalık bir düğümün (gözlenen değişkenin) diğer düğümmlerle arasında kaç kez en yakın ilişki gösterdiğine işaret eder. Son olarak da yakınlık (closeness) indeksi hesaplanmaktadır ve bir düğümün diğer bütün düğümmlere ulan uzaklığının toplamının tersini temsil etmektedir (ayrıntılı tanımlamalar için bkz. Epskamp & Fried, 2018).

Bu merkezîyet ölçümleri yanında projede ağ analizlerinde sıklıkla göz ardı edilen bir unsur olarak (ayrıntılı tartışma için bkz. Fried vd., 2016) modelin doğruluğu (accuracy) ve istikrarı (stability) da analizlere dahil edilmiştir (Epskamp & Fried, 2017). Doğruluk ve istikrarın önemini anlamak için regresyon modellerinden örnek verilebilir. Davranışsal ketlemenin 4 farklı değişken tarafından yordandığı hipotetik bir regresyon modelini örnek olarak ele alalım. Bunlardan biri güçlü, birisi görece düşük, diğer ikisi de anlamlı olmayan yordayıcılar olsun. Bu değişkenlerden birini çıkardığımızda ve yeni bir değişken eklediğimizde her değişkenin yordayıcı gücü büyük değişiklik gösteriyorsa, bu durumda modelin istikrarsız bir model olduğu ve araştırmacının seçtiği değişkenler kadarıyla doğruluk içerdiği sonucuna varılabilir. Benzer doğruluk ve istikrar kestirimlerinin gerekliliği ağ modelleri için de geçerlidir. Ağ analizindeki bu olası risk *genellenebilirlik*, *tekrar edilebilirlik* ve tekrar üretilebilirlik için ciddi bir problem teşkil etmektedir. Hem bu projenin temel hedeflerinden birisi olan tekrar edilebilirlik ve tekrar üretilebilirlik bağlamında araştırmacının yürütülmesi için hem de genellenebilirliği de arttırmak amacıyla Türkiye temsili örnekleme gözlenen değişkenlerin ağ analizlerinin doğruluk ve istikrar düzeyleri de test edilmiştir. Özetle, böylelikle, COVID-19 küresel salgınında ortaya çıkması muhtemel sosyal kapital açısından önem teşkil eden ilgili değişkenler ağ analizleri ile temsili bir Türkiye örnekleminde açık bilim prensipleri dikkate alınarak test edilmiştir.

1.5. Projenin Amaçları ve Araştırma Soruları

Bu projede COVID-19 küresel salgınında etkin olması muhtemel bir dizi psiko-sosyal değişken arasındaki ilişkilerin ağ haritasının Türkiye temsili bir örnekleme ağ analizleri ile ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. *Her ne kadar proje önerisinde (pratik nedenlerden ötürü) Türkiye temsili bir veriye ulaşılabacağı belirtilmese de araştırma ekibi test edilecek modelin doğruluk ve istikrar kestirimi konusunda temsili örnekleme ulaşmanın önemli olacağını düşünerek, elde edilen verilerin Türkiye temsili olacak şekilde çalışmalarını tamamlamıştır.* Bu sayede öneride sunulan proje amaçlarına ulaşmak konusunda daha başarılı olabileceği düşünülebilir.

Özelde, bu projede kişilerin *tiksinme hassasiyeti*, *kaynakların kısıtlılığı* (finansal endişeler), *davranışsal ketleme/aktivasyon*, *kişilerarası ve kurumsal güven*, *tükenmişlik*, *stres*

ve *iyi olma* değişkenlerinin temsili örneklemedeki merkezi önemleri test edilmiş ve görsel bir ağ haritası ortaya çıkarılmıştır. Bu ilişkilerin özellikle farklı sosyo-ekonomik düzeydeki gruplarda ve nüfusa göre orantılandırılmış coğrafi bölgelerde nasıl bir örüntüye sahip olduğu da karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Proje önerisinde araştırmacının temel olarak 4 ana amacı olduğu belirtilmiştir. Buna göre, projenin ilk amacı “*kanıt-temelli önleyici/güçlendirici müdahale programlarına veri-temelli girdi sağlamak*”tır. Bununla tutarlı olarak, bahsi geçen değişkenlerin temsili veri kullanılarak birbiri ile ilişkisi test edilmiş ve merkezi öneme sahip değişkenler ortaya çıkarılmıştır. Elbette sadece bir çalışma ile sosyal kapitale etkisi olabilecek değişkenlerin risk haritasını çıkarmak konusunda yeterli olduğunu söylemek güçtür. Böyle bir çalışma için sadece araştırmacının öne sürdüğü değişkenlerin ele alınması bir eksiklik gibi görülebilir. Ancak araştırmacı tarafından belirlenen belli grup değişkenlerin olguyu yeteri kadar açıklayamaması bir kısıtlılık olarak test edilen ağ modellerinde dikkate alınmıştır. Buna paralel olarak modellerin doğruluk ve istikrarları hesaplanmıştır. Sonuçta, Amaç #1 ile tutarlı olarak yapılandırılması gereken programlara girdi sağlayacak verilerin genellenebilir olması da sağlanmaya çalışılmıştır.

Projenin bir diğer amacı ise “*küresel salgının yaratmış olduğu etkilerin zaman içindeki değişimini incelemek için veri noktası oluşturma*” olarak belirlenmiştir. Bunun için bu final raporu bir kayıt olarak değerlendirilebilir. Takip eden yıllarda araştırma ekibi takip çalışması yürütebilmek adına bu çalışmadaki katılımcılardan (yalnızca kabul edenlerin) iletişim bilgileri alınmıştır. Böylelikle, takip çalışmaları gerçekleştirilebilecek ve bu takip çalışmaları ile yeni geliştirilecek programlara zamansal değişimlere ilişkin verilerle de katkı sağlamak mümkün olacaktır. Buna ek olarak, elde edilen ilk bulgular ışığında araştırma ekibinin nedensel çıkarımlar yapabilmenin mümkün olduğu deneysel desenli tasarımlar gerçekleştirilmesi de planlanmaktadır.

Projenin üçüncü amacı olan “*üretilen veri-temelli bilginin paydaşlarla paylaşılması*”nı gerçekleştirmek adına araştırma ekibi sonuçları akademik yayınlar yanında bir basın toplantısı tertip edecek, sonuçları ilgili paydaşlarla paylaşmış olacaktır. Bununla birlikte “*alanda akademik çalışma yürütecek öğrenci yetiştirme ve ilgili alanyazın için önemli olacak soruların test edilmesi*” projenin belirtilen son amacıdır. Projede birisi doktora olmak üzere 3 lisansüstü öğrenci çalışmıştır. Ayrıca yürütücünün direktörü olduğu İletişim ve İlişki Araştırmaları Laboratuvarı’nda (CoRe Lab) çalışmalarını sürdüren diğer lisansüstü öğrenciler de projede farklı aşamalarda görev almışlardır. Bu sayede ilgili konuda potansiyel araştırmalar yürütmek için ilgi ve beceri kazanmışlardır.

Projede test edilen araştırma soruları genel olarak aşağıdaki gibidir:

1. Tiksinme hassasiyeti, kaynakların kısıtlılığı (finansal endişeler), davranışsal ketleme/aktivasyon, kişilerarası ve kurumsal güven, tükenmişlik, stres ve iyi olma değişkenlerinin birbiri ile ilişkisinde merkezi öneme sahip değişkenler nelerdir?
2. İncelenen değişkenlerin birbiri ile ilişkisinin görsel haritası nasıl görünmektedir?
3. Farklı ekonomik ve bölgesel gruplarda kestirilen ağ modellerinin tekrar edilebilirliği ne düzeydedir. Bir diğer anlamda, ağ modellerinin farklı ekonomik ve bölgesel gruplarda benzerlik düzeyi nedir?

Sunulan amaçlarla birlikte ileri sürülen araştırma sorularını test etmek amacıyla Türkiye temsili örneklemden veri toplamadan önce kullanılacak ölçüm araçlarının psikometrik özelliklerini test etmek amacıyla araştırma ekibi tarafından pilot çalışmalar yürütülmüştür. Daha sonra araştırma şirketi aracılığıyla Türkiye temsili bir veri seti oluşturmak amacıyla bir örneklem planı oluşturulmuştur. Örneklem planının ayrıntıları ana çalışma yöntem kısmında verilmiştir. Daha sonra pilot çalışmadaki ölçüm araçlarının psikometrik özelliğine göre ana çalışma ölçüm bataryası oluşturulmuş, örneklemden veri toplanmıştır.

Raporundan bu kısımdan itibaren, öneride İş Paketleri başlığı altında verildiği sırada çalışmanın sonuçları raporlanmıştır. Sonuçlar araştırma sorularını cevaplayacak şekilde yine sıra ile verilmiştir. İlk olarak, proje önerisindeki iş-zaman çizelgesinde de verildiği üzere (*İş Paketi #1: Çalışmada kullanılacak ölçüm araçlarının pilot çalışmalarla hazırlanması*) yürütülmüş olan pilot çalışmanın ayrıntıları sunulmuştur. Daha sonra ana çalışmanın ayrıntıları (katılımcılar, kullanılan analizler, varılan sonuçlar gibi) ele alınmıştır (*İş Paketi #2: Ana çalışma için soru bataryalarının kullanıcı dostu hazırlanması ve veri toplanması*). Daha sonra ana çalışmanın verilerinin analiz sonuçları ayrıntıları ile sunulmuştur (*İş Paketi #3: Sonuçların ağ analizi yöntemi ile test edilip raporlanması*). En son olarak, analiz sonuçları ilgili yazın bulguları çerçevesinde tartışılmıştır. Ayrıca 4. iş paketinin beklentilerini karşılamak için daha sonra geliştirilmesi gerekli veri-temelli koruyucu/azaltıcı müdahale programları için Türkiye temsili örnekleme sonuçları temelinde somut öneriler sunulacaktır (*İş Paketi #4: Sonuçların ilgili paydaşlara ulaştırılması*).

2. Yöntem

Raporun bu kısmında ana çalışmada kullanılacak ölçüm araçlarının psikometrik özelliklerinin incelenmesine ilişkin sonuçlar sunulacaktır. Bu pilot çalışmayı yürütmenin iki temel nedeni bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Türkiye temsili örnekleme toplanacak verinin kaliteli olabilmesi ve katılımcı kaybını en aza indirebilmesi açısından ana çalışmanın soru setinin yaklaşık 30 dakikalık bir doldurma süresi ile sınırlandırılması hedefidir. Bu sebeple, daha önce geliştirilmiş ölçeklerin kısa formlarını oluşturmak hedeflenmiştir. İkinci neden ise proje önerisinde de sunulduğu üzere, incelenecek değişkenlerin COVID-19 özelindeki versiyonlarının geliştirilmesidir. Her ne kadar incelenen değişkenler patojen salgınları ile kuramsal olarak ilintili olmasından ötürü ileri sürülmüş olsa da COVID-19 küresel salgını kendine özgü bir bağlam içermektedir ve bu bağlama ilişkin sorular da ana çalışma için ilk defa test edilmiş olacaktır.

Pilot çalışmanın sonuçları ayrıntılı olarak verildikten sonra ana çalışmanın yöntem kısmı sunulacaktır. Katılımcı özellikleri ve temsili örneklem seçilirken kullanılan yöntem, kullanılan ölçüm araçlarının kısa tanımları, veri toplama süreci ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

2.1. Pilot Çalışma

2.1.1. Katılımcılar

TÜBİTAK tarafından desteklenen 120K392 kodlu ve “Ağ Analizi Perspektifinden Covid-19 Küresel Salgınının Psiko-Sosyal Etkilerinin İncelenmesi” isimli projede kullanılması planlanan ölçeklerin psikometrik özelliklerini test etmek amacıyla bir çevrimiçi pilot çalışma yürütülmüştür. Katılımcılara CoRe Lab sosyal medya hesapları ve CoRe Lab üyelerinin farklı üniversitelerde öğrencilere yaptıkları duyurular vasıtasıyla ulaşılmıştır. Katılımcılar öncelikle çalışma hakkında bilgilendirilmiştir ve kendilerine aydınlatılmış onam formu sunulmuştur. Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden kişiler çevrimiçi olarak sunulan ölçekleri cevaplandırmıştır. Veriler 12 Eylül 2020 ve 18 Eylül 2020 tarihleri arasında toplanmıştır.

Bu çevrimiçi anket vasıtasıyla 445 kişiye ulaşılmıştır. Temel analizlere geçmeden önce, soruların %90'ını doldurmayan katılımcıların cevapları veri setinden çıkartılmıştır. Anketin bağlantısına girip, çalışmayı yarıda bırakan 78 kişinin çıkarılması ile geriye 367 kişi kalmıştır. Daha sonra her bir soru bazında veri dağılımının normallik testi ve kayıp değer analizleri gerçekleştirilmiştir. Normal dağılım varsayımını birden çok madde için ihlal eden 18 katılımcı veri setinden çıkarılmış ve çoklu değer atama (multiple imputation) yöntemi vasıtasıyla eksik verilerin yerine değerler atanmıştır. Toplamda 349 kişilik veri seti ile analizlere devam edilmiştir.³ Pilot çalışmaya katılan katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1’de sunulmuştur.

³ Katılımcıların bazıları bir ölçek için tüm maddeleri boş bırakırken, diğerlerini eksiksiz veya büyük ölçüde doldurduklarından, ayrı ayrı yapılan faktör analizlerinde katılımcı sayıları farklılık göstermektedir.

Tablo 1. Pilot çalışmaya katılan katılımcıların demografik özellikleri

	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Düzeyi*	SED**	Çocuk Var mı?***	Hanehalkı Büyüklüğü	Hanedede COVID-19 Teşhisi Sayısı	Hanedede COVID-19 Nedeniyle İş Kaybı Sayısı	Hanedede Risk Grubundaki Kişi Sayısı	Çocuklukta Sosyo-Ekonomik Düzey	Yaşanan Yer****
N	315	313	317	318	315	309	313	313	311	313	314
Kayıp Veri	34	36	32	31	34	40	36	36	38	36	35
Ortalama	0.21	35.40	4.70	6.50	1.60	3.70	0.19	0.18	1.29	2.72	1.54
Medyan	0.00	29.00	5.00	7.00	2.00	3.00	0.00	0.00	1.00	3.00	1.00
Standart Sapma	0.41	14.10	0.96	1.45	0.55	1.49	0.73	0.52	1.51	0.87	0.80
Minimum	0.00	15.00	1.00	1.00	1.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.00	1.00
Maksimum	1.00	66.00	6.00	10.00	2.00	10.00	7.00	3.00	10.00	5.00	5.00
Skewness	1.43	0.50	-0.94	-0.45	0.12	0.38	5.10	3.44	2.22	0.13	1.88
Kurtosis	0.06	-1.23	0.25	1.20	-0.96	1.21	32.10	12.80	8.25	-0.14	1.49

*1=İlkokul; 2=Ortaokul; 3=Lise; 4=Yüksek okul; 5=Üniversite; 6=Y.Lisans&Doktora

**1=En alt; 10=En yukarıda

***1=Evet; 2=Hayır

****1=Büyükşehir; 2=Şehir; 3=Kasaba; 4=Belde; 5=Köy

Tablo 1’de de görüleceği üzere, pilot çalışma verileri sadece üniversite öğrencilerinden değil, Türkiye örnekleminde kullanılacak ölçek setlerinin psikometrik özelliklerini belirlemek amacıyla farklı SED ve eğitim geçmişine sahip evli ve bekar katılımcılardan toplanmıştır. Tablo 2, pilot çalışmaya katılan katılımcıların cinsiyet, eğitim düzeyi, SED, çocuklu olup olmama, çocuklukta SED ve yaşanan yer frekans sayıları ve pilot çalışma örneklemindeki yüzdelik dağılımları sunulmuştur.

Tablo 2. Pilot çalışma örneklemindeki temel demografik özelliklerin frekans ve yüzdelik dağılımları

	Frekans	Yüzdelik Değer		Frekans	Yüzdelik Değer
Cinsiyet			Çocuk Var mı?		
Kadın	249	70.49 %	Evet	134	42.5 %
Erkek	66	18.91 %	Hayır	172	54.6 %
Belirtmek istemiyorum	34	9.74 %	Cevap vermek istemiyorum	9	2.9 %
Eğitim Düzeyi			Çocuklukta SED		
İlkokul	1	0.3 %	Çok iyi	21	6.7 %
Ortaokul	1	0.3 %	İyi	104	33.2 %
Lise	59	18.6 %	Fena değil	135	43.1 %
Yüksek okul (2 yıllık)	15	4.7 %	Kötü	47	15.0 %
Üniversite	197	62.1 %	Çok kötü	6	1.9 %
Yüksek Lisans & Doktora	44	13.9 %	Yaşanan Yer		
SED			Büyükşehir	186	59.2 %
1 = En Düşük	2	0.6 %	Şehir	98	31.2 %
2	1	0.3 %	Kasaba	22	7.0 %

3	6	1.9 %	Belde	3	1.0 %
4	13	4.1 %	Köy	5	1.6 %
5	50	15.7 %			
6	78	24.5 %			
7	91	28.6 %			
8	61	19.2 %			
9	10	3.1 %			
En Yüksek= 10	6	1.9 %			

2.1.2. İşlem

Öncelikle, Türkçe adaptasyonları ilk kez gerçekleştirilecek olan⁴ tüm ölçek soruları, tersine çeviri yöntemiyle hem Türkçe hem İngilizce bilen dört farklı araştırmacı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. İngilizceden Türkçeye yapılan çevirilerin son halleri bu dört araştırmacı tarafından karşılaştırılmış ve son halleri konusunda mutabık kalınmıştır. Çevirilerin son hali her iki dili de ileri seviyede bilen çift dilli bir araştırmacıya, tekrar Türkçeden İngilizceye çevrilmek ve karşılaştırma yapmak üzere gönderilmiştir. COVID-19 özelince geliştirilen ölçekler için çeviri-geri çeviri süreci doğal olarak söz konusu değildir. Sonuç olarak, çeviri sürecinde yer alan tüm araştırmacıların onayı ile ölçeklerin Türkçe versiyonlarının son halleri ve yeni yazılmış COVID-19 özelindeki maddeler oluşturulmuştur. Ölçekler Qualtrics üzerinden oluşturulan anketler vasıtasıyla katılımcılara ulaştırılmıştır. Çalışmaya katılım yaklaşık 30 dakika sürmüştür. Çalışma sonrasında katılımcılara bilgilendirilmiş onam formu sunulmuştur (pilot çalışmada kullanılan ölçüm araçları için bakınız, <https://osf.io/3248d>; ayrıca bkz. Ek 1).

2.1.3. Analiz Stratejisi

Proje kapsamında ilk kez Türkçeye çevrilen veya araştırmacılar tarafından literatürde yer alan geçerlik ve güvenilirliği kanıtlanmış ilgili ölçekler örnek alınmıştır. Örnek alınan bu ölçekler COVID-19 sürecine göre düzenlenip madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan veya Türkçeye adapte edilen ölçeklerin Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ile geçerlilikleri, güvenilirlik katsayıları (Cronbach alfa) tespit edilmiş ve raporlanmıştır⁵.

Tüm analizler Jamovi 1.2.7 (The Jamovi Project, 2020) programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bütün ölçekler için AFA analizinde ortak bir prosedür ve kriter gözetilmiştir. Buna göre, tüm Açıklayıcı Faktör Analizleri, temel eksen faktör analizleri (*principal axis factoring*) ve oblik döndürme yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ölçekler, araştırmacıların faktör sayısı beklentisi doğrultusunda belirli bir faktör sayısına sabitlenerek analiz edilmiştir.

⁴ Bu pilot çalışmada proje önerisinde de belirtildiği üzere, Türkçeye adapte edilen veya yeni oluşturulan ölçekler Finansal Yönetim Davranışı Ölçeği (Dew ve Xiao, 2013), COVID-19 Kaynak Kıtılığı Algısı Ölçeği, COVID-19 Davranışsal Aktivasyon ve Davranışsal İnhibisyon Ölçeği, COVID-19 Tikslenme Duyarlılığı Ölçeği ve Tükenmişlik Ölçeğidir (Kristensen, Borritz, Villadsen ve Christensen, 2005) dir.

⁵ Raporda, Türkçe adaptasyonu başka araştırmacılar tarafından yapılmış ve güvenilirlik ve geçerlik ölçümleri gerçekleştirilmiş olan ölçeklerin sadece güvenilirlik katsayıları (Cronbach alfa) rapor edilmiş, geçerlilikleri için yeniden AFA testleri gerçekleştirilmemiştir.

Hair ve meslektaşlarının (2006) önerisine paralel olarak, 0.50 faktör yükü değerinin altında olduğu tespit edilen ölçek maddeleri geçerlik kriterini sağlamadığından ölçekten çıkarılmıştır. Pilot çalışmadaki temel ilke Türkiye temsili örnekleme sorulacak sorularda ilgili değişkeni en iyi temsil eden maddelerden oluşan nihai bir ölçek seti oluşturmaktır. Çünkü büyük örnekleme veri toplama olasılığını ve anketi bırakma oranını en aza indirmek için toplamda 30 dakikayı geçmeyecek bir soru seti hazırlamak hedeflenmiştir. Bu yüzden psikometrik özellikler incelenirken ana çalışma setine girecek maddeleri atma konusunda istatistiksel olarak oldukça muhafazakar kriterler kullanılmıştır.

2.1.4. Veri Toplama Araçları ve Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

2.1.4.1. Kaynakların Kıtılığı Algısına İlişkin Kullanılan Ölçüm Araçları

2.1.4.1.1. Finansal Yönetim Davranışı Ölçeği (FYDÖ)

Finansal Yönetim Davranışı Ölçeği (FYDÖ), Dew ve Xiao (2013) tarafından geliştirilen ve adaptasyonu Amerika'da ulusal düzeyde temsili örnekleme ile yapılan, finansal yönetime ilişkin davranışları anlamak üzere oluşturulmuş 14 maddelik bir ölçektir. Ölçekte ilgili finansal davranışların katılımcılar tarafından son 6 ayda ne sıklıkta gerçekleştirdikleri sorulmaktadır (bkz Ek 1 veya <https://osf.io/3248d>). Ölçeğin tüketim (*consumption*), kredi yönetimi (*credit management*), tasarruf (*saving and investment*) ve yatırım ve sağlık (*insurance*) olmak üzere dört alt boyutu bulunmaktadır.

Dört alt boyut beklentisi doğrultusunda gerçekleştirilen faktör analizi bulgularına göre Kaiser-Meyer-Olkin değeri (0.78) ve Bartlett Küresellik testi sonuçları [$\chi^2 (91) = 1472, p < 0.001$], örneklemin faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Bu sonucu destekler nitelikte bir parametre olarak uyum iyiliği değerleri⁶ de 4 alt boyut beklenen modelin toplanılan veriyle son derece uygun olduğunu göstermiştir [$\chi^2 (41) = 61, p = 0.02$], TLI = 0.97, RMSEA = 0.04]. Ek olarak, 4 alt boyutlu FYDÖ toplamda %50'lik bir varyans açıklamıştır. Tablo 3'den de görülebileceği gibi faktör yükleri 0.50 ve 0.92, güvenilirlik katsayıları ise 0.53 ve 0.89 değerleri arasında değişmektedir. Analizler sonucunda "tüketim" alt boyutunun iki (madde 1 ve madde 2) sorusunun belirlenen faktör yükü eşik değerinin (.50) altında olduğu görülmüş ve ölçekten çıkarılmıştır.

⁶ AFA Faktör analizleri için Jamovi programı doğrulayıcı faktör analizleri gibi uyum indeksleri vermektedir.

Tablo 3. Finansal Yönetim Davranış Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları (N = 338)

Ölçek Maddeleri*	Faktör Yükleri			
	F1	F2	F3	F4
Tüketim (T)				
1.madde	0.63			
2.madde	0.56			
Kredi Yönetimi (KY)				
1.madde		0.67		
2.madde		0.50		
3.madde		0.87		
Tasarruf (TS)				
1.madde			0.88	
2.madde			0.92	
3.madde			0.73	
Yatırım ve Sağlık (YS)				
1.madde				0.61
2.madde				0.50
3.madde				0.76
4.madde				0.63
Açıklanan Varyans (%)	7.96	11.31	16.50	11.94
Cronbach Alfa Değeri	0.53	0.72	0.89	0.72

*Maddelerin içeriği için bkz. Ek 1 veya <https://osf.io/3248d>. Maddelerin uzun hali buraya girilmemiştir. Finansal yönetim davranış ölçeği maddeleri Ek 1 de veya verilen linkte "fin_end_" kısaltması ile incelenebilir.

Son olarak, ölçeğin genel ortalaması ve alt boyutların ayrı ayrı ortalamaları, ilişkili olabilecek demografik değişkenlerle korelasyon analizine tabi tutularak ölçeğin dış geçerliliği sınanmıştır. Tablo 4'den de görülebileceği gibi katılımcıların genel finansal yönetim davranışları bütün değişkenlerle anlamlı düzeyde ilişkili çıkmıştır. Bu ilişkilerin yönü, COVID-19 sebebiyle ücretsiz izne çıkanların sayısı hariç diğer bütün değişkenlerle pozitif yönde ilişkili çıkmıştır. Ailedeki ücretsiz izne çıkan kişi sayısı ile FYDÖ arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Ek olarak, kredi yönetimi ve yatırım ve sağlık alt boyutları arasındaki anlamsız ilişki dışında, bütün alt boyutların ortalamaları pozitif ilişkili olarak bulunmuştur. Raporlanan sosyo-ekonomik durum ortalamaları da beklentiler doğrultusunda tasarruf, yatırım ve sağlık ve genel finansal yönetim davranışları ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Özetle, Tablo 2'de gösterilen korelasyon analizi sonuçları göz önünde bulundurulduğunda FYDÖ'nün dış geçerliliğinin güçlü olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4. FYDÖ İle İki Değişkenli Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8
1 Yaş								
2 SES	0.088							
3 Üİ sayısı	-0.001	-0.058						
4 Tüketim	.214***	0.074	-0.069					
5 Kredi Yönetimi	0.054	0.092	-.185**	.180**				
6 Tasarruf	-0.002	.141*	-0.103	.299***	.360***			
7 Yatırım ve Sigorta	.331***	.225***	-0.041	.192***	0.095	.325***		
8 FYDÖ	.212***	.221***	-.144*	.546***	.575***	.773***	.682***	
M	35.47	6.5	0.21	3.06	4.1	3.08	1.96	3.12
SD	14.11	1.45	0.8	1.04	0.96	1.24	1.05	0.66

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$. Üİ sayısı = COVID-19 sürecinde ailede ücretsiz izne ayrılan kişi sayısı. SES = Sosyo-ekonomik statü, FYDÖ = Finansal Yönetim Davranış Ölçeği genel ortalaması.

2.1.4.1.2. COVID-19 Kaynak Kıtılığı Algısı Ölçeği (CKKAÖ)

COVID-19 pandemisi özelinde kaynak kıtlığı algısını ölçmek için Lee ve Zietsch (2011)'in geliştirdiği 14 maddeden oluşan Finansal Endişeler Ölçeği referans alınarak araştırma ekibi tarafından üretilmiştir. COVID-19 pandemisi özelinde kaynak kıtlığı algısını ölçmek amacıyla araştırma ekibi tarafından, Lee ve Zietsch (2011)'in geliştirdiği 14 maddeden oluşan Finansal Endişeler Ölçeği referans alınarak üretilmiştir. Orijinal ölçeğin (Lee ve Zietsch, 2011) güvenilirlik kat sayısı kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur ($\alpha = .75$; ölçek maddeleri için bkz. <https://osf.io/3248d>; sorular C19_kay_kıt_” kısaltması ile etiketlenmiştir).

Yeni oluşturulan ölçekte bireylerin yaşamış olduğu ya da yaşamaması beklenen COVID-19 pandemisine bağlı kaynak kıtlığına işaret edebilecek 13 soru araştırma ekibi tarafından geliştirilmiştir. Katılımcılara “Lütfen aşağıdaki ifadelerle ne derecede katılıp katılmadığınızı son 6 ayınızı düşünerek cevaplayınız” yönergesi sunulmuş ve ardından soruları 7’li Likert tipi ölçek üzerinden yanıtlamaları istenmiştir (1= Hiç katılmıyorum, 7= Tamamen katılıyorum; Lee ve Zietsch, 2011). Ölçekte yer alan 3. madde ters maddedir. Geliştirilen ölçek maddeleri Ek 1 de veya verilen linkte “C19_kay_kıt_” kısaltması ile incelenebilir.

1’den büyük olan Eigen değerleri doğrultusunda yapılan 342 kişilik örneklemin açıklayıcı faktör analizinin bulgularına göre, Kaiser-Meyer-Olkin değeri (0.79) ve Bartlett Küresellik testi sonuçları [$\chi^2 (78) = 1246, p < 0.001$], örneklemin yapılan faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Bu sonuçla aynı doğrultuda, uyum iyiliği değerleri de modelin toplanılan veriyle uyumlu olduğunu göstermiştir [$\chi^2 (65) = 343, p < 0.01$], TLI = 0.71, RMSEA = 0.11]. Yeni oluşturulan 5 maddeli CKKAÖ toplamda %58’lik bir varyans açıklamıştır. Tablo 5’te de görülebileceği gibi faktör yükleri 0.66 ve 0.84 arasında değişmektedir. Yeni oluşturulan

5 maddelik ölçek için Cronbach alfa katsayısı.87 olarak bulunmuştur. Analizler sonucunda ölçekteki 13 maddeden ilk 8'inin belirlenen faktör yükü eşik değerinin (.50) altında olduğu görülmüştür ve ölçekten çıkarılmıştır.

Tablo 5. Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları (N=342)

Ölçek Maddeleri	Faktör Yükleri
	F1
9. Madde	0.70
10. Madde	0.73
11. Madde	0.66
12. Madde	0.84
13. Madde	0.79
Açıklanan Varyans (%)	25.6
Cronbach Alfa Değeri	0.87

Not. .50 faktör yükü altında kalan maddeler okuma basitliğini korumak için tabloya eklenmemiştir.

Son olarak, ölçeğin genel ortalaması ve ilişkili olabileceği düşünülen demografik değişkenlerle korelasyon analizi yürütülmüş ve ölçeğin dış geçerliliği sınanmıştır. Tablo 6'da da görülebileceği üzere katılımcıların CKKAÖ ve aynı hanede yaşayan insan sayısı arasında güçlü bir ilişki tespit edilmiştir. CCKAÖ'nün, katılımcıların politik eğilimi ile çok güçlü şekilde negatif ilişkili olduğu bulunmuştur (1=Aşırı Sol; 7=Aşırı Sağ). Bir diğer anlamda kendilerini politik olarak daha sol tarafta görenlerin COVID-19 temelli kaynak kıtlığı algısı da yüksek puanlanmıştır. Kısaca, Tablo 6'da gösterilen korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde, CKKAÖ'nün dış geçerliliğine çok güçlü kanıtlar sunmamakla birlikte, geçerliğe işaret edebilecek sonuçlar bulunmuştur.

Tablo 6. CKKAÖ İki Değişkenli Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Yaş	-									
2. Eğitim Düzeyi	-.013	-								
3. SES	.088	.100	-							
4. Çocuk Sayısı	-.058	.040	-.116	-						
5. Hane Sakini Sayısı	-.190***	-.050	.016	-.059	-					
6. Hanede COVID-19	-.157***	.082	.062	.003	.161**	-				
7. İş Kaybı	-.001	-.103	-.058	-.072	.051	.178**	-			
8. Hanede Riskli	-.025	.042	-.014	-.018	-.019	.153**	.019	-		
9. Politik Yönelim	-.117	-.070	.037	.026	.176**	.092	-.045	-.073	-	
10. CKKAÖ	-.019	-.041	-.096	-.100	.174**	.006	.103	.044	-.392***	-
M	35.4	4.70	6.50	1.60	3.07	0.19	0.21	1.30	3.53	4.02
SD	14.1	0.96	1.45	0.55	1.50	0.73	0.80	1.51	1.32	1.21

*** p < .001; ** p < .01; * p < .05

2.1.4.1.3. COVID-19 Stokçuluk Ölçeği

Araştırma ekibi tarafından katılımcılara COVID-19 pandemisi bağlamında stokçuluk davranışını ölçmek adına iki soru maddesi sunulmuştur. Bu maddelerden birincisi temel gıda ürünlerine yönelik stokçuluk davranışını ölçerken, ikincisi ise temel hijyen ürünlerine yönelik stokçuluk davranışını ölçmektedir. Katılımcılar soruyu 6'lı Likert tipi ölçek üzerinden (1= Hiç katılmıyorum, 6= Tamamen katılıyorum) cevaplandırmıştır.

Sorular aşağıdaki gibidir:

- 1) “İlk COVID-19 vakası görüldükten sonra un, baklagiller, makarna, şeker vb. bazı temel gıda maddelerinde kıtlık veya fiyat artışı olabileceği endişesiyle belirli bir üründen çok miktarda satın aldığım oldu.”
- 2) “İlk COVID-19 vakası görüldükten sonra tuvalet kâğıdı, çamaşır suyu, sabun vb. bazı temel hijyen ürünleri için bir kıtlık veya fiyat artışı olabileceği endişesiyle anlık ihtiyacımdan daha fazla ürün satın aldığım oldu.”

2.1.4.1.4. COVID-19 Ekonomik Durum Karşılaştırma Sorusu

Katılımcıların ekonomik durumlarını anlamak adına tek maddelik ekonomik durum karşılaştırma sorusu sunulmuştur (Fitzimmons et al., 1993). Katılımcılar soruyu 7'li Likert tipi ölçek üzerinden (1= çok daha kötü; 7 = çok daha iyi) cevaplandırmıştır. Kullanılan karşılaştırma sorusu aşağıda sunulmuştur:

- 1) “Etrafımdaki insanlara oranla ekonomik sıkıntılarınızı nerede görüyorsunuz?”

2.1.4.2. Tikslenme Hassasiyetine İlişkin Kullanılan Ölçüm Araçları

2.1.4.2.1. Tikslenme Duyarlılığı Ölçeği (TDÖ)

Olatunji ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilen ve proje ekibi tarafından Türkçe'ye uyarlanan Tikslenme Duyarlılığı Ölçeği (TDÖ), katılımcıların cevaplaması için toplam 27 soru içermektedir. Orijinal ölçekte yer alan 26. madde bu çalışmaya dahil edilmemiştir. “Temel”, “ölümlülük ve beden bütünlüğü” ve “bulaşma” olmak üzere 3 alt boyutu ve iki bölümü bulunan orijinal ölçeğin, bu çalışma için yalnızca “temel” alt boyutu kullanılmıştır.⁷ Temel alt boyut, ilk ve ikinci bölümde 6'şar soru olmak üzere toplam 12 soru içermektedir. İlk bölümde katılımcılar kendilerine sunulan ifadelerde ne kadar rahatsızlık hissettiklerini beyan ederken, ikinci bölümde kendilerinden sunulan ifadenin tiksindiricilik düzeyini belirlemeleri istenmiştir. Her iki

⁷ Sadece “Temel” altboyutun kullanılma nedeni daha önce de açıklandığı gibi ana çalışmada cevaplanacak soru sayısını belli bir düzeyde tutma çabasıdır.

bölümde de katılımcılardan çeşitli tiksindirici durumlara karşı tikslenme derecelerini 5'li Likert ölçek üzerinde belirtmeleri istenmiştir. Ölçekten alınan skor arttıkça tikslenme duyarlılığı artmaktadır.

Ölçeğin ilk bölümü için gerçekleştirilen AFA bulgularına göre Kaiser-Meyer-Olkin değeri (0.67) ve Bartlett Küresellik testi sonuçları [χ^2 (176) = 15, $p < 0.001$], örneklemin faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Bu sonucu destekler nitelikte bir parametre olarak uyum iyiliği değerleri de beklenen modelin toplanılan veriyle uyumlu olduğunu göstermiştir. [χ^2 (27) = 9, $p = 0.002$], TLI = 0.81, RMSEA = 0.08]. TDÖ'nün ilk bölümü (TDÖ-1), toplam %23'lük bir varyans açıklamıştır. Tablo 7'de görülebileceği gibi faktör yükleri 0.11 ile 0.61 arasında değişmektedir. TDÖ-1 bölümünün güvenilirlik katsayısı 0.59'dur. Analiz sonucunda 1., 6., ve 11. maddelerin belirlenen faktör yükü eşik değerinin (.50) altında olduğu görülmüştür ve bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır.

Tablo 7. TDÖ-1 Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları (N=288)

Ölçek Maddeleri	Faktör Yükleri
8.madde	0.61
13.madde	0.57
3.madde	0.55
Açıklanan Varyans (%)	23
Cronbach Alfa Değeri	0.59

Not: Ölçek maddeleri Ek 1 de veya <https://osf.io/3248d> linkinden "tik_ duy_" kısaltması ile incelenebilir.

Ölçeğin ikinci bölümü için (TDÖ-2) gerçekleştirilen faktör analizi bulgularına göre Kaiser-Meyer-Olkin değeri (0.81) ve Bartlett Küresellik testi sonuçları [χ^2 (334) = 15, $p < 0.001$], örneklemin faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Bunun yanında bir diğer uygunluk gösteren parametre olan model uyum iyiliği değerleri, ölçek ile toplanan verinin uyumlu olduğuna işaret etmektedir [χ^2 (24) = 9, $p = 0.005$], TLI = 0.92, RMSEA = 0.08]. TDÖ-2, toplamda %34'lük bir varyans açıklamıştır. Tablo 8'de de görülebileceği gibi ölçeğin faktör yükleri 0.47 ile 0.67 arasında değişmektedir. TDÖ'nün ikinci bölümünün güvenilirlik katsayısı 0.75'dir. Analiz sonucunda 22. madde, belirlenen faktör yükü eşik değerinin (.50) altındadır. Bu sebeple 22. madde ölçekten çıkarılmıştır.

Tablo 8. TDÖ-2 Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları (N=288)

Ölçek maddeleri	Faktör Yükleri
17.madde	0.67
25.madde	0.63
26.madde	0.62
20.madde	0.57
15. madde	0.54
Açıklanan Varyans (%)	34
Cronbach Alfa Değeri	.75

Not: Ölçek maddeleri Ek 1 de veya <https://osf.io/3248d> linkinden "tik_ duy_" kısaltması ile incelenebilir.

2.1.4.2.2. COVID-19 Tiksinme Duyarlılığı Ölçeği (CTDÖ)

Proje ekibi tarafından katılımcıların COVID-19 ile ilişkili tikslenme duyarlılığının incelenmesi adına geliştirilen COVID-19 Tiksinme Duyarlılığı Ölçeği (CTDÖ), oluşturulan madde havuzu içerisinde, ortak kararla seçilmiş 26 maddeden oluşmaktadır. Soruların geçerlik ve güvenilirlik analizleri bu pilot çalışma vasıtasıyla yapılmıştır. Sorular, COVID-19 özelinde, çeşitli tiksindirici durumları içeren maddelerden oluşmaktadır. Katılımcılardan soru maddelerini ne kadar tiksindirici bulduklarını 5'li Likert skalada değerlendirmeleri istenmiştir. Ölçekte yüksek skorlar yüksek tikslenme duyarlılığına işaret etmektedir.

AFA bulgularına göre Kaiser-Meyer-Olkin değeri (0.91) ve Bartlett Küresellik testi sonuçları [$\chi^2 (3332) = 325, p < 0.001$], örneklemin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. Bunun yanında, bir diğer uygunluk gösteren parametre olan model uyum iyiliği değerleri, ölçek ile toplanan verinin uyumlu olduğuna işaret etmektedir [$\chi^2 (782) = 274, p = 0.001$], TLI = 0.80, RMSEA = 0.08]. AFA sonuçlarına göre, ortaya çıkan 2 boyut toplamda %36'lık bir varyans açıklamaktadır. Temel COVID-19 Tiksinmesi boyutu daha çok COVID-19 ile ilintili uyarılara verilen tikslenme hassasiyeti maddelerini içerirken (örn., "*Toplu taşımada hapşırarak ve maske kullanmayan bir kişinin yanında yolculuk etmeniz ne kadar tiksindiricidir*"), Stigma alt boyutu COVID-19 bulaşmış ve/veya iyileşmiş kişilere yönelik tutum ile ilintili maddelerden oluşmaktadır (örn., "*COVID-19 geçirip iyileşmiş bir arkadaşımınla yakın temas geçmek beni rahatsız eder*"). Tablo 7'de görülebileceği gibi faktör yükleri .53 ile .80 arasında değişmektedir. CTDÖ'nün Temel alt boyutunun Cronbach alfa katsayısı .87, stigma boyutunun da .71 olarak bulunmuştur. Analiz sonucunda 1., 2., 3., 4., 5., 7., 8., 10., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18. ve 20. maddelerin belirlenen faktör yükü (.50) eşik değerinin altında olduğundan bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır (bkz. Tablo 9).

Tablo 9. COVID-19 Tiksinme Hassasiyeti Ölçeği Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Ölçeğin Maddeleri	Faktör Yükleri	
	F1	F2
Temel CTDÖ		
25.madde	0.80	
24.madde	0.79	
22.madde	0.78	
23.madde	0.75	
26.madde	0.67	
27.madde	0.61	
21.madde	0.53	
Stigma CTDÖ		
11.madde		0.71
19.madde		0.70
9.madde		0.53

Açıklanan Varyans (%)	21.4	14.9
Cronbach Alfa Değeri	0.87	0.71

Not: Ölçek maddeleri Ek 1 de veya <https://osf.io/3248d> linkinden "C19_tik_duy_" kısaltması ile incelenebilir.

Ölçeğin genel ortalaması ve alt boyutların ayrı ayrı ortalamaları, ilişkili olabilecek demografik değişkenlerle korelasyon analizine tabi tutularak ölçeğin dış geçerliliği sınanmıştır. Tablo 10'da görülebildiği üzere, CTDÖ'de stigma davranışı ile ailesinde COVID-19 teşhisi almış kişiler ve ailesinde COVID-19'a karşı hassas ve risk grubunda olan kişiler bulunan katılımcılar arasında güçlü bir ilişki çıkmıştır. Yaş, TDÖ ve CTDÖ arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Eğitim düzeyi ile hem TDÖ hem de CTDÖ stigma davranışında negatif bir ilişki sergilemektedir. Son olarak, beklendiği üzere TDÖ ve CTDÖ alt boyutları arasında güçlü pozitif ilişkiler olduğu görülmektedir. Özetle, Tablo 8'deki korelasyon analizleri göz önünde bulundurulduğunda, TDÖ ve CTDÖ'nün dış geçerliliğinin yeterli olduğunu söylemek mümkün gözükmemektedir.

Tablo 10. CTDÖ Boyutları ile Demografik Değişkenler Arası Korelasyon Analizi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8
1 Yaş								
2 Eğitim Düzeyi	-0.084							
3 COVID-19 Pozitif	-0.157**	0.082						
4 COVID-19 Risk	-0.025	0.041	0.153**					
5 TDÖ-1	.091	-0.081	-0.099	0.102				
6 TDÖ-2	-0.173**	-0.148**	-0.027	-0.011	0.429*			
7 Stigma CTDÖ	.082	-0.131*	-0.136*	0.180**	0.135*	0.127*		
8 Temel CTDÖ	-0.116*	0.086	0.040	0.111	0.161**	0.356**	0.278**	
<i>M</i>	35.42	4.70	0.19	1.29	3.90	3.56	3.04	4.03
<i>SD</i>	14.09	0.96	0.73	1.50	0.86	0.82	0.93	0.71

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$. COVID-19 Pozitif = Ailede COVID-19 teşhisi almış kişi sayısı, COVID-19 Risk = Ailede COVID-19'a karşı hassas ve risk grubunda olan kişi sayısı, TİK-DUY-P1/P2 = Tikslenme Duyarlılığı Ölçeği birinci ve ikinci bölüm, C19- Stigma Tikslenme = COVID-19 Tikslenme Duyarlılığı Stigma alt boyutu, C-19 Temel Tikslenme = COVID-19 Tikslenme Duyarlılığı Temel alt boyutu.

2.1.4.3. Davranışsal Ketleme ve Aktivasyon Eğilimlerine İlişkin Kullanılan Ölçüm Araçları

2.1.4.3.1. Davranışsal Ketleme/Aktivasyon Ölçeği (DİS/DAS)

Davranışsal Ketleme/Aktivasyon Ölçeği (DİS/DAS) ilk olarak Carver ve White (1994) tarafından geliştirilmiş, Türkçeye adaptasyonu Şişman (2012) tarafından yapılmıştır. Ölçek toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte toplam 4 adet doldurma (filler) madde yer almaktadır. Ölçekle yapılan analizler, doldurma maddeleri dışında kalan 20 madde üzerinden gerçekleştirilmektedir. Ölçeğin "dürtü" (4 madde), "eğlence arayışı" (4 madde), "davranışsal ketleme" (7 madde) ve "ödüle duyarlılık" (5 madde) olmak üzere dört alt boyutu vardır. Ölçek 4'lü Likert tipi skala üzerinden cevaplanmaktadır (1=Tamamen katılıyorum, 4=Hiç katılmıyorum). Ölçekte 2. ve 22. maddeler dışındaki tüm maddeler ters kodlanmaktadır (ölçek maddeleri için bkz Ek 1 veya <https://osf.io/3248d>). Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması 371 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir (Şişman, 2012). Sonuçlara

göre ölçeğin alt ölçeklerinin iç tutarlılık kat sayıları kabul edilebilir düzeydedir. Sırasıyla Cronbach alfa katsayıları dürtü için .69, eğlence arayışı için .63, davranışsal inhibisyon için .69 ve ödüle duyarlık alt boyutları için .57 olarak tespit edilmiştir.

Bu pilot çalışma kapsamında ise 349 kişi üzerinde test edilen ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik kat sayısı .82 olarak bulunmuştur. Alt boyutların Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları sırasıyla “davranışsal ketleme” için .74, “ödüle duyarlılık” için .84, “eğlence arayışı” için .59 ve “dürtü” için .70 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, ölçeğin güvenilirliğinin Türkçe adaptasyonu ile uyumlu olduğuna işaret etmektedir.

2.1.4.3.2. COVID-19 Davranışsal Ketleme/Aktivasyon Ölçeği (C19DIS/C19DAS)

Proje ekibi tarafından katılımcıların davranışsal ketleme ve aktivasyon eğilimlerinin tespit edilmesi amacıyla, ölçeğin orijinal yapısına uyumlu olduğu düşünülen fakat COVID-19'a özel olarak geliştirilen ketleme ve aktivasyon sorularını içeren bir madde havuzu oluşturulmuştur. 24 maddeden oluşan C19DIS/C19DAS soruları katılımcılar tarafından 4'lü Likert tipi skala üzerinden cevaplandırılmıştır (1=Tamamen katılıyorum, 4=Hiç katılmıyorum). Ölçekte yer alan 1., 2. ve 3. maddeler ters maddedir (ölçek maddeleri için bkz Ek 1 veya <https://osf.io/3248d>; “C19_dav_ket_ak_” etiketi ile sorular incelenebilir).

Kaiser-Meyer-Olkin değeri (.84) olarak bulunmuştur. Ayrıca Barlett Küresellik testi sonucunun da anlamlı olmasıyla, ölçeğin faktör analizi yapmaya uygun olduğu tespit edilmiştir [$\chi^2 (276) = 2432, p < 0.001$]. Orijinal ölçek davranışsal inhibisyon, ödüle duyarlılık, eğlence arayışı, ve dürtü olmak üzere 4 alt faktör altında değerlendirildiği için (bkz. Carver ve White, 1994; Şişman, 2012) yeni oluşturulan ölçek analiz esnasında 4 faktöre sabitlenmiştir (bakınız, Tablo 11). Bu sonuca paralel olarak uyum iyiliği değerleri de 4 alt boyut beklenen modelin toplanılan veriyle uyumlu olduğunu ortaya koymuştur [$\chi^2 (186) = 487, p < .001$], TLI = 0.80, RMSEA = 0.06].

Tablo 11. C19DIS/DAS Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları (N= 349)

Ölçeğin Maddeleri	Faktör Yükleri			
	F1	F2	F3	F4
C19 Endişe				
5. madde	0.548			
6.madde	0.723			
13.madde	0.710			
C19DIS				
2.madde		0.723		
3.madde		0.759		
C19 İzolasyon				

Ölçeğin Maddeleri	Faktör Yükleri			
	F1	F2	F3	F4
10.madde			0.582	
21. madde			0.500	
22. madde			0.544	
23. madde			0.605	
24. madde				
C19DAS				
18. madde				0.719
24. madde				0.591
Açıklanan varyans(%)	12.42	9.03	8.08	6.06
Cronbach Alfa değeri	.71	.77	.68	.66

Not: Ölçek maddeleri Ek 1 de veya <https://osf.io/3248d> linkinden "C19_dav_ket_ak_" kısaltması ile incelenebilir.

Maddeler analiz edildiklerinde 5. 6. ve 13. maddelerinin 1. faktörü oluşturduğu ve genel anlamda COVID-19 süreciyle ilgili endişe ve korku düşünceleriyle bağlantılı olduğu gözlemlenmiştir. Bu nedenle, bu faktörün "C19 Endişe" alt boyutu olarak isimlendirilmesi uygun görülmüştür ($\alpha=.71$). Ayrıca 2. ve 3. maddelerin de ikinci alt faktörü oluşturduğu gözlemlenmiş ve içerikleri dikkate alındığında virüsten kaçınma davranışlarıyla ilintili olduğu fark edilmiştir. Bu sebeple, ikinci faktör "C19DIS" alt boyutu olarak isimlendirilmiştir ($\alpha=.77$). Sonuçlara göre, ölçekte yer alan 10., 21., 22.,23., 24. maddeler ise kendi içinde üçüncü alt boyutu temsil etmektedir. Bu maddelerin genel anlamda kamu kurum ve kuruluşlarının tedbirlerine riayet etme üzerine olduğu ve sokağa çıkmayarak günlük hayattaki işleri evden yürütme ile ilgili olduğu görülmüştür. Buradan hareketle üçüncü faktör "C19 İzolasyon" olarak isimlendirilmiştir ($\alpha=.68$). Son olarak 4. faktörü oluşturan 18. ve 24. maddeler incelendiğinde, maddelerin içeriklerinin ortak olarak COVID-19 sürecini yakından takip etme ve korunmak için aktif önlem almayla ilişkili olduğu görülmüştür. Bu sebeple bu alt ölçek C19DAS alt ölçeği olarak isimlendirilmiştir ($\alpha= .66$) Yeni oluşturulan ölçeğin 4 faktörlü haliyle %35,6'lık bir varyansı açıkladığı tespit edilmiştir. Yeni oluşturulan ölçeğin Cronbach alfa katsayısının .77 olduğu gözlenmiştir. AFA sonuçları Tablo 11'de sunulmuştur.

Ölçeğin dış geçerliğini tespit etmek adına ilgili değişkenlerle korelasyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 12'de sunulmuştur. Sonuçlara göre, C19DIS ve C19DAS arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($r = .08, p = .10$). Diğer tüm alt ölçekler kendi aralarında anlamlı ve pozitif bir korelasyon içindedir. Ayrıca yaş değişkeni ile beklendik şekilde C19 İzolasyon alt boyutu arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki saptanmıştır ($r = .12, p < .05$). Yaş arttıkça katılımcıların evde kalmaya ve gündelik hayattaki işleri çevrimiçi yollarla evden

yürütmeye daha eğilimli olduğu yorumunda bulunulabilir ancak bu sonuçlar üzerinden nedensel bir sonuç çıkarmak mümkün değildir. Bununla birlikte C19DAS alt boyutu ile yaş arasında anlamlı bir negatif ilişki olduğu görülmüştür ($r = -.12, p < .05$). Buna göre, bakanlığın paylaştığı verileri takip etme ve grafikleri okuyup anlamaya çalışmanın yaş arttıkça azaldığı söylenebilir.

Bununla birlikte sosyo-ekonomik düzey ile C19DIS arasında anlamlı bir negatif ilişki bulunmuştur ($r = -.14, p < .01$). Sosyo-ekonomik düzey arttıkça COVID-19 salgınında özel olarak sergilenen ketleme davranışının azaldığı görülmektedir. Dolayısıyla sosyo-ekonomik düzeyi azalan katılımcılar ile kendilerini sosyal yaşamdan çekme arasında olumlu bir ilişki vardır. Bunu destekler nitelikte çevreye, aileye ve yabancılara duyulan güven bağlamında sosyal kapital ve sosyo-ekonomik düzey arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir ($r = .22, p < .001$). Bu bulgu sosyo-ekonomik düzeyi azalan katılımcıların pandemi sürecinde kendilerini neden daha çok izole ettiğine ilişkin yorum yapmamıza yardımcı olabilir. Sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan katılımcılar genel anlamda çevreye güven anlamında düşük skorlar almakta ve bununla beraber pandemi dolayısıyla adaptif bir davranış örüntüsü sergileyerek sosyal yaşamdan geri çekilme eğiliminde olabilir. Genel anlamda insanların güvenilir olup olmadığına ilişkin sosyal kapital sorusu ile çevreye, aileye ve yabancılara duyulan güven bağlamındaki sosyal kapital sorusu arasında anlamlı bir negatif ilişki olması da bu yorumu güçlendirmektedir ($r = -.40, p < .001$). Yani genel anlamda insanlara güven azaldıkça çevreye, arkadaşlara ve yabancılara olan güven de azalmaktadır⁸. Ayrıca kamu hizmetlerine güven ile C19DAS arasında anlamlı bir negatif ilişki olduğu gözlemlenmiştir ($r = -.15, p < .01$). Kamu hizmetlerine duyulan güven azaldıkça (polis, bekçi, e-devlet, eğitim, sağlık hizmetleri, gibi) kişilerin açıklanan verileri ve grafikleri daha fazla takip etme eğilimi içinde oldukları bulunmuştur. Çevreye, aileye, yabancılara duyulan güven bağlamında sosyal kapital ile kamu hizmetlerine güven arasında anlamlı pozitif bir ilişki gözlemlenmiştir ($r = .11, p < .05$). Son olarak sosyo-ekonomik düzey ile kamu hizmetlerine güven arasında anlamlı bir pozitif ilişki bulunmuştur ($r = .18, p < .001$) Tablo 12'de gösterilen korelasyon analizi sonuçları incelendiğinde C19DIS/C19DAS dış geçerliliğinin kabul edilebilir düzeyde olduğu söylenebilir. Ana çalışmada ölçeğin C19DIS/C19DAS alt boyutlarının araştırma konusuyla yakından ilişkili olduğu düşünüldüğünde, yalnızca bu iki alt ölçeğin kullanılması kararlaştırılmıştır (ana çalışmada soruların doldurulma süresi kısıtlılığından kaynaklı).

⁸ Bu ölçümde yüksek skorlar güvensizliğe tekabül etmektedir.

Tablo 12. C19DIS/C19DAS İki Değişkenli Korelasyon Analizi Sonuçları

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.C19 Endişe	---								
2.C19 DIS	0.414***	---							
3.C19 İzolasyon	0.355***	0.240**	---						
4.C19 DAS	0.278***	0.087	0.332***	---					
5.Yaş	-0.106	-0.099	0.124*	-0.123*	---				
6.SES	-0.100	-0.147**	-0.095	-0.058	0.088	---			
7.Sosyalkapital-1	-0.086	-0.060	-0.107*	-0.089	0.067	-0.068	---		
8.Sosyalkapital-2	-0.004	0.077	0.038	0.060	0.036	0.228***	-0.403**	---	
9.Kamuya güven-1	-0.059	-0.078	-0.081	-0.155**	0.110	0.185***	-0.016	0.111*	---
M	1.52	1.95	1.60	1.81	35.4	6.50	1.83	2.74	2.72
SD	0.53	0.74	0.54	0.71	14.1	1.45	0.37	0.46	0.61

Not: * p<.05 ** p<.01 ***p<.001 SES: Sosyo-ekonomik statü

2.1.4.4. İyi-Oluş, Psikolojik Sağlık ve Esenliğe İlişkin Ölçümler

2.1.4.4.1. Genel Sağlık Durumu

Katılımcılardan genel sağlık durumuna ilişkin bilgi edinmek adına iki soru maddesini cevaplandırmaları istenmiştir. Katılımcılar soruları 0 (en düşük skor) ve 10 (en yüksek skor) arasındaki skalada değerlendirerek cevaplandırmıştır. Birinci soru genel sağlık durumunu, ikinci soru ise sağlık durumu üzerindeki kişinin algılanan kontrolünü ölçmek üzere sorulmuştur.

Genel sağlık durumuna ilişkin sorular aşağıdaki gibidir:

1. "0'ın 'olabilecek en kötü sağlık durumunu ve 10'un 'olabilecek en iyi sağlık durumunu ifade ettiği bir ölçekte, bugünlerdeki sağlık durumunuza 0 ile 10 arasında kaç puan verirsiniz?"
2. "'Hastalanıp hastalanmamak benim elimdedir.' Bu ifade sizi ne kadar iyi tanımlıyor? "

2.1.4.4.2. Yaşam Memnuniyeti Sorusu

Katılımcıların yaşam memnuniyetine ilişkin değerlendirmelerini anlamak adına daha önceki çalışmalarda geçerli ve güvenilir bulunmuş olan (bkz. Dünya Değerler Anketi, 2015) genel yaşam memnuniyeti sorusu tek madde ile sorulmuştur. Kullanılan soru maddesi aşağıdaki gibidir:

"Genel olarak bugünlerde hayatınızdan ne kadar memnun olduğunuzu 1'den 10'a kadar değerlendiriniz."

2.1.4.4.3. Sosyal Kapital Soruları

Katılımcıların sosyal kapital kalitelerini ölçebilmek için, katılımcılara farklı sosyal ağlarla kurdukları ilişkilerde sahip oldukları güven duygusuna yönelik sorular sunulmuştur. Katılımcılardan soruları 1 (az) – 4 (çok) arasındaki skalada değerlendirmeleri istenmiştir. Bu

sosyal ağlar, yakın ilişkileri (aile, akrabalar, komşular, arkadaşlar), yakın çevre dışındakilerle ilişkileri (ilk kez tanışılan insanlar, farklı dinden insanlar ve farklı milletten insanlar) ve kamu hizmetleriyle (sağlık hizmetleri, asayiş hizmetleri, eğitim hizmetleri ve elektronik ortamda sunulan kamu hizmetleri) olan ilişkileri kapsamaktadır. Bu sorular, temsili örneklerde daha önce sıklıkla (bkz. WVS: Dünya Değerler Anketi, 2015) kullanılmıştır. Tüm sorulara verilen cevaplar bağlamında güvenilirlik katsayısı orta düzeyde yeterli bulunmuştur ($\alpha = .70$).

2.1.4.4.4. Tükenmişlik Ölçeği

Tükenmişlik Ölçeği, Kristensen, Borritz, Villadsen ve Christensen (2005) tarafından geliştirilmiştir. Bu çalışma için orijinal ölçekte yer alan boyutlardan yalnızca Kişisel Tükenmişlik ve İşe Dair Tükenmişlik alt boyutları, ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması amacıyla ele alınmıştır. Ölçeğin kullanım amacı bu çalışmada COVID-19 pandemisine bağlı olarak ortaya çıkan tükenmişliğin incelenmesi olduğundan, soruları cevaplandırmadan önce katılımcıların okuduğu yönergede "Lütfen aşağıdaki ifadeleri ne sıklıkta yaşadığınızı COVID-19 pandemisini göz önünde bulundurarak cevaplayınız" ibaresine yer verilmiştir. Ancak orijinal ölçekteki yönergede COVID-19'a ilişkin bir ibare yer almamaktadır. Ölçeğin geri kalanı orijinaline sadık kalarak Türkçeye çevrilmiştir ve okuyucuya bu şekilde sunulmuştur⁹.

Analizler toplamda 345 katılımcının verileri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ölçek alt boyutlarında yer alan maddelerin orijinal ölçeğe benzer şekilde iki boyutta ayrışıp ayrışmadığını test etmek adına, ilgili maddeler iki boyut beklentisiyle Açıklayıcı Faktör Analizine (AFA) tabi tutulmuştur. Faktör yükünün 0.50 değerinin altında olması nedeniyle 2 madde ölçekten çıkarılmıştır (7. madde ve 10. madde). Aşağıdaki tabloda ölçek maddelerinin faktör yükleri gösterilmektedir (Tablo 13'e bakınız; ölçek soruları için bkz. Ek 1 veya <https://osf.io/3248d> linkinden "tük_" kısaltması ile incelenebilir).

Tablo 13. Tükenmişlik Ölçeğinin Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları (N=345)

Ölçeğin Maddeleri	Faktör Yükleri	
	F1	F2
Kişisel Tükenmişlik (KT)		
1.madde	0.62	
2.madde	0.82	
3.madde	0.86	
4.madde	0.88	
5.madde	0.86	
6.madde	0.63	
İşe Dair Tükenmişlik (İDT)		
8.madde	0.65	
9.madde	0.70	
11.madde	0.68	
12.madde	0.94	
13.madde	0.91	
Açıklanan Varyans (%)	33.9	27.5

⁹ Ölçek maddelerini tamamen boş bırakan 5 katılımcı analizden çıkarılmıştır. Devamında bu çalışma için diğer uyarlanan ölçeklere benzer şekilde kayıp değerler yerine çoklu değer atama analizi sonucu yeni değerler atanmıştır.

İki alt boyut beklentisi doğrultusunda gerçekleştirilen AFA sonuçları Kaiser-Meyer-Olkin değerine göre (0.907) madde değerlerinin mükemmel seviyede tutarlık gösterdiğine; Bartlett Küresellik testinin sonuçlarına göre ise [$(\chi^2 (78) = 3257, p < .001)$] ele alınan örneklemin Açıklayıcı Faktör Analizi gerçekleştirmeye uygun olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin toplam açıkladığı varyans %61.5 olarak bulunmuştur. Kişisel Tükenmişlik boyutu varyansın %33.9'unu, İşe Dair Tükenmişlik boyutu ise %27.5'ini açıklamaktadır.

Madde 7 ve madde 10 ölçekten çıkarıldıktan sonra ölçeklerin alt boyutlarının iç tutarlık puanları hesaplanmıştır. Ölçek alt boyutlarının toplam skorları olarak hesaplanan güvenilirlik katsayıları hem Kişisel Tükenmişlik (Cronbach Alfa= 0.91) hem İşe Dair Tükenmişlik (Cronbach Alfa= 0.90) için yüksek seviyede bulunmuştur.

Ölçeğin alt boyutları, araştırmacılar tarafından ilişkili olabileceği düşünülen demografik değişkenlerle korelasyon analizine tabi tutulmuştur (Tablo 14'e bakınız). Sonuçlara göre çocuk sayısı ve kişisel tükenmişlik skoru arasında anlamlı pozitif korelasyon ($r = .19; p < .001$), sosyoekonomik düzey ile kişisel tükenmişlik arasında ise anlamlı negatif korelasyon gözlenmektedir ($r = -.25; p < .001$). Katılımcıların yakınları arasında COVID-19 pozitif teşhisi almış kişilerin sayısı arttıkça rapor edilen kişisel tükenmişlikte de artış olduğu bulunmuştur ($r = .13; p < .05$). Öte yandan, sosyoekonomik statü arttıkça rapor edilen işe dair tükenmişlik de beklendiği gibi azalmaktadır ($r = -.20; p < .001$).

Tablo 14. Tükenmişlik Altboyutlarının Demografik Değişkenlerle Korelasyonları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1 KT	-								
2 İDT	.56	-							
3 Yaş	-.06	.02	-						
4 Cinsiyet	-.03	.05	.93***	-					
5 SES	-.25***	-.20***	.18***	.16**	-				
6 Çocuk Sayısı	.19***	.09	.16***	.20***	.03	-			
7 Hanehalkı	.10	-.09	.05	-.05	.05	.01	-		
8 Üİ	-.02	.03	.79***	.82***	.13*	.21***	-.00	-	
9 COVID-19 Risk	.01	.02	.11*	.10	.01	.11*	-.04	.11*	-
10 COVID-19 Pozitif	.13*	.05	.20***	.22***	.10	.18***	.15**	.25***	.19***

Not. * $p < .05$; ** $p < .01$; *** $p < .001$. Cinsiyet değişkeni veri setinde 0= kadın, 1= erkek olarak kodlanmıştır. KT=kişisel tükenmişlik alt ölçeği; İDT=işe dair tükenmişlik alt ölçeği SES=sosyoekonomik statü; Üİ= COVID-19 sürecinde ailede ücretsiz izne ayrılan kişi sayısı; COVID-19 Pozitif = Ailede COVID-19 teşhisi almış kişi sayısı, COVID-19 Risk = Ailede COVID-19'a karşı hassas ve risk grubunda olan kişi sayısı

Yürütülmüş bu pilot çalışmanın ışığında ana çalışmada kullanılacak soru setleri psikometrik özelliklerine göre hazırlanmıştır. Pilot çalışmada özellikle soru sayısı fazla maddeler ana çalışmada yöntemsel olarak en doğru şekilde örnekleme çalışma durumuna göre gözden geçirilmiştir. Psikometrik açıdan iyi çalışmayan maddeler ana çalışmadaki soru setine alınmamıştır. Bütün bu analizler baz alınarak ana çalışmada temsili örnekleme katılımcılara sorulacak sorular belirlenmiştir. Ayrıca geçerlik ve güvenilirliği yapılan ölçüm araçları ana çalışmada tekrar psikometrik testlere tabi tutulmamıştır. Ana çalışmada temsili örnekleme sorulacak soruların özeti Tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15. Pilot Çalışmanın Ölçek Bataryası: Madde Sayıları, Referanslar ve Ters Madde Bilgileri

Ölçek adı	Referans	Madde Sayısı	Alt Boyutlar	Ters Maddeler	Doldurma maddeleri (Filler Item)
TDÖ ¹⁰	Olatunji et al., 2009	27	a. Temel (1, 3, 6, 8, 11, 13, 15, 17, 20, 22, 25, 27) - 12 madde b. Ölümlülük ve Beden (2, 5, 7, 10, 14, 19, 21, 24) - 8 madde c. Bulaşma (4, 9, 18, 23, 26) - 5 madde	1, 6, 10	12, 16
CTDÖ	Proje Ekibi Geliştirmiştir	10	a. C19 Tiksinme Stigma (9, 11, 19) - 3 madde b. C19 Tiksinme Temel (21, 22, 23, 24, 25, 26, 27) - 7 madde	9	Yok
CKKAÖ	Proje Ekibi Geliştirmiştir	5	Tek Boyut	Yok	Yok
COVID-19 Stokçuluk	Proje Ekibi Geliştirmiştir	2	Tek Boyut	Yok	Yok
COVID-19 Ekonomik Durum Karşılaştırma Sorusu	Proje Ekibi Geliştirmiştir	1	Tek Boyut	Yok	Yok
Finansal Endişeler Ölçeği	Lee vd., 2011	11	a. Tüketim (1,2) - 2 madde b. Kredi Yönetimi (3,4,5) - 3 madde c. Tasarruf (6,7,8) - 3 madde d. Yatırım ve Sağlık (9, 10,11, 12) - 3 madde	4,5	Yok
DAS/DİS	Şişman, 2012	24	a. Davranışsal İnhibisyon (2, 8, 13, 16, 19, 22, 24) - 7 madde b. Eğlence Arayışı (5, 10, 15, 20) - 4 madde c. Ödüle Duyarlılık (4, 7, 14, 18, 23) - 5 madde d. Dürtü (3, 9, 12, 21) - 4 madde	2 ve 22 hariç hepsi ters madde	1, 6, 11, 17
C19DAS/C19DİS	Proje Ekibi Geliştirmiştir	11	a.C19DIS (2,3) b.C19 Endişe (5,6, 13) c.C19 İzolasyon (10, 21, 22, 23) d. C19DAS (18, 24)	2, 3	Yok
Tükenmişlik Ölçeği	Kristensen, Borritz, Villadsen, & Christensen, 2005	11	a. Kişisel Tükenmişlik (1, 2, 3, 4, 5, 6) - 6 madde b. İşe Dair Tükenmişlik (8, 9, 11, 12, 13) - 7 madde	10	Yok
Genel Sağlık Ölçeği	Selçuk, vd., 2012	2	Yok	Yok	Yok
Yaşam Memnuniyeti Sorusu	World Values Survey, 2015	1	Tek Boyut	Yok	Yok

¹⁰ Bu ölçeğin orijinalinde yer alan 26. madde bu çalışmada kullanılmadı.

Kamu Hizmetlerine Güven	World Values Survey, 2015	4	Yok	Yok	Yok
Sosyal Kapital Ölçeği	World Values Survey, 2015	7	Tek Boyut	Yok	Yok
K-APD	Selçuk, 2018	3	Tek Boyut	Yok	Yok

2.2. Ana Çalışma

Ana çalışmada Türkiye temsili örnekleme uygulanacak ölçüm araçlarının psikometrik kabiliyetlerini ölçmek amacıyla yürütülmüş pilot çalışmadan elde edilen veriler ışığında katılımcılara sorulacak soru seti hazırlanmıştır. Raporun bu aşamasında kullanılan ölçüm araçlarının ayrıntılı psikometrik incelemesi (pilot çalışmada ele alındığı için) yapılmamıştır. Bu kısımda ana çalışmada veri toplanan Türkiye temsili örneklemin demografik özellikleri sunulacaktır. Daha sonra kullanılan ölçüm araçları kısaca verilecektir ve veri toplamaya ilişkin süreç anlatılacaktır. Bunları takiben yeni bir bölümde Bulgular ile Tartışma ve Sonuç kısımları verilecektir.

2.2.1. Katılımcılar

Proje önerisinde kesitsel ağ analizi için optimal örneklem büyüklüğü R programı netPower (Constantin, 2018) fonksiyonu kullanılacak gözlenen değişken sayıları hesaba katılarak çalıştırılmıştır. Buna göre beklenen hassasiyet düzeyi (sensitivity) olarak .90 belirlenmiş ve çalışma için optimal örneklem büyüklüğü hesaplanmıştır. İfade edilen hassasiyet düzeyinde önerilen değişkenlerin ağ analizini yürütebilmek için en az 1889 kişiye ihtiyaç bulunmaktadır. Kayıp veriler de göz önüne alınarak toplam 2000 kişiye ulaşılmaması hedeflendiği belirtilmiştir. Buna göre 2012 kişiden veri toplanmıştır. Çalışmayı tamamlamadan çıkanlar (107 kişi) veri setinden çıkarıldıktan sonra analizler 1905 kişilik bir veri seti üzerinden yürütülmüştür.

Çalışmaya Türkiye örneklemini temsilen her ilden (81) kendi nüfusları oranında (ilçeler de dikkate alınarak) katılım olmuştur. Çalışmada kullanılan örneklem planı Ek 2'de sunulmuştur. Örneklem planı ile tutarlı olarak çalışmaya farklı illerden olan katılımların dağılımı Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16.Çalışmaya katılan katılımcıların illere göre dağılımı

Şehir	Katılım Sayısı	Genel Örnekleme Oran %	Yığılmalı Oran %
Adana	51	2.7 %	2.7 %
Adıyaman	14	0.7 %	3.4 %
Afyon	18	0.9 %	4.4 %
Ağrı	12	0.6 %	5.0 %

Şehir	Katılım Sayısı	Genel Örnekleme Oran %	Yığılmalı Oran %
Amasya	9	0.5 %	5.5 %
Ankara	120	6.3 %	11.8 %
Antalya	59	3.1 %	14.9 %
Artvin	4	0.2 %	15.1 %
Aydın	27	1.4 %	16.5 %
Balıkesir	28	1.5 %	18.0 %
Bilecik	6	0.3 %	18.3 %
Bingöl	5	0.3 %	18.5 %
Bitlis	7	0.4 %	18.9 %
Bolu	9	0.5 %	19.4 %
Burdur	6	0.3 %	19.7 %
Bursa	69	3.6 %	23.3 %
Çanakkale	10	0.5 %	23.8 %
Çankırı	5	0.3 %	24.1 %
Çorum	12	0.6 %	24.7 %
Denizli	26	1.4 %	26.1 %
Diyarbakır	40	2.1 %	28.2 %
Edirne	9	0.5 %	28.7 %
Elazığ	15	0.8 %	29.4 %
Erzincan	5	0.3 %	29.7 %
Erzurum	17	0.9 %	30.6 %
Eskişehir	21	1.1 %	31.7 %
Gaziantep	47	2.5 %	34.2 %
Giresun	8	0.4 %	34.6 %
Gümüşhane	4	0.2 %	34.8 %
Hakkari	6	0.3 %	35.1 %
Hatay	41	2.2 %	37.3 %
Isparta	10	0.5 %	37.8 %
Mersin	41	2.2 %	39.9 %
İstanbul	374	19.6 %	59.6 %
İzmir	102	5.4 %	64.9 %
Kars	6	0.3 %	65.2 %
Kastamonu	9	0.5 %	65.7 %
Kayseri	31	1.6 %	67.3 %
Kırklareli	9	0.5 %	67.8 %
Kırşehir	5	0.3 %	68.1 %
Kocaeli	44	2.3 %	70.4 %

Şehir	Katılım Sayısı	Genel Örnekleme Oran %	Yığılmalı Oran %
Konya	54	2.8 %	73.2 %
Kütahya	13	0.7 %	73.9 %
Malatya	15	0.8 %	74.7 %
Manisa	33	1.7 %	76.4 %
Kahramanmaraş	25	1.3 %	77.7 %
Mardin	19	1.0 %	78.7 %
Muğla	24	1.3 %	80.0 %
Muş	7	0.4 %	80.4 %
Nevşehir	7	0.4 %	80.7 %
Niğde	7	0.4 %	81.1 %
Ordu	17	0.9 %	82.0 %
Rize	8	0.4 %	82.4 %
Sakarya	23	1.2 %	83.6 %
Samsun	29	1.5 %	85.1 %
Siirt	6	0.3 %	85.5 %
Sinop	11	0.6 %	86.0 %
Sivas	45	2.4 %	88.4 %
Tekirdağ	24	1.3 %	89.7 %
Tokat	15	0.8 %	90.4 %
Trabzon	17	0.9 %	91.3 %
Tunceli	2	0.1 %	91.4 %
Şanlıurfa	10	0.5 %	92.0 %
Uşak	9	0.5 %	92.4 %
Van	24	1.3 %	93.7 %
Yozgat	8	0.4 %	94.1 %
Zonguldak	13	0.7 %	94.8 %
Aksaray	5	0.3 %	95.1 %
Bayburt	2	0.1 %	95.2 %
Karaman	8	0.4 %	95.6 %
Kırıkkale	7	0.4 %	96.0 %
Batman	14	0.7 %	96.7 %
Şırnak	14	0.7 %	97.4 %
Bartın	5	0.3 %	97.7 %
Ardahan	3	0.2 %	97.8 %
Iğdır	4	0.2 %	98.1 %
Yalova	6	0.3 %	98.4 %
Karabük	7	0.4 %	98.7 %

Şehir	Katılım Sayısı	Genel Örnekleme Oran %	Yığılmalı Oran %
Kilis	3	0.2 %	98.9 %
Osmaniye	12	0.6 %	99.5 %
Düzce	9	0.5 %	100.0 %

Çalışmaya katılan katılımcıların cinsiyet dağılımları da dengeli şekilde atanmıştır. Buna göre, 979 kadın (%51.40) ve 926 erkek (%48.60) katılımcı çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır (bkz. Tablo 17). Bununla birlikte katılımcıların eğitim düzeyleri de her gruba dağılacak şekilde belirlenmiştir. Kişilerin kendi sosyo-ekonomik düzeylerine ilişkin soruda katılımcılardan merdivenin en üst basamağında (10) en iyi durumda olan, en fazla paraya, en yüksek eğitime ve en iyi işlere sahip insanlar olduğunu düşünmeleri, en altta (1) ise en kötü koşullarda yaşayan, en az parası, en az eğitimi olan, en kötü işlere sahip ya da hiç işi olmayan insanlar olduğunu düşünmeleri istenmiştir. Kendilerini daha iyi temsil ettiğini düşündükleri değerler verilmiştir. Katılımcıların kendi değerlendirmelerine dayalı sosyo-ekonomik düzey sorularına verilen değerlendirmelerde de değişkenlik görülmektedir (bkz. Tablo 17). Çalışmaya katılan katılımcıların yaklaşık dörtte biri bekar olduklarını (%23.40), %70'i evli ya da nişanlı, geri kalan yaklaşık %10'luk grup ise farklı gerekçelerle eşlerinden ayrıldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların yaklaşık %70'i bir veya daha fazla çocuklarının olduğunu beyan etmişlerdir (bkz. Tablo 17).

Tablo 17. Katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımı

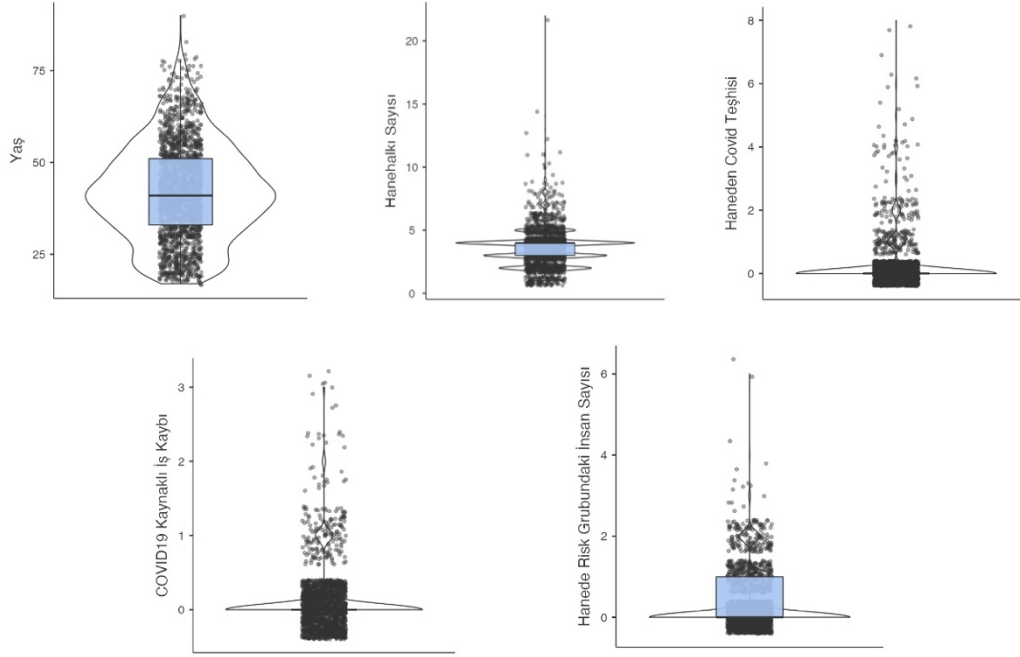
Cinsiyet	Frekans	% Oran	Yığılmalı Oran %	İlişki Durumu	Frekans	% Oran	Yığılmalı Oran %
Kadın	979	51.4 %	51.4 %	Bekar	444	23.4 %	23.4 %
Erkek	926	48.6 %	100.0 %	Nişanlı	16	0.8 %	24.2 %
Eğitim Düzeyi				Evli	1257	66.3 %	90.5 %
İlkokul	341	18.2 %	18.2 %	Boşanmış Eşini kaybetmiş	101	5.3 %	95.8 %
Ortaokul	242	12.9 %	31.2 %	Cevap vermek istemiyorum	49	2.6 %	98.4 %
Lise	640	34.2 %	65.4 %	Kayıp Veri	30	1.6 %	100.0 %
Yüksek okul	106	5.7 %	71.1 %	Çocuk durumu			
Üniversite	481	25.7 %	96.8 %	Evet	1292	68.2 %	68.2 %
Yüksek Lisans & Doktora	60	3.2 %	100.0 %	Hayır	514	27.1 %	95.3 %
Kayıp Veri	35			Cevap vermek istemiyorum	89	4.7 %	100.0 %
SED (1=En Düşük; 10 = En Yüksek)				Kayıp Veri	10		
1	36	1.9 %	1.9 %				

2	127	6.8 %	8.7 %
3	201	10.7 %	19.4 %
4	190	10.1 %	29.5 %
5	415	22.1 %	51.5 %
6	388	20.6 %	72.1 %
7	324	17.2 %	89.4 %
8	125	6.6 %	96.0 %
9	46	2.4 %	98.5 %
10	29	1.5 %	100.0 %
<i>Kayıp Veri</i>	24		

Son olarak, katılımcıların yaşları, hanehalkı büyüklüğü, hanede COVID-19 tanısı almış kişi sayısı, COVID-19 kaynaklı işgücü ve istihdamdan çekilen kişi sayısı ve hanedeki riskli gruba dahil kişi sayıları ile betimleyici istatistikleri da Tablo 18'de, dağılımın görsel sunumu da Şekil 1'de özetlenmiştir. Normal dağılım örüntüsünü tehdit eden değişkenler ağ analizi modellerine dahil edilirken bu örüntü dikkate alınarak kullanılmıştır (ağ analizinde kestirim algoritması olarak kullanılan EBICglasso kestirimi söz konusu değişkenliği dikkate almaktadır).

Tablo 18. Katılımcıların demografik özelliklerinin betimleyici istatistikleri

	Yaş	Hanehalkı Büüklüğü	Haneden Covid Teşhisi	COVID19 Kaynaklı İş Kaybı	Hanede Risk Grubundaki İnsan Sayısı
N	1881	1873	1905	1905	1905
Kayıp Veri	24	32	0	0	0
Ortalama	42.0	3.58	0.244	0.119	0.357
Medyan	41.0	4.00	0.00	0.00	0.00
Standart Sapma	13.2	1.57	0.778	0.396	0.682
Minimum	17.0	1.00	0.00	0.00	0.00
Maksimum	90.0	22.0	8.00	3.00	6.00
Skewness	0.275	1.82	4.66	3.90	2.25
Kurtosis	-0.330	13.2	27.7	17.6	7.19

Şekil 1. Katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımı

2.2.2. İşlem

Ana çalışma COVID-19 küresel salgınının sosyal kapital üzerinde önemli etkilerinin olabileceği bir dizi değişkenin ağ içerisindeki merkezîyetlerinin ve karşılıklı ilişkilerin farklı alt gruplarda nasıl bir örüntü sergileyeceğini Türkiye temsili bir örnekleme test etmeyi hedeflemiştir. Bu amaçla, Türkiye temsili bir örneklemeden bir araştırma şirketi vasıtasıyla veri toplanmıştır. Çalışmada kullanılan soru bataryası pilot çalışmada test edilen ve geçerliği-güvenirliği yüksek olan ölçeklerden oluşturulmuştur. Ölçekler Qualtrics aracılığıyla çevrimiçi toplanmak üzere araştırma ekibi tarafından hazırlanmıştır (çalışmada kullanılan ölçüm araçları için bakınız, <https://osf.io/3248d>; ayrıca bkz. Ek 3). Çalışmada ölçülen değişkenler Tablo 5'te sunulmuştur. Ölçekler dengelenmiş sırada her bir katılımcıya farklı sıralarda gelmiştir. Çevrimiçi ölçümlerin her yaş grubu ve ekonomik düzeydeki katılımcı tarafından doldurulamayacağı gerçeğinden yola çıkarak, anketörler katılımcılara telefon aramaları ile ulaşmıştır. COVID-19 salgını düşünüldüğünden yüz yüze veri toplanamaması telefon görüşmelerini zorunlu kılmıştır. Anketörler telefonla ulaştıkları katılımcılara çevrimiçi anketleri cevaplamaları için soruları yöneltmişler ve cevapları işaretlemişlerdir. Daha sonra araştırma şirketi ankete katılan katılımcılardan rastlantısal olarak %40'ını (N=758) tekrar telefonla arayıp, ankete katılıp katılmadıklarını doğrulamışlardır. Bu veri kalite kontrol sürecinden geçemeyen

bir vaka bulunmamıştır. Bütün katılımcılara ölçekler tamamlandıktan sonra bilgilendirilmiş onam formu anketörler tarafından okunmuştur.

2.2.3. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde pilot çalışmada psikometrik özellikleri test edilmiş ve ana çalışmada kullanılmış ölçüm araçlarının genel bilgisi özet olarak sunulmuştur. Ağ analizinde kullanılacak bu gözlenen değişkenlerin hangi sorular ile ölçüldüğünü incelemek için bkz. <https://osf.io/3248d>; ayrıca bkz. Ek 3. Ayrıca kullanılan ölçeklerin ayrıntılı incelemeleri için yine bu raporda “2.1.4. Veri Toplama Araçları ve Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular” alt başlığındaki bilgiler de incelenebilir. Raporun bu bölümünde ölçülen her değişkenin anlatıldığı kısmın sonunda ağ analizinde girdi olarak ele alınacak değişkenler (düğümler) ağ analizinin sonuçlarını okuma konusunda yardımcı olacağı için tek tek listelenmiştir.

2.2.3.1. Kaynakların Kıtılığı Algısına İlişkin Kullanılan Ölçüm Araçları

2.2.3.1.1. Finansal Yönetim Davranışı Ölçeği (FYDÖ)

Tüketim (consumption; örn., Bütçe veya harcama planınıza sadık kalmak), kredi yönetimi (credit management; örn., Kredi kartı bakiyesinin her ay tamamının ödenmesi), tasarruf (saving and investment; örn., Her maaştan para biriktirmek) ve yatırım/sağlık (insurance; örn., Altın, döviz, tahvil, hisse senedi veya yatırım fonu satın almak) olmak üzere dört alt boyutu bulunan finansal yönetim davranış ölçeği özellikle COVID-19 küresel salgınında tüketicilerin harcama alışkanlıklarını anlamak için kullanılmıştır. 12 sorudan oluşan ve 5’li likert tipi ile cevaplanan bu ölçüm aracının alt boyutlarından yüksek puan almak o alt boyutta başarılı bir finansal yönetim olduğuna işaret etmektedir.

Ağ analizinde kullanılacak düğümler:

- Tüketim
- Kredi Yönetimi
- Tasarruf
- Yatırım/Sağlık

2.2.3.1.2. COVID-19 Kaynak Kıtılığı Algısı Ölçeği (CKKAÖ)

Bireylerin COVID-19 küresel salgınında kaynakların kısıtlılığına ilişkin algılarını anlamak için araştırma ekibi tarafından geliştirilen 5 maddelik COVID-19 temelli kaynak kıtlığı algıları ölçüm aracı kullanılmıştır. Katılımcılara bu ölçek ile COVID-19 salgını sonrası olası senaryolara ne derece katıldıkları sorulmuştur (örn., *Tüm dünyaya yetecek kadar aşı üretilmeyeceğini düşünüyorum; Önümüzdeki süreçte gıda krizinin yaşanacağını düşünüyorum*). Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek kaynak kıtlığı algısına işaret etmektedir.

Ağ analizinde kullanılacak düğüm:

- Kaynak Kıtılığı

2.2.3.1.3. COVID-19 Stokçuluk Ölçeği

Projede COVID-19 salgını süresince belli zaman aralıklarında insanların içinde bulunmuş olduğu stokçuluk davranışını ölçmek amacıyla iki soru sorulmuştur. Bu maddelerden birincisi temel gıda ürünlerine yönelik stokçuluk davranışını ölçerken, ikincisi ise temel hijyen ürünlerine yönelik stokçuluk davranışını ölçmektedir (bkz. <https://osf.io/3248d>; ayrıca bkz. Ek 3). Katılımcılar soruyu 6'lı Likert tipi ölçek üzerinden (1= Hiç katılmıyorum, 6= Tamamen katılıyorum) cevaplandırmıştır. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek stokçuluk davranışlarına işaret etmektedir.

Ağ analizinde kullanılacak düğüm:

- Stokçuluk

2.2.3.1.4. COVID-19 Ekonomik Durum Karşılaştırma Sorusu

Kaynakların kıtlığı ve finansal endişeler ile ilgili tek soruluk karşılaştırmalı ekonomik durum sorusu da katılımcılara yöneltilmiştir. Katılımcılardan etraflarındaki diğer insanlara oranla ekonomik sıkıntılarını nerede gördükleri sorulmuştur (1= çok daha kötü; 7 = çok daha iyi). Bu sorudan elde edilen veriler diğer ölçümlerle tutarlı olması açısından ters kodlanmıştır. Bu sorudan yüksek puan almak ekonomik durumun kötü değerlendirilmesine işaret etmektedir.

Ağ analizinde kullanılacak düğüm:

- Ekonomik Zorluk

2.2.3.2. Tikslenme Hassasiyetine İlişkin Kullanılan Ölçüm Araçları

Katılımcıların COVID-19 salgını zamanlarında tikslenme hassasiyetlerine ilişkin iki farklı ölçüm aracı kullanılmıştır.

2.2.3.2.1. Tikslenme Duyarlılığı Ölçeği (TDÖ)

Olatunji ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilen ve proje ekibi tarafından Türkçe'ye uyarlanan Tikslenme Duyarlılığı Ölçeğinin (TDÖ), 3 alt boyutundan yalnızca "temel" alt boyutu kullanılmıştır. Pilot çalışmada yürütülen analizler sonucunda tikslenme temel boyutuna denk gelen 8 adet soru katılımcılara sorulmuştur. Ölçeğin ilk bölümünde katılımcılar kendilerine sunulan ifadelerde ne kadar rahatsızlık hissettiklerini beyan ederken (3 soru), ikinci bölümde kendilerinden sunulan ifadenin tiksindiricilik düzeyini belirlemeleri istenmiştir (5 soru). Toplamda 8 soruya verilen cevapların ortalaması alınmıştır. Her iki bölümde de katılımcılardan çeşitli tiksindirici durumlara karşı tikslenme derecelerini 5'li Likert ölçek üzerinde belirtmeleri istenmiştir. Ölçekten alınan skor arttıkça tikslenme duyarlılığı da artmaktadır.

Ağ analizinde kullanılacak düğüm:

- Tiksinme Duyarlılığı

2.2.3.2.2. COVID-19 Tiksinme Duyarlılığı Ölçeği (CTDÖ)

Projede araştırma ekibi tarafından COVID-19 salgınında sıklıkla maruz kalabilecekleri uyaranları-durumları ne derece tiksindirici bulduklarını ölçmek amacıyla bir ölçüm aracı geliştirilmiştir. Pilot çalışma sonucunda hastalanan kişilerin etiketlenmesi ve temel alt boyutu olmak üzere iki alt boyut bulunmuştur. Toplamda 11 maddeden oluşan ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek COVID-19 ilişkili tiksinme duyarlılığına işaret etmektedir.

Ağ analizinde kullanılacak düğüm:

- COVID-19 Tiksinme Duyarlılığı

2.2.3.3. Davranışsal Ketleme ve Aktivasyon Eğilimlerine İlişkin Kullanılan Ölçüm Araçları

Tiksinme duyarlılığında olduğu gibi davranışsal ketleme ve aktivasyon eğilimlerini anlamak için hem ilgili yazında kullanılan ölçüm aracı hem de yine araştırma ekibi tarafından geliştirilen ölçüm araçları kullanılmıştır.

2.2.3.3.1. Davranışsal Ketleme/Aktivasyon Ölçeği (DİS/DAS)

Kişilerin davranışsal ketleme ve aktivasyon eğilimleri Carver ve White (1994) tarafından geliştirilmiş 24 maddelik ölçek ile ölçülmüştür. Ölçeğin Türkçeye adaptasyonu Şişman (2012) tarafından yapılmıştır. Ölçek toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte toplam 4 adet doldurma (filler) madde yer almaktadır. Ölçekle yapılan analizler, doldurma maddeleri dışında kalan 20 madde üzerinden gerçekleştirilmektedir. Ölçeğin “dürtü” (4 madde), “eğlence arayışı” (4 madde), “davranışsal ketleme” (7 madde) ve “ödüle duyarlılık” (5 madde) olmak üzere dört alt boyutu vardır. Ölçek 4'lü Likert tipi skala üzerinden cevaplanmaktadır (1=Tamamen katılıyorum, 4=Hiç katılmıyorum). Ölçekte 2. ve 22. maddeler dışındaki tüm maddeler ters kodlanmaktadır (ölçek maddeleri için bkz Ek 1 veya <https://osf.io/3248d>).

Ağ analizinde kullanılacak düğümler:

- Davranışsal Ketleme
- Dürtü
- Ödüle Duyarlılık
- Eğlence Arayışı

2.2.3.3.2. COVID-19 Davranışsal Ketleme/Aktivasyon Ölçeği (C19DIS/C19DAS)

COVID-19 bağlamında sergilenen davranışsal ketleme ve aktivasyonun katılımcılar tarafından ne oranda kullanıldığını anlamak amacıyla araştırma ekibi tarafından geliştirilmiş ve 4 maddeden oluşan (pilot çalışma sonucunda) 2-altboyutlu ölçüm aracı katılımcılara sorulmuştur. Bilgi arama (örn., COVID-19 ile ilgili bakanlığın paylaştığı verileri incelem) ve sosyal mesafeye hassasiyet (örn., "Sosyal mesafe kurallarına dikkat edilmeyen bir ortam da

olsa, eğlenceli olacağını bildiğim bir ortamda bulunmak isterim."[ters kodlama]) olmak üzere iki alt boyut soruları 5'li likert tipi ölçek aracılığıyla cevaplanmıştır.

Ağ analizinde kullanılacak düğümler:

- Bilgi Arama
- Sosyal Mesafeye Hassasiyet

2.2.3.4. İyi-Oluş, Psikolojik Sağlık ve Esenliğe İlişkin Ölçümler

Katılımcıların sosyal bağlamda iyi-oluşlarına işaret edebilecek bir dizi değişken ölçümlenmiştir. Bunlar kamu hizmetlerine güven, sosyal kapital değeri, stres, tükenmişlik, algılanan genel sağlık durumu ve yaşam memnuniyeti değişkenleridir. *Algılanan genel sağlık durumu ve yaşam memnuniyeti* tek madde ile ölçülmüştür.

Katılımcılara *kamu hizmetlerine duydukları güven* 4 madde ile ölçülmüştür. Ayrıca katılımcıların *sosyal kapital* düzeyleri önceki çalışmaları takip ederek aileye, mahalledekilere, şahsen tanıdıkları insanlara, ilk kez tanıştıkları insanlara, başka dinden ve başka milletten insanlara duyulan güven ile ölçümlenmiştir.

Katılımcıların stres düzeyleri *çaresizlik* ve *yetersizlik* boyutlarında ele alınmış olup, toplam 10 madde ile ölçülmüştür. *Tükenmişlik* düzeyi ise iş ve kişisel yaşantı alanındaki tükenmişlik olmak üzere iki boyutta ele alınmıştır. Toplamda 11 madde ile ölçülen iki boyutlu tükenmişlik ölçeğinde alınan yüksek puanlar yüksek düzeyde tükenmişliğe işaret etmektedir.

Ağ analizinde kullanılacak düğümler:

- Sağlık Durumu
- Yaşam Memnuniyeti
- Kamu Hizmetine Duyulan Güven
- Başkalarına Duyulan Güven
- Aileye Duyulan Güven
- Stres-Çaresizlik
- Stres-Yetersizlik
- İş Yaşamında Tükenmişlik
- Kişilerarası İlişkilerde Tükenmişlik

2.2.3.5. Demografikler

Katılımcıların demografik özelliklerini anlamak amacıyla bir dizi demografi bilgi sorusu sorulmuştur. Bunlar içinde katılımcı özelliklerinin de anlatıldığı bölümdeki gibi yaş, cinsiyet, eğitim durumu, ilişki durumu, sosyo-ekonomik düzey, yaşanılan yer, hanehalkı büyüklüğü, hanede iş kaybı, hanede COVID-19 tanısı almış kişi sayısı, hanede risk grubunda olan kişi sayısı gibi bilgilerden oluşmaktadır.

2.2.4. Analiz Stratejisi

Yürütülmüş bu projede daha önce de ayrıntılı anlatıldığı şekilde amaçlar ve araştırma soruları ile tutarlı verilerin testi için ağ analizi yaklaşımı benimsenmiştir. İlk olarak, ağ analizleri ile önerilen değişkenler arası karşılıklı ilişkilerin göz önüne alınıp değişkenlerin merkezîyetleri temelinde görsel harita elde edilmiş olacaktır. İkinci olarak değişkenler arası bu ilişkilerin Türkiye temsili bir veride farklı alt örneklemlerde benzer örüntü gösterip göstermediği de keşifsel olarak test edilmiş olacaktır. Bu sayede projenin ana amaçlarından **Kanıt-Temelli Önleyici/Güçlendirici Müdahale Programlarına Veri-Temelli Girdi Sağlama (AMAÇ #1)** ve **Küresel Salgının Yaratmış Olduğu Etkilerin Zaman İçindeki Değişimini İncelemek için Veri Noktası Oluşturma (AMAÇ #2)** sağlanmış olacaktır.

Çalışmada ilk önce bütün örneklem için tek bir ağ analizi yürütülecektir. Daha sonra (1) cinsiyetlere göre; (2) yaşanan yere göre; (3) ve farklı sosyo-ekonomik düzeye göre önerilen modeldeki değişkenlerin merkezîyet indekslerinde farklılaşıp farklılaşmadığı incelenecektir. Ayrıca yürütülen 4 farklı ağ analizi için modelin ürettiği merkezîyet indekslerinin doğruluk (accuracy) ve istikrarı (stability) 1000 kere tekrar örnekleme ile bootstrap tekniği kullanılmıştır. Bu sayede önerilen değişkenlerin ne kadar istikrarlı olduğu ortaya çıkarılmış olacaktır. Bu bir anlamda ileride tasarlanacak kanıt-temelli önleyici/güçlendirici müdahale programları için görece güvenilir bir girdi oluşturmuş olacaktır. Değişkenler arası karşılıklı ilişkileri dikkate aldığından ağ analizi dışında konvansiyonel analizler (t-test, ANOVA, regresyon gibi) analizler yürütülmemiştir (ayrıntılı tartışma için bkz.1.4. Ağ Analizi Perspektifinden COVID-19 Küresel Salgınına İlişkin Psikolojik Mekanizmaların İncelenmesi)

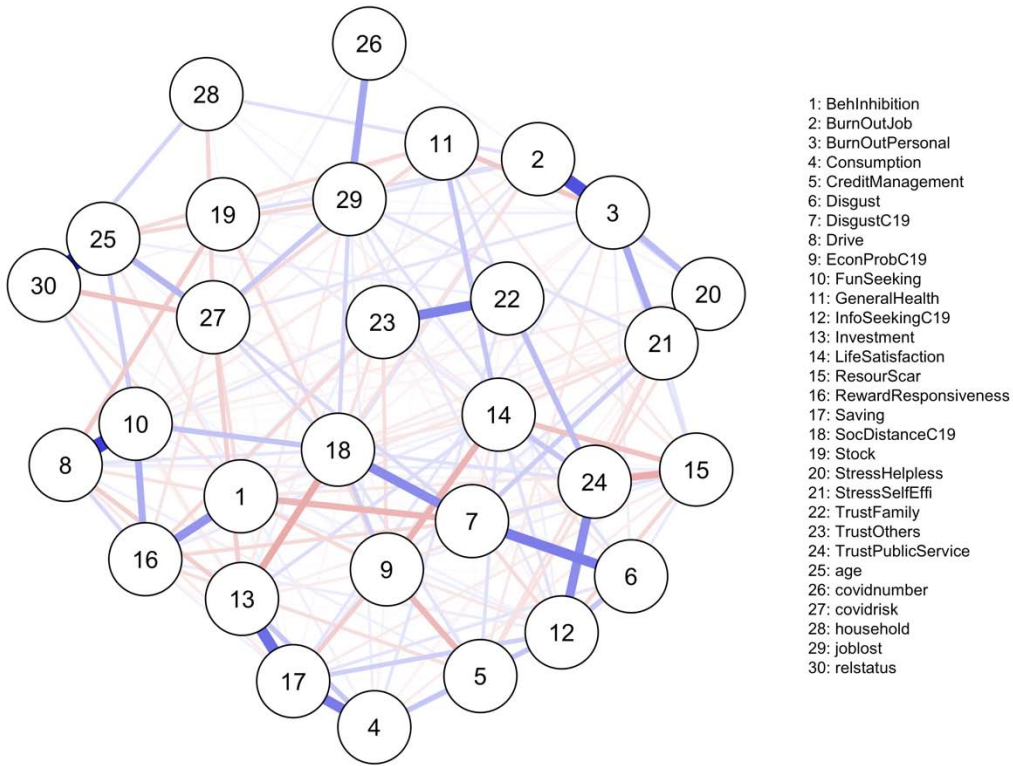
3. Bulgular

3.1. COVID-19 Küresel Salgını İlişkili Değişkenlerin Türkiye Temsili Örnekleme Ağ Analizi Sonuçları

Bu araştırma projesinde COVID-19 küresel salgınında bireylerin yaşam kalitesini belirleyebilecek önemli bir dizi değişken ele alınmıştır. Projede bu değişkenlerin karşılıklı etkileşimleri çalışmanın ama amacını oluşturduğundan kesitsel veri için istatistiksel adıyla Gaussian Grafik Modeli (Gaussian Graphical Model) kullanılmış olup yapısal eşitlik modelleri test edilmemiştir. Model kestiriminde kısmi korelasyon (partial correlation) kullanılarak her bir düğümün diğer düğümle ilişkisinde özgün katkısı hesaplanmıştır. Gaussian Grafik Modeli'nin bir kısıtlılığı daha sade bir ağ modeli elde etmek için bir düzeltme yapması ve şüpheli görünen ilişkileri silip modele almamasıdır (Epskamp ve Fried, 2018). Küresel salgında önemli olabilecek olası bütün ilişkileri tek bir modelde ve görsel haritada görmek için ve olası yanlışlıkları en aza indirmek için Bayesian Bilgi Kriteri temelinde (BIC; Extended Bayesian Information Criterion (EBIC; $\gamma=0.5$) Grafikselle En az Mutlak Değer Düşürme ve Seçme algoritması (Graphical Least Absolute Shrinkage and Selection Operator (EBICglasso);

Friedman, Hastie, & Tibshirani, 2014) kullanılmıştır. Analiz sonuçları yorumlanırken sadece merkeziet indekslerinin önerdiği sonuçlar tartışılacak olup, ağ içerisindeki bütün ilişkiler ayrıca metinde tekrar (Sonuçlar kısmında) okuyuşu kolaylaştırmak açısından yazılmamıştır. Bağların gücü ayrıca Tartışma kısmında ele alınmıştır.

Tüm örneklem için yürütülen ağ analizinde 30 düğümün olduğu toplamda 435 parametre kestirimi olmuştur. Analiz sonucunda belirgin kümeler oluşmamıştır (bkz. Şekil 2). Tiksizme duyarlılığı, finansal endişeler, davranışsal ketleme/aktivasyon, iyi-oluş, psikolojik sağlık ve demografik değişkenler açısından anlamlı bir kümeleme görünmemiştir.

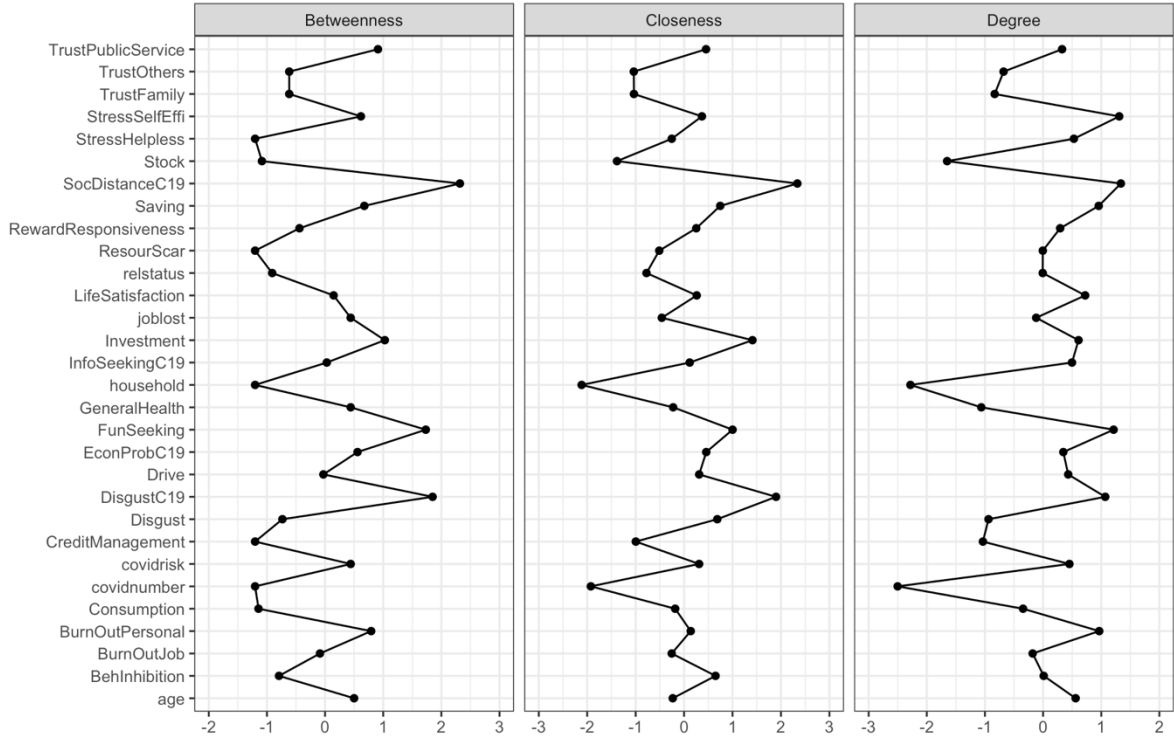
Şekil 2. Bütün örneklem için düzeltilmiş kısmi korelasyon ağ haritası

1.BehInhibition= Davranışsal Ketleme; 2.BurnOutJob=İş ile ilgili Tükenmişlik; 3.BurnOutPersonal=Kişilerarası İlişkilerde Tükenmişlik; 4.Consumption=Tüketim; 5.CreditManagement=Kredi Yönetimi; 6.Disgust=Tiksizme Duyarlılığı; 7.DisgustC19=COVID-19 Tiksizme Duyarlılığı; 8.Drive=Dürtü; 9.EconProbC19=Ekonomik Zorluk; 10.FunSeeking=Eğlence Arayışı; 11.GeneralHealth=Sağlık Durumu; 12.InfoSeekingC19=Bilgi Arama; 13.Investment=Yatırım/Sağlık; 14.LifeSatisfaction=Yaşam Memnuniyeti; 15.ResourScar=Kaynak Kıtlığı; 16.RewardResponsiveness=Ödüle Duyarlılık; 17.Saving=Tasarruf; 18.SocDistanceC19=Sosyal Mesafeye Hassasiyet; 19.Stock=Stokçuluk; 20.StressHelpless=Stres-Çaresizlik; 21.StressSelfEffi=Stres-Yetersizlik; 22.TrustFamily=Aileye duyulan güven; 23.TrustOthers=Başkalarına duyulan güven; 24.TrsutPublicService=Kamu hizmetlerine duyulan güven; 25.age=Yaş; 26.covidnumber=Hanede COVID-19 tanısı almış kişi sayısı; 27.covidrisk=Hanede risk grubundaki kişi sayısı; 28.household=Hanehalkı büyüklüğü; 29.joblost=COVID-19 nedeniyle hanede iş kaybı sayısı; 30.relstatus=ilişki durumu¹¹

Not. Düğümler arası gösterilen mavi yollar pozitif yönde ilişkiye, kırmızı ise negatif yönde bir ilişkiye işaret etmektedir. Çizgi kalınlığı aradaki bağıın gücünü göstermektedir.

¹¹ Analiz yürütülürken Türkçe karakterler sorun olduğundan haritadaki düğüm isimleri İngilizce girilmiştir.

Yürütülen ağ analizi merkeziet indekslerine göre, sosyal mesafe kurallarına hassasiyet (SocDistanceC19), COVID-19 tiksınme duyarlılığı (DisgustC19), eğence arayışı (FunSeeking), kişisel tükenmişlik (BurnOutPersonal) ve yatırım/sağlık (Investment) düğümlerinin diğer değişkenlerle ilişkileri de göz önüne alınarak merkezi önemde olduğu bulunmuştur (bkz Şekil 3).

Şekil 3. Tüm örneklemede merkeziet indeksleri

Bu sonuçlara göre COVID-19 küresel salgını bağlamında bireylerin sosyal mesafe kurallarına göstermiş olduğu hassasiyetin düzeyi, COVID-19 ile ilintili tiksınme duyarlılıkları, davranışsal aktivasyonun bir boyutu olan eğence arayışı ve kişisel tükenmişlik düzeyleri sıklıkla en az iki düğüm arasında en kısa yolu tanımlamaktadırlar (aradalık). Aynı zamanda diğer değişkenlerle olan anlamlı ve güçlü bağları (edge) çok daha sıklıkla gözlemlenmiştir (güç). Merkeziet indekslerinde her bir değişkenin almış olduğu ağırlıklandırılmış katsayılar Tablo 19’da sunulmuştur.

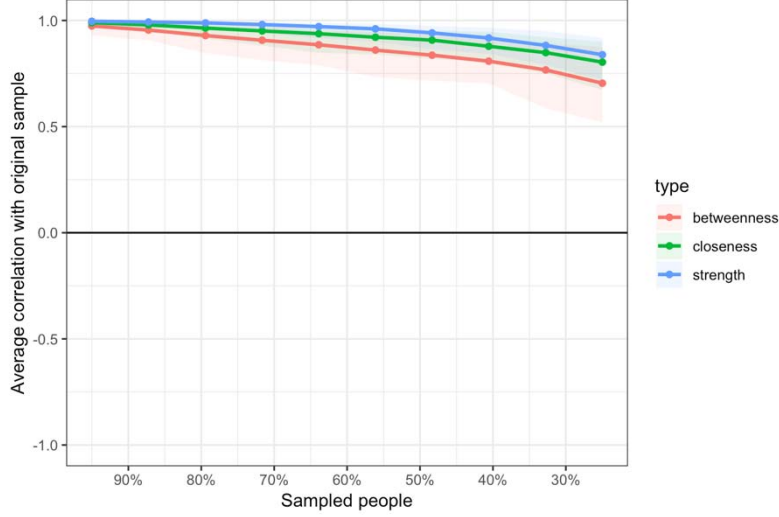
Tablo 19. Merkeziet indeksleri ağırlıklandırılmış katsayılar

Değişken	Aradalık (Betweenness)	Yakınlık (Closeness)	Güç (Strength)
1. Davranışsal Kettleme	-0.793	0.649	0.011

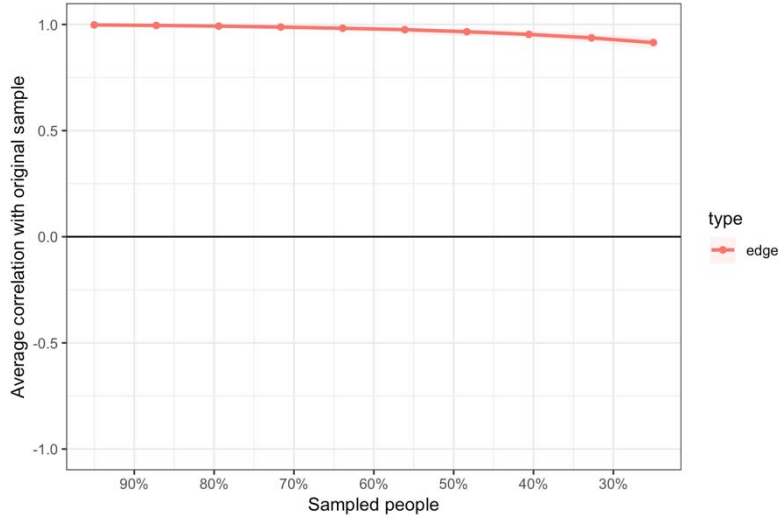
2. İş ile ilgili Tükenmişlik	-0.088	-0.255	-0.180
3. Kişilerarası İlişkilerde Tükenmişlik	0.793	0.137	0.966
4. Tüketim	-1.145	-0.184	-0.344
5. Kredi Yönetimi	-1.204	-0.996	-1.035
6. Tiksınme Duyarlılığı	-0.734	0.686	-0.939
7. COVID-19 Tiksınme Duyarlılığı	1.849	1.898	1.069
8. Dürtü	-0.029	0.312	0.432
9. Ekonomik Zorluk	0.558	0.458	0.348
10. Eğlence Arayışı	1.732	1.001	1.213
11. Sağlık Durumu	0.440	-0.226	-1.063
12. Bilgi Arama	0.029	0.116	0.497
13. Yatırım/Sağlık	1.027	1.412	0.610
14. Yaşam Memnuniyeti	0.147	0.260	0.724
15. Kaynak Kıtılığı	-1.204	-0.513	-0.005
16. Ödüle Duyarlılık	-0.440	0.251	0.294
17. Tasarruf	0.675	0.746	0.957
18. Sosyal Mesafeye Hassasiyet	2.319	2.338	1.338
19. Stokçuluk;	-1.086	-1.385	-1.651
20. Stres-Çaresizlik;	-1.204	-0.254	0.530
21. Stres-Yetersizlik;	0.616	0.368	1.310
22. Aileye duyulan güven;	-0.616	-1.035	-0.832
23. Başkalarına duyulan güven;	-0.616	-1.038	-0.679
24. Kamu hizmetlerine duyulan güven;	0.910	0.453	0.326
25. Yaş;	0.499	-0.234	0.560
26. Hanede COVID-19 tanısı almış kişi sayısı;	-1.204	-1.925	-2.502
27. Hanede risk grubundaki kişi sayısı;	0.440	0.310	0.453
28. Hanehalkı büyüklüğü;	-1.204	-2.114	-2.282
29. COVID-19 nedeniyle hanede iş kaybı sayısı;	0.440	-0.459	-0.119
30. İlişki durumu	-0.910	-0.776	-0.006

Merkeziyet indekslerinin istikrar ve doğruluk analizleri için 1000 kez tekrar örnekleme (bootstrap) ile yapılmıştır. Bu analiz Jamovi ile yürütülemediğinden R ile *bootnet* (Epskamp, Borsboom ve Fried, 2016) paketi aracılığıyla test edilmiştir. Bu analizi yürütmek için Jamovi ile yürütülmüş analizler ayrıca R aracılığıyla da tekrar yürütülmüştür (Yapılan bütün analizlerin R kodları için bkz. Ek 4 veya <https://osf.io/3248d>). Yapılan bütün analizlerin R kodlarının paylaşılması ayrıca **proje önerisinde de önemle vurgulanan projenin açık bilim prensiplerini gözeterek tekrarlanabilirlik ve tekrar üretilebilirliğini güçlendirme** hedefi ile tutarlıdır. Analiz sonuçlarına göre aradalık (.72), yakınlık (.78) ve güç (.79) indekslerinin istikrar ve doğruluğu yüksek düzeyde bulunmuş ve %95lik güven aralığı içinde olduğu görülmüştür (bkz. Şekil 4). Bu değerler özellikle .50 üzerinde ise istikrarı kabul edilebilir modeller olarak

değerlendirilmektedir (Epskamp, Borsboom ve Fried, 2016). Bununla birlikte tekrar örnekleme yöntemi ile yapılan bağların (edges) istikrar testi sonuçları da iyi düzeyde (ve %95 güven aralığında) bulunmuştur (.87) (bkz Şekil 5).

Şekil 4. Merkeziyet indeksleri istikrarı ve doğruluğu (1000 tekrar örnekleme ile yürütülmüştür) Pembe gölgeler %95 güven aralığını göstermektedir.

Şekil 5. Bağların istikrarı ve doğruluğu (1000 tekrar örnekleme ile yürütülmüştür)

3.1.1. Ara Özet

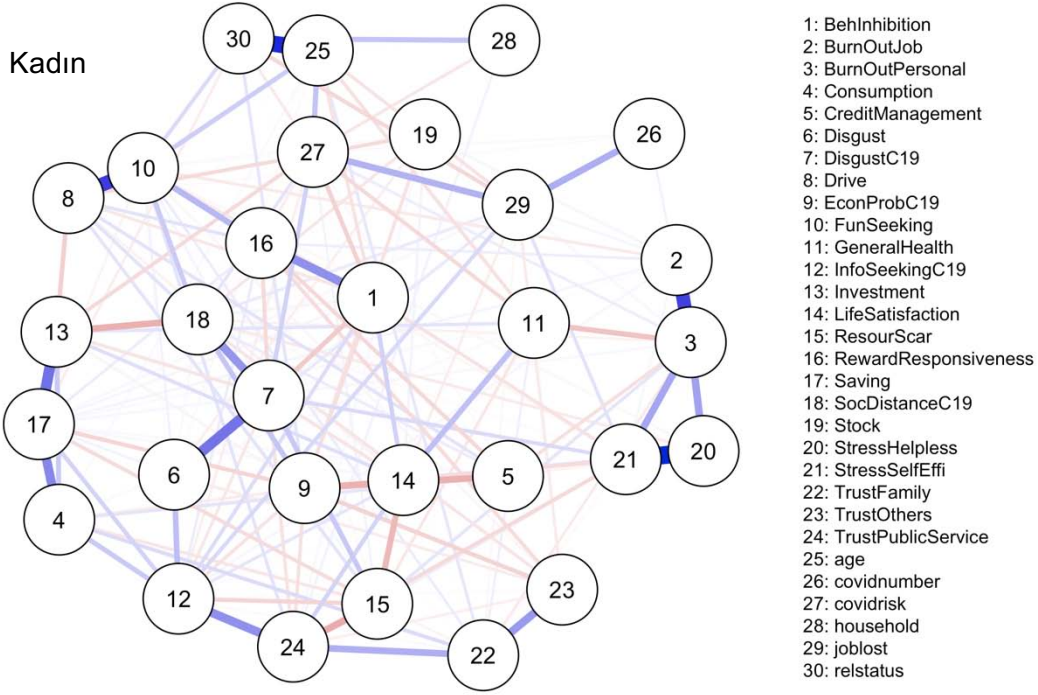
Bu çalışma özellikle COVID-19 salgınında psikolojik esenlik ve işlevsellikle ilintili değişkenlerin ağ analizi perspektifinden birbiri olan karşılıklı etkileri temelinde merkeziyetlerinin testi yapılmıştır. Ayrıca önerilen bu değişkenlerin ne kadar benzer örüntü gösterdiğini çıkarsayabilmek adına da merkeziyet indeksleri ile bağların gücünün ne kadar istikrarlı olduğu da test edilmiştir. Merkeziyet indekslerinin ve bağ güçlerinin istikrarı iyi düzeyde olduğundan, ağ analizinde ortaya çıkan sonuçların genellenebilirliği de artmıştır.

Bütün örneklem ile yürütülen ağ analizi sonuçlarına göre, sosyal mesafe kurallarına hassasiyet, COVID-19 ile ilintili uyarılara karşı tikslenme duyarlılığı, eğlence arayışı (bir bakıma sıkılma), kişisel tükenmişlik ve yatırım/sağlık gözlenen değişkenlerinin bütün gözlenen değişkenlerle merkezi açıdan bir ilişkisi bulunmuştur. Bir diğer anlamda bu değişkenler önerilen diğer değişkenlerin birbiri ile etkileşimleri sırasında üzerinden geçtiği yolda bulunan ana değişkenler olarak da ele alınabilir. Bu yürütülen analiz genel olarak bütün örneklemde yürütülmüştür. Ancak temsili bu veri setinde değişkenlerin doğası gereği önemli olabilecek alt gruplarda bulunan örüntünün benzer olup olmadığını incelemek önemlidir. Geliştirilmesi elzem veri-temelli önleyici/azaltıcı müdahale programlarının farklı alt gruplara göre kişiselleştirilmesi alt gruplarda önerilen düğümlerin ilişkilerinin benzer olup olmadığını testi ile gerçekleştirilebilir. Takip eden bölümlerde bütün örneklem belli özellikler bağlamında alt kategorilere bölünerek ağ modelleri bu alt gruplar arası karşılaştırılmıştır.

3.2. COVID-19 Küresel Salgını İlişkili Değişkenlerin Cinsiyete Dayalı Karşılaştırmalı Ağ Analizi Sonuçları

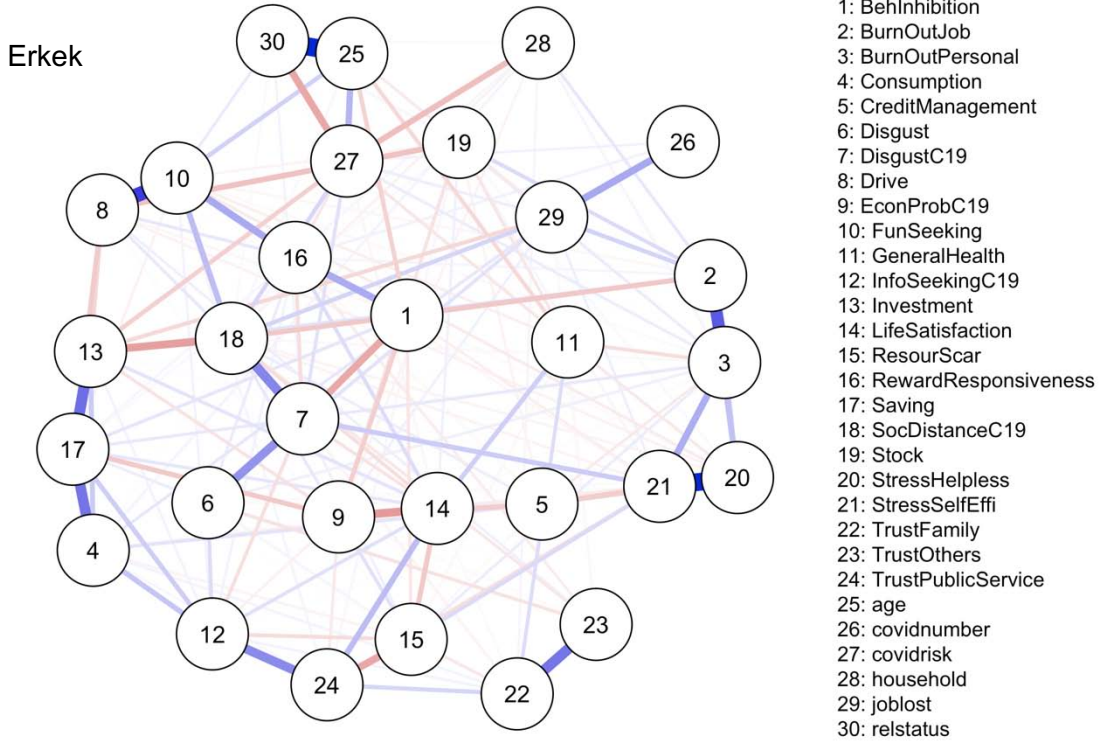
Projede önerilen düğümlerin (nodes) birbiri ile ilişkileri ve bu ilişkiler temelindeki merkezilikleri tüm örneklem için ($N=1905$) için test edilip merkezilik indeksleri ile bağların (edges) gücü istikrar ve doğruluk açısından tekrar örnekleme (1000 kere) analiz edilmiştir. Ancak proje önerisinde de öne sürüldüğü üzere bu ilişkilerin ağırlıklarının farklı alt gruplarda benzer seyredeceği öngörülmektedir. Kuramsal ve görgül temelleri olan bu öngörüler raporda sunulmuştur. Bu aşamada bütün örneklem için bulunan ağ analizi sonuçlarının kadın ve erkekler için benzer olup olmadığı sınıanmıştır. Bütün örneklem için yürütülen analiz için kullanılan yöntem aynı şekilde cinsiyet karşılaştırmalarında da uygulanmıştır. Buna göre olası yanlışlıkları en aza indirmek için Genişletilmiş Bayesian Bilgi Kriteri temelinde (EBIC; Extended Bayesian Information Criterion (EBIC; $\gamma=0.5$) Grafiksel En az Mutlak Değer Düşürme ve Seçme algoritması (Graphical Least Absolute Shrinkage and Selection Operator (EBICglasso; Friedman, Hastie, & Tibshirani, 2014) girdi olarak kullanılmıştır.

Yürütülen ağ analizinde her cinsiyet için ($N_{kadın}=979$; $N_{erkek}=926$) 30 düğümün olduğu toplamda 435 parametre kestirimi olmuştur. Analiz sonucunda bütün örneklemde olduğu gibi belirgin kümeler oluşmamıştır (bkz. Şekil 6 ve 7). Bir diğer anlamda, tikslenme duyarlılığı, finansal endişeler, davranışsal ketleme/aktivasyon, iyi-oluş, psikolojik sağlık ve demografik değişkenler açısından anlamlı bir kümeleme görünmemiştir.

Şekil 6. Kadınlar için düzeltilmiş kısmi korelasyon ağ haritası

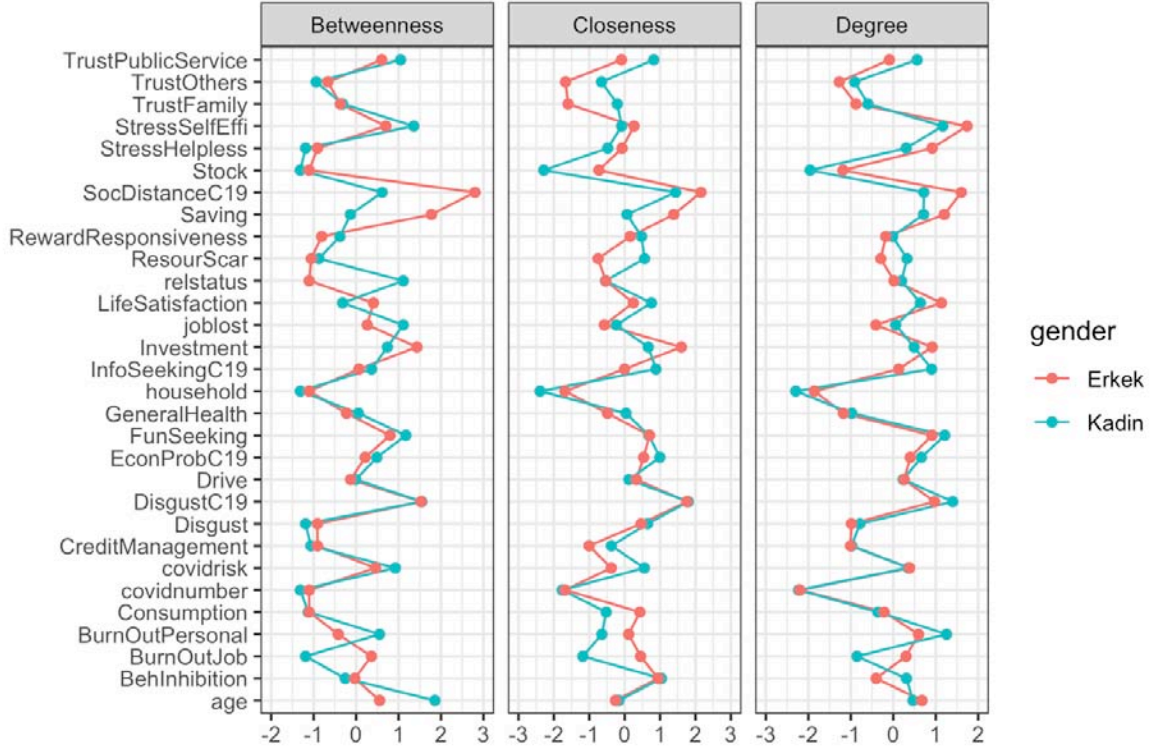
Not: Düğüm isimlerinin tam karşılığı için bkz. Şekil 2 açıklamalar. Mavi çizgiler pozitif ilişki yönünü, kırmızı çizgiler de negatif ilişki yönünü göstermektedir. Çizgi kalınlığı aradaki bağıncı göstermektedir.

Şekil 7. Erkekler için düzeltilmiş kısmi korelasyon ağ haritası

Not: Düğüm isimlerinin tam karşılığı için bkz. Şekil 2 açıklamalar. Mavi çizgiler pozitif ilişki yönünü, kırmızı çizgiler de negatif ilişki yönünü göstermektedir. Çizgi kalınlığı aradaki bağıncı göstermektedir.

Yürütülen ağ analizi merkeziet indekslerine göre, tüm örneklemede yürütülen ağ analizindeki benzeri bir örüntü görülmüştür. Sosyal mesafe kurallarına hassasiyet (SocDistanceC19), COVID-19 tiksınme duyarlılığı (DisgustC19), eğlence arayışı (FunSeeking), kişisel tükenmişlik (BurnOutPersonal) ve yatırım/sağlık (Investment) düğümlerinin diğer değişkenlerle ilişkileri de göz önüne alınarak hem kadın hem de erkek katılımcılar için merkezi öneme sahip olduğu bulunmuştur (bkz Şekil 8).

Şekil 8. Kadın ve erkek katılımcıların düğümlere verdikleri tepkiler bağlamında merkeziet indeksleri

Bu sonuçlara göre hem kadın hem erkek katılımcılar için COVID-19 küresel salgını bağlamında bireylerin sosyal mesafe kurallarına göstermiş olduğu hassasiyetin düzeyi, COVID-19 ile ilintili tiksınme duyarlılıkları (örn., yerde bir maske gördüklerinde ne kadar rahatsız oldukları), davranışsal aktivasyonun bir boyutu olan eğlence arayışı ve kişisel tükenmişlik düzeyleri sıklıkla en az iki düğüm arasında en kısa yolu tanımlamaktadırlar (aradalık). Aynı zamanda bu değişkenlerin diğer değişkenlerle olan anlamlı ve güçlü bağları (edge) çok daha sıklıkla gözlemlenmiştir (güç). Merkeziet indekslerinde her bir değişkenin almış olduğu kadın ve erkek katılımcılar için ağırlıklandırılmış katsayılar Tablo 20'de sunulmuştur. Ağ analizinde cinsiyet farklılıklarının olup olmadığı R programı *NetworkComparisonTest* paketi aracılığıyla test edilmiştir (ilgili kod için bkz. Ek 4 veya <https://osf.io/3248d>). Kısaca Şekil 8 ve Tablo 20 birlikte incelendiğinde cinsiyetler arası bir örtüşme görünmektedir.

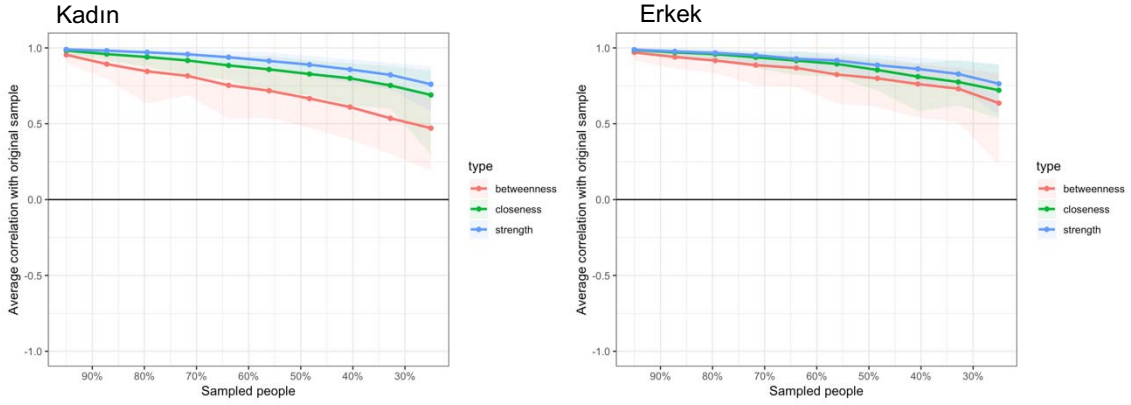
Tablo 20. Cinsiyetlere göre Merkezîyet indeksleri ağırlıklandırılmış katsayılar

Değişken	Kadin			Erkek		
	Aradalık (Betweenness)	Yakınlık (Closeness)	Güç (Strength)	Aradalık (Betweenness)	Yakınlık (Closeness)	Güç (Strength)
1. Davranışsal Kitleme	-0.257	1.040	0.310	-0.031	0.947	-0.404
2. İş ile ilgili Tükenmişlik	-1.189	-1.183	-0.856	0.360	0.449	0.301
3. Kişilerarası İlişkilerde Tükenmişlik	0.551	-0.644	1.254	-0.421	0.112	0.594
4. Tüketim	-1.127	-0.523	-0.359	-1.105	0.430	-0.214
5. Kredi Yönetimi	-1.065	-0.376	-0.979	-0.909	-1.006	-1.006
6. Tiksınme Duyarlılığı	-1.189	0.647	-0.788	-0.909	0.464	-0.986
7. COVID-19 Tiksınme Duyarlılığı	1.546	1.798	1.400	1.531	1.758	0.971
8. Dürtü	-0.008	0.120	0.232	-0.129	0.330	0.257
9. Ekonomik Zorluk	0.489	0.994	0.661	0.213	0.536	0.401
10. Eğlence Arayışı	1.173	0.683	1.213	0.799	0.701	0.911
11. Sağlık Durumu	0.054	0.037	-0.977	-0.226	-0.486	-1.175
12. Bilgi Arama	0.365	0.883	0.903	0.067	-0.005	0.127
13. Yatırım/Sağlık	0.738	0.667	0.491	1.433	1.600	0.916
14. Yaşam Memnuniyeti	-0.319	0.756	0.638	0.408	0.244	1.135
15. Kaynak Kıtlığı	-0.879	0.562	0.324	-1.056	-0.752	-0.295
16. Ödüle Duyarlılık	-0.381	0.475	-0.017	-0.812	0.155	-0.176
17. Tasarruf	-0.133	0.066	0.713	1.775	1.387	1.202
18. Sosyal Mesafeye Hassasiyet	0.613	1.442	0.721	2.800	2.156	1.602
19. Stokçuluk	-1.314	-2.287	-1.958	-1.105	-0.728	-1.184
20. Stres-Çaresizlik	-1.189	-0.479	0.303	-0.909	-0.073	0.915
21. Stres-Yetersizlik	1.359	-0.085	1.167	0.701	0.265	1.736
22. Aileye duyulan güven;	-0.319	-0.209	-0.596	-0.373	-1.600	-0.879

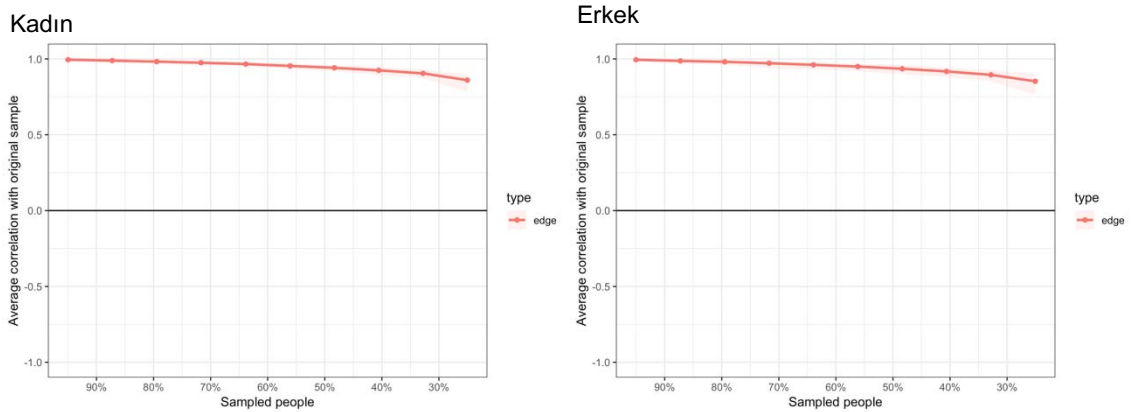
23. Başkalarına duyulan güven	-0.941	-0.655	-0.908	-0.665	-1.671	-1.271
24. Kamu hizmetlerine duyulan güven	1.049	0.822	0.561	0.604	-0.091	-0.091
25. Yaş	1.857	-0.163	0.464	0.555	-0.259	0.676
26. Hanede COVID-19 tanısı almış kişi sayısı	-1.314	-1.766	-2.230	-1.105	-1.685	-2.199
27. Hanede risk grubundaki kişi sayısı	0.924	0.554	0.358	0.457	-0.380	0.385
28. Hanehalkı büyüklüğü	-1.314	-2.393	-2.297	-1.105	-1.688	-1.858
29. COVID-19 nedeniyle hanede iş kaybı sayısı	1.111	-0.239	0.057	0.262	-0.575	-0.410
30. İlişki durumu	1.111	-0.542	0.194	-1.105	-0.534	0.018

Hem kadın hem de erkek katılımcılar için merkezîyet indekslerinin istikrar ve doğruluk analizleri ayrı ayrı R programı bootnet paketi ile 1000 kez tekrar örnekleme (bootstrap) yöntemi ile yürütülmüştür (R kodları için bkz. Ek 4 veya <https://osf.io/3248d>). Analiz sonuçlarına göre aradalık (kadın modeli=.46; erkek modeli=.74), yakınlık (kadın modeli=.73; erkek modeli=.74) ve güç (kadın modeli=.75; erkek modeli=.75) indekslerinin istikrar ve doğruluğu yüksek düzeyde bulunmuş ve %95 lik güven aralığı içinde olduğu görülmüştür (bkz. Şekil 9).

Şekil 9. Kadın ve erkek katılımcıların ağ analizinde merkezîyet indeksleri istikrarı ve doğruluğu (1000 tekrar örnekleme ile yürütülmüştür) Pembe gölgeler %95 güven aralığını göstermektedir.

Kadın ve erkek için ayrı ayrı yürütülen ağ analizlerinde bağların (edges) istikrar testi 1000 kere tekrar örnekleme yöntemi kullanılarak elde edilen sonuçları da iyi düzeyde (ve %95 güven aralığında) bulunmuştur (.87) (bkz Şekil 10).

Şekil 10. Kadın ve erkek katılımcıların ağ analizinde bağların istikrarı ve doğruluğu (1000 tekrar örnekleme ile yürütülmüştür)

3.2.1. Cinsiyetler arası ağ analizi modellerinin karşılaştırılması

Tüm örneklemdaki kadın ve erkek katılımcıları için ayrı ayrı yürütülen ağ analizi sonuçlarına göre merkeziet indekslerinde büyük oranda örtüşmeler vardır (bkz. Şekil 8). Cinsiyetler arası ağ modelleri örtüşmeler (i) merkeziet indekslerinde (güç: $r=0.82$; yakınlık: $r=0.89$; aradalık: $r=0.84$; bkz Şekil 8) ve (ii) düğümlerin yordama güçlerinde de görülmüştür (Kadın: $R^2_{ortalama} = \%67$, Erkek: $R^2_{ortalama} = \%59$; $r=0.94$; ilgili kod için bkz. bkz. Ek 4 veya <https://osf.io/3248d>). Ek olarak, Ağ Karşılaştırma Testi cinsiyetler arası ağ yapısı açısından anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir (ağ yapısı değişmezlik testi $M = .17$, $p = .786$). Bir diğer anlamda kadın ve erkeklerin ağ modelleri içindeki değişkenlerin birbiri ile bağlantı örüntüleri benzer bulunmuştur.

3.2.2. Ara Özet

COVID-19 küresel salgınında rol alması muhtemel değişkenlerin merkezietlerinin ve birbiri ile karşılıklı ilişkilerinin test edildiği modelin kadın ve erkekler için farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Tüm örneklem ile yapılan ağ analizi modelindeki gibi kadın ve erkekler için de merkezi önemi olan değişkenler sosyal mesafe kurallarına hassasiyet, COVID-19 tikslenme duyarlılığı, eğlence arayışı, kişisel tükenmişlik ve COVID-19 döneminde yatırım yapma (para biriktirmek gibi) düğümleri olmuştur. Bahsi geçen bu değişkenler projede önerilen değişkenler ile oldukça fazla anlamlı ilişkilere sahip görünmektedir. Bu sonuçları tek başına geliştirilecek müdahale programları için ele almak yanlış olacaktır. Kadın ve erkekler için salgın döneminde önem taşıyan değişkenler her ne kadar aynı gibi görünse de bu sonuçlar yaşanan yer (büyükşehir ya da kırsal gibi) ve sosyo-ekonomik düzey farklılıkları ile birlikte ele alınmalıdır. Bu yüzden takip eden bölümde hem yaşanan yer hem de sosyo-ekonomik düzeye göre test edilen modeller arası yapısal farklılıklar test edilmiştir.

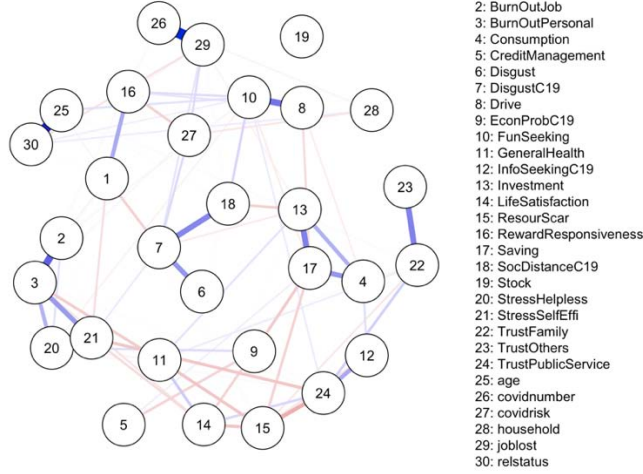
3.3. COVID-19 Küresel Salgını İlişkili Değişkenlerin Yaşanılan Yere Dayalı Karşılaştırmalı Ağ Analizi Sonuçları

COVID-19 küresel salgının global düzeydeki etkilerinin yanı sıra farklı düzeylerde (iş koşulları, yaşanan yer, coğrafi bölge gibi) hayatlarını devam ettiren insanlar için onlara özgü olası problemleri de beraberinde getirebilir. Yaşanılan şehri istek ve talepleri, istihdamdaki rolleri deneyimlenen küresel salgında önem arz edecek konularda da değişikliğe sebep olabilir. Kırsalda yaşayan birinin üretim sürecindeki faaliyetinin sekteye uğraması ile büyükşehirde hayatını idame ettiren birinin finansal endişeleri farklı boyutlarda görülebileceği gibi bunların ilişkili olduğu değişkenlerin de farklılık göstermesi uzak bir ihtimal gibi görünmemektedir. Bu nedenle, bu projede hem küresel salgında esenlik ve sosyal kapital üzerinde önemli etkilerinin olabileceği düşünülen düğümler (değişkenler) Türkiye temsili örnekleminde bir bütün olarak test edilmiştir hem de bu düğümlerin farklı hassasiyetlerinin olabileceği düşünülen temel alt gruplar içindeki pozisyonları incelenmiştir.

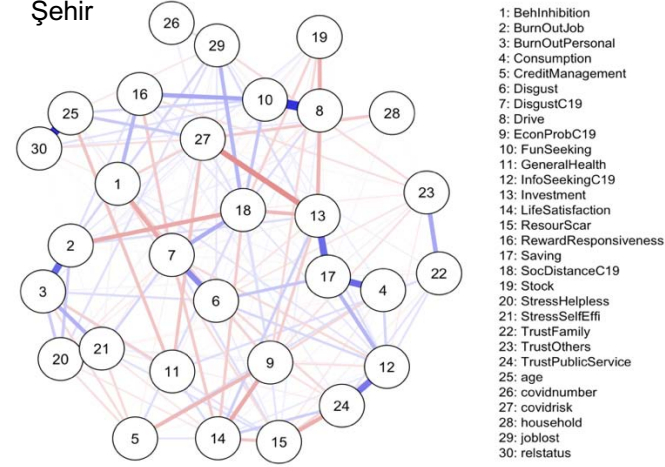
Soru setinde katılımcılara yaşadıkları yer olarak yaşadıkları yerin neresi olduğu sorulmuştur (büyükşehir, şehir, kasaba, belde ya da köy). Her bir kategoriye düşen katılımcı sayısı beklendik şekilde oldukça dengesiz dağıldığı için (Büyükşehir = 720; Şehir = 977; Kasaba = 83; Belde = 28; Köy = 87; Kayıp Veri = 10) araştırma ekibi tarafından yaşanan yer 5'li kategori yerine büyükşehir, şehir ve kırsal olacak şekilde 3 gruba indirilmiştir. Kırsal grubu kasaba, belde ya da köyde yaşayanlar birleştirilerek oluşturulmuştur. Bu yeni 3'li yaşanan yer sınıflandırmasında katılımcı sayıları karşılaştırılabilir düzeyde olmuştur. Buna göre, büyükşehirde yaşayan sayısı 720, şehirde yaşayan sayısı 977 ve kırsalda yaşayan sayısı da 208 olmuştur. Yaşanılan yer sorusuna cevap vermeyen katılımcılar (10 kişi) anket sonunda hangi şehirde yaşıyorsunuz şeklindeki başka bir soruya verilen cevaplar baz alınarak kırsal grubuna araştırmacılar tarafından atanmıştır.

Yaşanılan yere göre 3 gruba ayrılan örnekleme yürütülen ağ analizinde her bölge için ($N_{\text{büyükşehir}}=720$; $N_{\text{şehir}}=977$; $N_{\text{kırsal}}=208$) 30 düğümün olduğu toplamda 435 parametre kestirimi olmuştur. Analiz sonucunda bütün örnekleme ve cinsiyet temelli alt grubun test edildiği modelde olduğu gibi belirgin kümeler oluşmamıştır (bkz. Şekil 1). Tiksini duyarlılığı, finansal endişeler, davranışsal ketleme/aktivasyon, iyi-oluş, psikolojik sağlık ve demografik değişkenler açısından anlamlı bir kümeleme görünmemiştir. Bütün bu düğümler birbiri ile farklı düzeylerde etkileşimler göstermişlerdir. Şekil 11'de de görüleceği üzere büyükşehirde yaşayan katılımcılar için kestirimi yapılan 435 parametreden 92'si, şehirde yaşayanlar için 191'i ve kırsalda yaşadığını beyan eden katılımcılar için kestirimi yapılan 435 parametreden 63'ü anlamlı ilişkiler içindedir. Özellikle kırsalda yaşayan katılımcılar için ağ modelinin sınırlı sayıda anlamlı ilişkiler ürettiği görülebilir. Bunun olası bir nedeni büyükşehir ve şehirde yaşayan katılımcıların sayısına oranla kırsalda yaşayan katılımcıların sayısının kısıtlı olmasıdır.

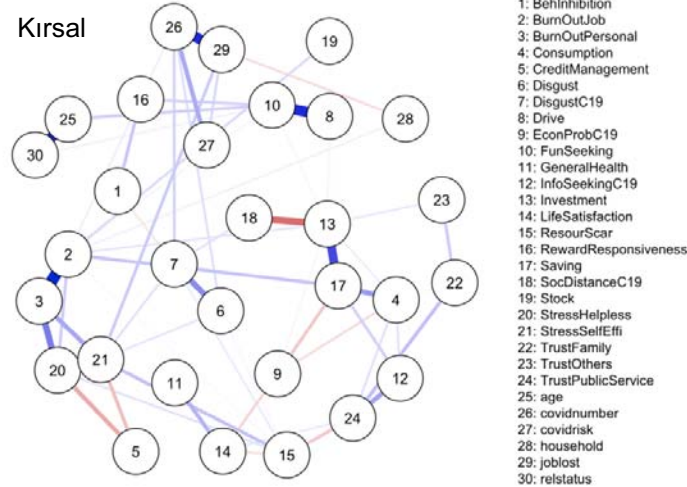
Büyükşehir

Şehir

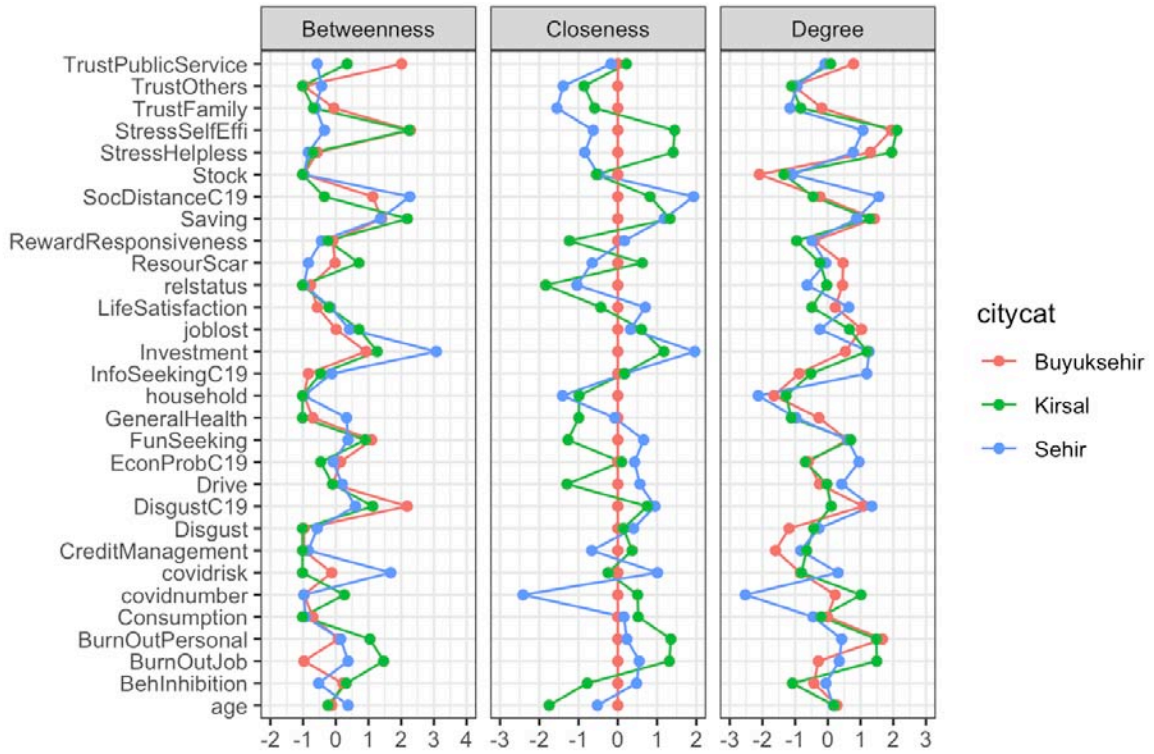

Kırsal

Şekil 11. Yaşanılan yere göre düzeltilmiş kısmi korelasyon ağ haritası. Not: Düğüm isimlerinin tam karşılığı için bkz. Şekil 2 açıklamalar. Mavi çizgiler pozitif ilişki yönünü, kırmızı çizgiler de negatif ilişki yönünü göstermektedir. Çizgi kalınlığı aradaki bağıın gücünü göstermektedir.

Cinsiyetlere göre yapılan karşılaştırmalardan farklı olarak yaşanan yerlere göre düğümlerin merkezîyetlerinde bazı yapısal farklılıklar görülmektedir. Şekil 12’de de görüleceği üzere, büyükşehirde yaşayan örneklem için kamu hizmetlerine duyulan güven, kişilerarası ilişkilerde tükenmişlik, COVID-19 tiksınme duyarlılığı, eğlence arayışı, sosyal mesafeye hassasiyet ve yetersizlik hislerinin merkezîyet indekslerindeki değerlerinin yüksek olduğu görülmektedir (ayrıca bkz. Tablo 21). Bununla birlikte şehirde yaşayan katılımcılardan elde edilen veriler temelinde yürütölen ağ modellerine göre COVID-19 ile ilgili istatistikleri takip etme gibi bilgi arama davranışları, yatırım amaçlı davranışlar, sosyal mesafeye hassasiyet, yetersizlik hisleri ile kendini gösteren stres ve hanedeki COVID-19 risk grubundaki kişi sayısı merkezi önemde bulunmuştur. Büyükşehirde yaşayanlardan farklı olarak şehirlerde hayatlarını sürdüröen kişiler için bilgi edinme, yatırım yapma ve risk grubundaki kişi sayısı önem düzeyi yüksek düğümler olarak bulunmuştur. Son olarak, kırsalda yaşayan katılımcılar için hem iş hem de kişilerarası ilişkilerde tükenmişlik, yatırım davranışları, tasarruf yapma eğilimi ve yetersizlik hissi ile ortaya çıkan stres merkezi rolü yüksek düğümler olarak bulunmuştur (ayrıca bkz. Tablo 21).

Şekil 12. Yaşanılan yere göre merkezîyet indeksleri

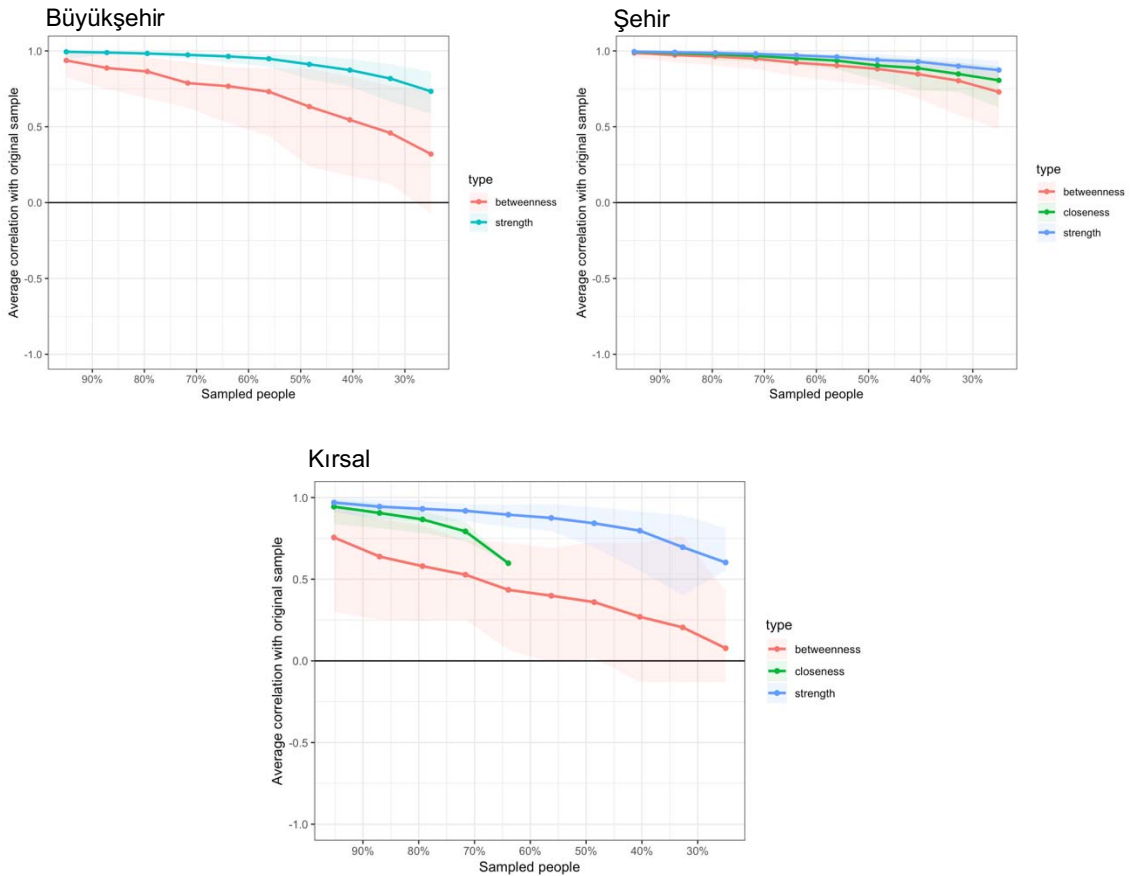
Tablo 21. Yaşanılan yere göre merkeziet indeksleri ağırlıklandırılmış katsayıları

Değişken	Büyükşehir			Şehir			Kırsal		
	Aradalık (Betweenness)	Yakınlık (Closeness)	Güç (Strength)	Aradalık (Betweenness)	Yakınlık (Closeness)	Güç (Strength)	Aradalık (Betweenness)	Yakınlık (Closeness)	Güç (Strength)
1. Davranışsal Ketleme;	0.214	0.000	-0.427	-0.525	0.478	-0.061	0.319	-0.779	-1.083
2. İş ile ilgili Tükenmişlik;	-0.974	0.000	-0.291	0.375	0.546	0.348	1.462	1.312	1.494
3. Kişilerarası İlişkilerde Tükenmişlik;	0.078	0.000	1.669	0.150	0.230	0.423	1.044	1.354	1.484
4. Tüketim;	-0.702	0.000	-0.012	-0.929	0.155	-0.452	-1.018	0.519	-0.202
5. Kredi Yönetimi;	-0.974	0.000	-1.600	-0.840	-0.664	-0.832	-1.018	0.367	-0.651
6. Tiksınme Duyarlılığı;	-0.974	0.000	-1.186	-0.570	0.399	-0.278	-1.018	0.140	-0.429
7. COVID-19 Tiksınme Duyarlılığı;	2.181	0.000	1.077	0.600	0.946	1.341	1.128	0.750	0.103
8. Dürtü;	-0.092	0.000	-0.257	0.195	0.564	0.422	-0.098	-1.296	-0.032
9. Ekonomik Zorluk;	0.146	0.000	-0.600	-0.075	0.428	0.952	-0.461	0.096	-0.689
10. Eğlence Arayışı;	1.096	0.000	0.598	0.375	0.658	0.617	0.905	-1.269	0.699
11. Sağlık Durumu;	-0.702	0.000	-0.274	0.330	-0.078	-0.977	-1.018	-0.994	-1.117
12. Bilgi Arama;	-0.838	0.000	-0.879	-0.120	0.178	1.188	-0.461	0.161	-0.520
13. Yatırım/Sağlık;	0.926	0.000	0.535	3.073	1.959	1.259	1.267	1.175	1.191
14. Yaşam Memnuniyeti;	-0.567	0.000	0.225	-0.165	0.700	0.641	-0.210	-0.433	-0.492
15. Kaynak Kıtılığı;	-0.024	0.000	0.465	-0.840	-0.653	-0.062	0.710	0.623	-0.237
16. Ödüle Duyarlılık;	-0.092	0.000	-0.414	-0.435	0.167	-0.481	-0.238	-1.234	-0.955
17. Tasarruf;	1.401	0.000	1.419	1.364	1.185	0.877	2.186	1.329	1.283
18. Sosyal Mesafeye Hassasiyet	1.130	0.000	-0.244	2.264	1.931	1.561	-0.349	0.821	-0.449
19. Stokçuluk;	-0.974	0.000	-2.094	-0.974	-0.492	-1.089	-1.018	-0.546	-1.342

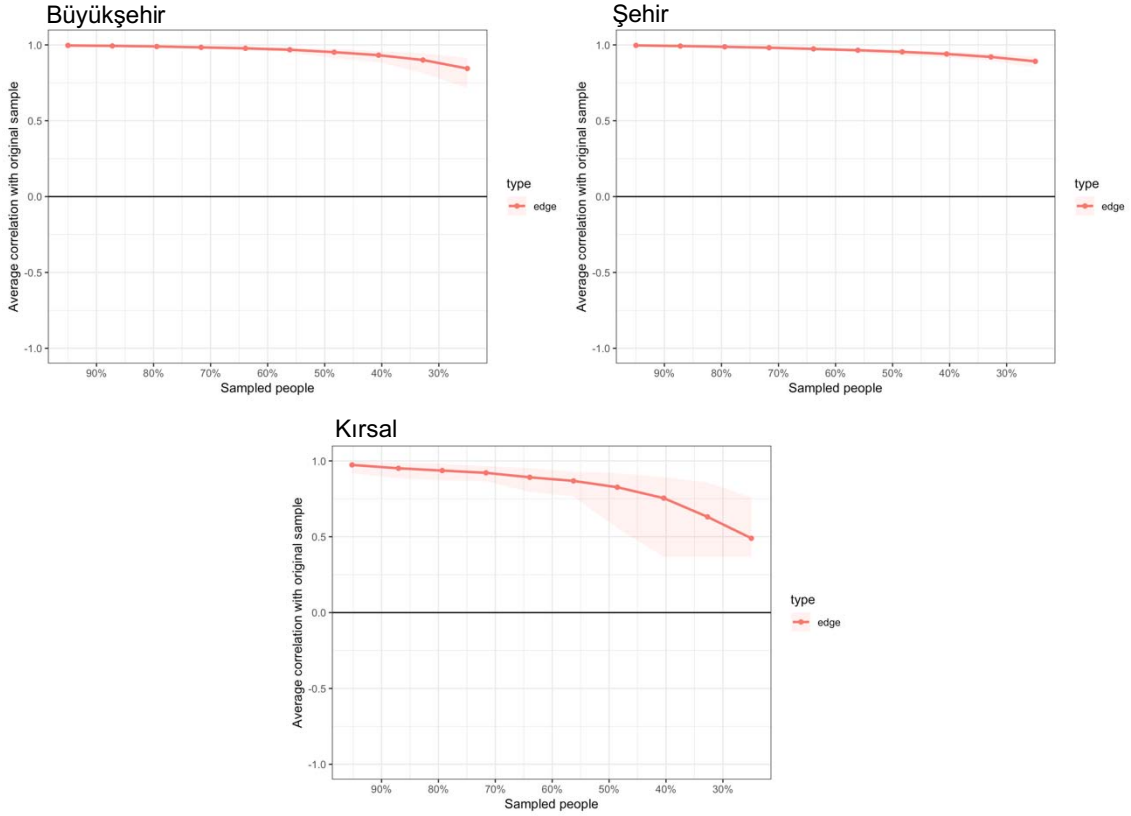

20. Stres-Çaresizlik;	-0.567	0.000	1.301	-0.840	-0.842	0.774	-0.684	1.410	1.952
21. Stres-Yetersizlik;	2.283	0.000	1.942	-0.345	-0.627	1.072	2.242	1.448	2.110
22. Aileye duyulan güven;	-0.058	0.000	-0.188	-0.615	-1.551	-1.158	-0.684	-0.591	-0.830
23. Başkalarına duyulan güven;	-0.974	0.000	-1.035	-0.435	-1.393	-0.941	-1.018	-0.861	-1.108
24. Kamu hizmetlerine duyulan güven;	2.012	0.000	0.784	-0.570	-0.172	-0.088	0.347	0.218	0.084
25. Yaş;	-0.126	0.000	0.278	0.375	-0.521	0.167	-0.238	-1.751	0.184
26. Hanede COVID-19 tanısı almış kişi sayısı;	-0.974	0.000	0.222	-0.974	-2.416	-2.524	0.264	0.505	1.013
27. Hanede risk grubundaki kişi sayısı;	-0.126	0.000	-0.843	1.679	1.010	0.310	-1.018	-0.247	-0.809
28. Hanehalkı büyüklüğü;	-0.974	0.000	-1.649	-0.974	-1.408	-2.128	-1.018	-0.988	-1.279
29. COVID-19 nedeniyle hanede iş kaybı sayısı;	0.010	0.000	1.032	0.420	0.324	-0.247	0.710	0.601	0.662
30. İlişki durumu	-0.770	0.000	0.447	-0.974	-1.041	-0.635	-1.018	-1.839	-0.034

Yaşanılan yere göre yürütülen ağ analizleri büyükşehir, şehir ya da kırsalda yaşamaya bağlı olarak COVID-19 salgınında önerilen değişkenler ile ilişkiler bakımından farklı merkezi rolü olabilecek değişkenler önermiştir. Önerilen farklı merkezilik değerlerine sahip bu ağ analizlerinin sonuçlarının istikrar ve doğruluğunu test etmek amacıyla daha önce de yapıldığı üzere tekrar örnekleme tekniği ile (bootstrap) örneklem 1000 kere tekrar simule edilmiş ve istikrar ve doğruluk test edilmiştir (R kodları için bkz. Ek 4 veya <https://osf.io/3248d>). Analiz sonuçlarına göre büyükşehirde ve kırsalda yaşayan katılımcıların ağ analizi modellerinin aradalık indeksinin %50'lik örneklem kaybı sonucunda yeteri kadar istikrarlı ve doğru sonuç vermeyebileceğini göstermiştir (büyükşehir modeli=.31; kırsal modeli=.17). Bir diğer anlamda bu sonuçlar aradalık yorumlarına denk gelen açıklamaların dikkatli yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Şehirde yaşayan örneklem için bütün merkezilik indekslerinde istikrar ve doğruluğu kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur (aradalık = .74; yakınlık = .79; güç = .83; bkz. Şekil 13).

Şekil 13. Farklı bölgesel yoğunlukta yaşayan (büyükşehir, şehir ve kırsal) katılımcıların ağ analizinde merkezilik indeksleri istikrarı ve doğruluğu. Pembe gölgeler %95 güven aralığını göstermektedir.

Şekil 14. Farklı bölgesel yoğunlukta yaşayan (büyükşehir, şehir ve kırsal) katılımcıların ağ analizinde bağların istikrarı ve doğruluğu.

Yaşanılan yere göre yürütülen ağ analizinde elde edilen bağların güçlerinin benzer 1000 farklı örneklemden istikrar ve doğruluğunu test etmek amacıyla yürütülen analiz sonucuna göre büyükşehir (.81) ve şehirde (.84) yaşayan katılımcıların ağ modellerinin istikrarı kabul edilebilir düzeylerde bulunmuştur (Şekil 14). Kırsalda yaşayan örneklem için bağ katsayılarının istikrarı ve doğruluğu kabul edilebilir fakat görece düşük bulunmuştur (.50). Bunun bir nedeni bu altgrupta bulunan kişi sayısının görece olarak az olmasındandır (N= 208; Epskamp, Borsboom ve Fried, 2016).

3.3.1. Yaşanılan yerlere göre ağ analizi modellerinin karşılaştırılması

Büyükşehirde, şehirde ve kırsalda yaşayan katılımcılar için ayrı ayrı yürütülen ağ analizi sonuçlarına göre merkeziet indekslerinde belli oranda farklılaşmalar vardır (bkz. Şekil 12). *NetworkComparisonTest* paketi ile yapılan karşılaştırmalarda R programı sadece ikili karşılaştırmalara izin vermektedir. Buna göre büyükşehir ve şehirde yaşayanlar arasındaki farklılaşmalar (i) merkeziet indekslerinde (güç: $r=0.24$; yakınlık: $r=0.12$; aradalık: $r=0.27$; bkz Şekil 8) ve (ii) düğümlerin yordama güçlerinde de görülmüştür (Büyükşehir: $R^2_{ortalama} = \%42$, Şehir: $R^2_{ortalama} = \%91$; $r=0.31$; ilgili kod için bkz. bkz. Ek 4 veya <https://osf.io/3248d>). Şehir ve

kırsalda yaşayanlar için yürütülen Ağ Karşılaştırma Testi büyükşehir ve şehirde yaşayanlar arası ağ yapısı açısından anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir (ağ yapısı değişmezlik testi $M = .54$, $p = .021$). Bir diğer anlamda büyükşehir ve şehirde yaşayanların ağ modelleri içindeki değişkenlerin birbiri ile bağlantı örüntüleri farklı bulunmuştur. Bu farklılıklar 4. Tartışma bölümünde ayrıca ele alınacaktır. Benzer şekilde şehir ve kırsalda yaşayanların model karşılaştırma testi ($M = .48$, $p = .026$) ile büyükşehir ve kırsalda yaşayanların model karşılaştırma testi ($M = .61$, $p = .011$) anlamlı bulunmuştur.

3.2.2. Ara Özet

Farklı nüfus yoğunluğunda yaşayan kişilerin ağ analizlerinin karşılaştırıldığı bu bölümde temel olarak büyükşehirde yaşayan kişiler için kamu hizmetlerine duyulan güven, kişilerarası ilişkilerde tükenmişlik, COVID-19 tiksime duyarlılığı, eğlence arayışı, sosyal mesafeye hassasiyet ve yetersizlik hislerinin merkeziet indekslerindeki değerlerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Şehirde yaşayan katılımcılardan elde edilen veriler temelinde yürütülen ağ modelleri ise COVID-19 ile ilgili istatistikleri takip etme gibi bilgi arama davranışları, yatırım amaçlı davranışlar, sosyal mesafeye hassasiyet, yetersizlik hisleri ile kendini gösteren stres ve hanedeki COVID-19 risk grubundaki kişi sayısı merkezi öneme sahip düğümler olarak bulunmuştur. Büyükşehirde yaşayanlardan farklı olarak şehirlerde yaşayan kişiler için bilgi edinme, yatırım yapma ve risk grubundaki kişi sayısı önem düzeyi yüksek düğümler olarak bulunmuştur. Büyükşehir ve şehirlerin ötesinde kasaba, köy ve beldede (bu üç grup kırsal olarak birleştirilmiştir) yaşayan katılımcılar için hem iş hem de kişilerarası ilişkilerde tükenmişlik, yatırım davranışları, tasarruf yapma eğilimi ve yetersizlik hissi ile ortaya çıkan stres merkezi rolü yüksek düğümler olarak bulunmuştur.

3.4. COVID-19 Küresel Salgını İlişkili Değişkenlerin Sosyo-Ekonomik Düzeye Dayalı Karşılaştırmalı Ağ Analizi Sonuçları

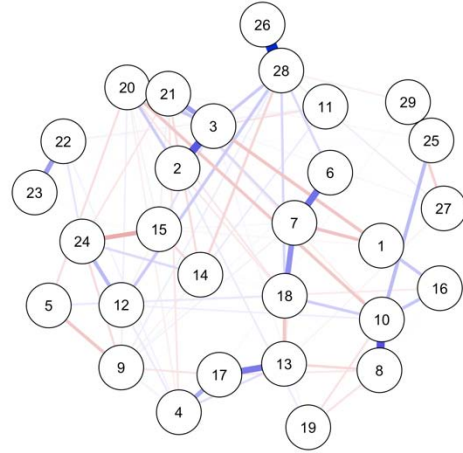
Yürütülen bu projede ana amaçlardan birisi COVID-19 küresel salgınında bireyler üzerinde etkisi olabileceği düşünülen ve kuramsal/görgül dayanakları olan bir dizi değişkenin birbiri ile karşılıklı etkileşimlerinin farklı alt-gruplarda incelenmesi ve bu sayede geliştirilecek kanıt-temelli önleyici/azaltıcı çalışmalara bilgi sunmasıydı. Elbette çok farklı alt-gruplarla incelenmesi gereken bu veri seti araştırmacılar tarafından temel olarak 3 farklı alt-grup sınıflandırması için test edilmiştir. Bu aşamada son olarak alt-grup sınıflandırması olan bireylerin sosyo-ekonomik düzeyleri temelinde test edilen ağların nasıl bir örüntü izlediği, farklı sosyo-ekonomik geriplandan gelen kişiler için değişkenlerin merkeziet düzeyinin nasıl olduğu incelenmiştir.

Bu projede katılımcıların sosyo-ekonomik geri planlarına ilişkin oluşturulacak gruplar katılımcıların şu anki ekonomik durumu 10'lu skalada değerlendirdikleri soru, çocukluklarındaki sosyo-ekonomik düzey değerlendirmeleri, hanehalkı büyüklüğü, eğitim düzeyleri (1=İlkokul; 6=Yüksek Lisans/Doktora) ve şu anki çalışma durumlarından elde edilen kombine bir puanla belirlenmiştir. Bu bahsi geçen dört ölçümün ne oranda sosyo-ekonomik düzey değişkenini temsil ettiği sorusunu cevaplamak için 5 sorunun gösterge olduğu ve tek bir sosyo-ekonomik gizil değişkeni olduğu doğrulayıcı faktör analizi (confirmatory factor analysis) yürütülmüştür. Çalışma durumu kategorik değişken olarak ele alınmış olup doğrulayıcı faktör analizinde bu ölçüm analizde dikkate alınmıştır.

Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre önerilen 5 gösterge sosyo-ekonomik düzey değişkenini başarılı bir şekilde temsil etmiştir ($\chi^2(10) = 17.43, p = .001$; CFI = .957; TLI = .871; RMSEA = .065 [90%CI .039 - .094]). Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları temelinde her bir katılımcı için sosyo-ekonomik gösterge olarak kullanılan değişkenlerin doğrulayıcı faktör analizindeki standartlaştırılmış faktör yükü ile ağırlıklandırılmış yeni bir sosyo-ekonomik düzey (SED) değişkeni oluşturulmuştur. Ayrıca daha sonra bu yeni SED değişkeni z-puanına çevrilmiştir. Daha sonra z-puanları bütün örnekleme 3 gruba ayrılmıştır (dağılımına göre düşük, orta yüksek olarak). Yeni hesaplanan SED gruplarına göre 774 kişi yüksek, 645 kişi orta ve 486 kişi de düşük grupta yer almıştır. Bu örnekleme kişilerin birbirine göre görece SEDleri hesaplanmıştır. Bu yaklaşımın kısıtlılıkları ve avantajları 4. Tartışma bölümünde ele alınmıştır. Daha sonra ağ analizleri bu üç farklı grup için yürütülüp, daha önce yaşananlara göre yapılan analiz prosedürünün aynısı uygulanmıştır.

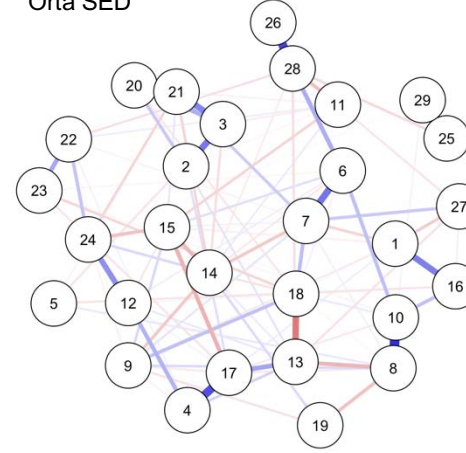
SED'e göre 3 gruba ayrılan örnekleme (düşük, orta, yüksek) yürütülen ağ analizinde 29 düğümün olduğu toplamda 406 parametre kestirimi olmuştur (diğer analizlerde kullanılan hanehalkı büyüklüğü bu analiz setine SED belirleyicisi olduğu için dahil edilmemiştir). Analiz sonucunda belirgin kümeler oluşmamıştır (bkz. Şekil 15). Bir diğer anlamda tikslenme duyarlılığı, finansal endişeler, davranışsal ketleme/aktivasyon, iyi-oluş, psikolojik sağlık ve demografik değişkenler açısından anlamlı bir kümeleme görünmemiştir. Ancak bütün bu düğümler birbiri ile farklı düzeylerde etkileşimler göstermişlerdir. Şekil 15'de de görüleceği üzere düşük SED düzeyindeki katılımcılar için kestirimi yapılan 406 parametreden 174'ü, orta SED katılımcılar için 109'u ve yüksek SED katılımcılar için kestirimi yapılan 406 parametreden 92'si anlamlı ilişkiler içindedir.

Yüksek SED

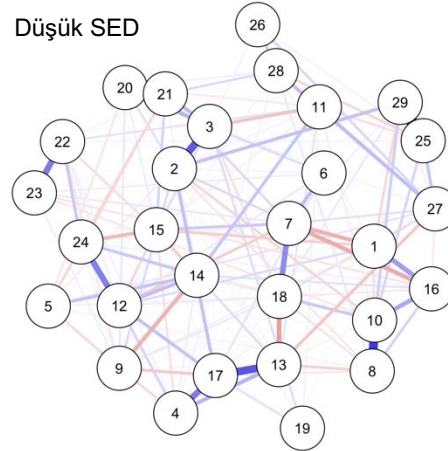
- 1: BehInhibition
- 2: BurnOutJob
- 3: BurnOutPersonal
- 4: Consumption
- 5: CreditManagement
- 6: Disgust
- 7: DisgustC19
- 8: Drive
- 9: EconProbC19
- 10: FunSeeking
- 11: GeneralHealth
- 12: InfoSeekingC19
- 13: Investment
- 14: LifeSatisfaction
- 15: ResourScar
- 16: RewardResponsiveness
- 17: Saving
- 18: SocDistanceC19
- 19: Stock
- 20: StressHelpless
- 21: StressSelfEffi
- 22: TrustFamily
- 23: TrustOthers
- 24: TrustPublicService
- 25: age
- 26: covidnumber
- 27: covidrisk
- 28: joblost
- 29: relstatus

Orta SED

- 1: BehInhibition
- 2: BurnOutJob
- 3: BurnOutPersonal
- 4: Consumption
- 5: CreditManagement
- 6: Disgust
- 7: DisgustC19
- 8: Drive
- 9: EconProbC19
- 10: FunSeeking
- 11: GeneralHealth
- 12: InfoSeekingC19
- 13: Investment
- 14: LifeSatisfaction
- 15: ResourScar
- 16: RewardResponsiveness
- 17: Saving
- 18: SocDistanceC19
- 19: Stock
- 20: StressHelpless
- 21: StressSelfEffi
- 22: TrustFamily
- 23: TrustOthers
- 24: TrustPublicService
- 25: age
- 26: covidnumber
- 27: covidrisk
- 28: joblost
- 29: relstatus

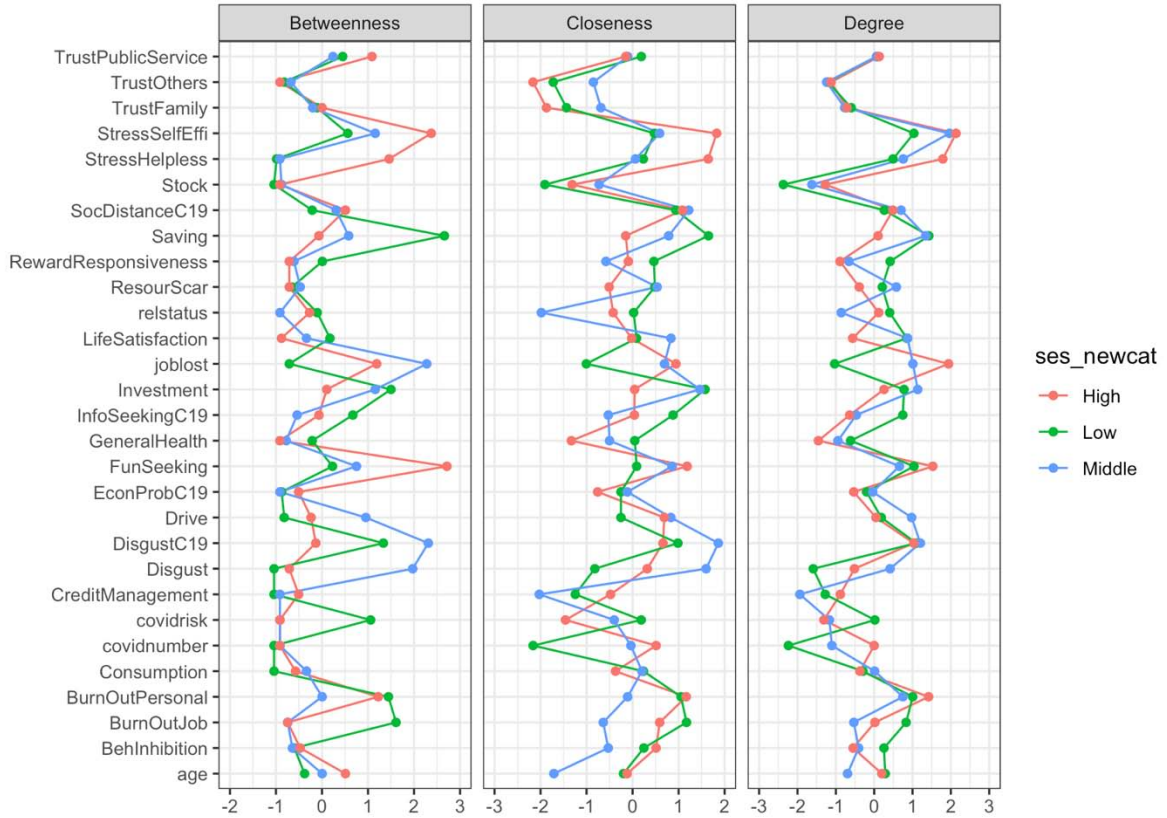
Düşük SED

- 1: BehInhibition
- 2: BurnOutJob
- 3: BurnOutPersonal
- 4: Consumption
- 5: CreditManagement
- 6: Disgust
- 7: DisgustC19
- 8: Drive
- 9: EconProbC19
- 10: FunSeeking
- 11: GeneralHealth
- 12: InfoSeekingC19
- 13: Investment
- 14: LifeSatisfaction
- 15: ResourScar
- 16: RewardResponsiveness
- 17: Saving
- 18: SocDistanceC19
- 19: Stock
- 20: StressHelpless
- 21: StressSelfEffi
- 22: TrustFamily
- 23: TrustOthers
- 24: TrustPublicService
- 25: age
- 26: covidnumber
- 27: covidrisk
- 28: joblost
- 29: relstatus

Şekil 15. SED'e göre düzeltilmiş kısmı korelasyon ağ haritası. Not: Düğüm isimlerinin tam karşılığı için bkz. Şekil 2 açıklamalar. Mavi çizgiler pozitif ilişki yönünü, kırmızı çizgiler de negatif ilişki yönünü göstermektedir. Çizgi kalınlığı aradaki bağıncı göstermektedir.

Farklı SED'deki katılımcılar için yürütülen ağ analizinin ürettiği merkezîyet indeksleri farklı düzeydeki katılımcılar için farklı değişkenlerin merkezi önemi olabileceğine işaret etmektedir (bkz. Şekil 16). Buna göre, yüksek SED'deki katılımcılar için yetersizlik ve çaresizlik olarak gözlenen stres, eğlence arayışı ve iş kaybı merkezi öneme sahip değişkenler olarak gözlenirken, orta SED'deki katılımcılar için yetersizlik (ama çaresizlik değil) ile gözlenen stres, iş kaybı, yatırım, hem COVID-19 ile ilintili tikslenme hem de genel tikslenme hassasiyeti merkezi önemi yüksek, önerilen değişkenlerin pek çoğu ile ilişki olduğu bulunmuştur. Son olarak düşük SED'deki katılımcılar için tasarruf, yatırım ve işteki tükenmişlik diğer düğümlerle yüksek oranda etkileşim içinde bulunmuştur. Ayrıca Tablo 22 aradalık, yakınlık ve güç indekslerinin ağırlıklandırılmış katsayılarını her bir SED'e göre göstermektedir.

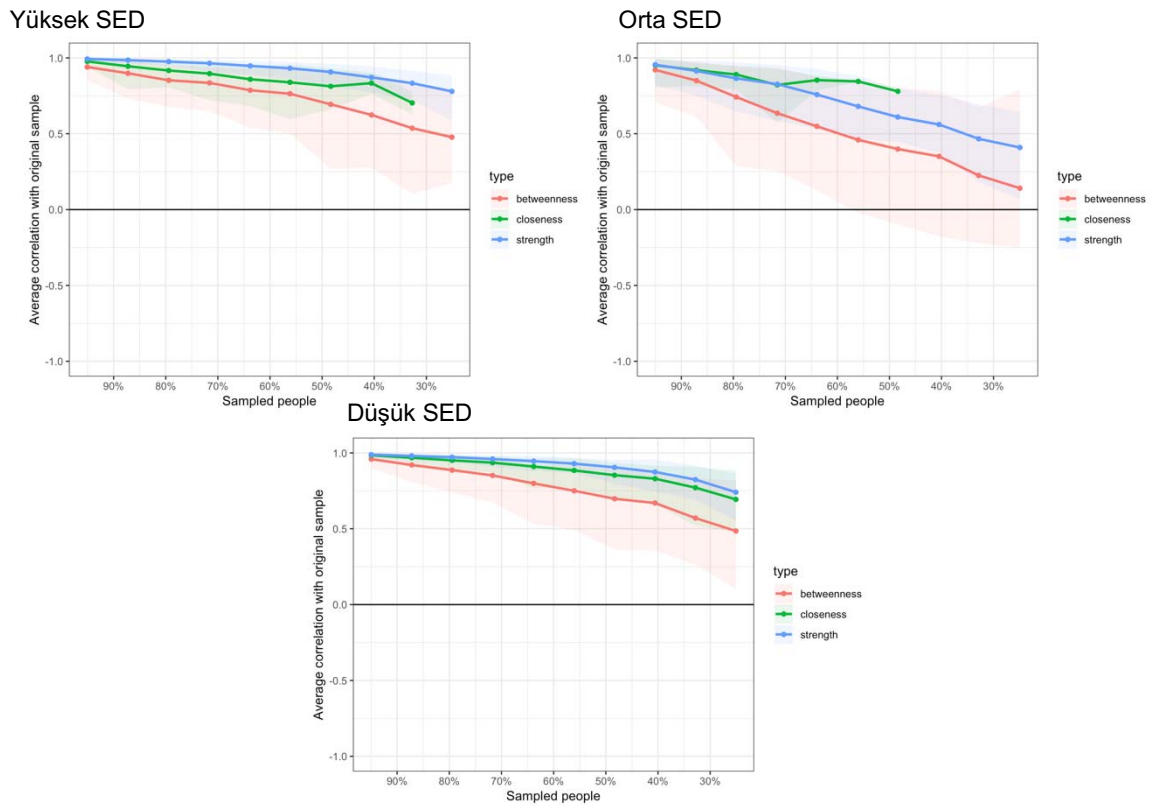
Şekil 16. SED'ne göre merkezîyet indeksleri

Tablo 22. SED'ne göre merkeziet indeksleri ağırlıklandırılmış katsayıları

Değişken	Düşük SED			Orta SED			Yüksek SED		
	Aradalık (Betweenness)	Yakınlık (Closeness)	Güç (Strength)	Aradalık (Betweenness)	Yakınlık (Closeness)	Güç (Strength)	Aradalık (Betweenness)	Yakınlık (Closeness)	Güç (Strength)
1. Davranışsal Ketleme;	-0.600	0.245	0.256	-0.642	-0.530	-0.406	-0.474	0.510	-0.549
2. İş ile ilgili Tükenmişlik;	1.609	1.172	0.833	-0.744	-0.638	-0.530	-0.745	0.589	0.019
3. Kişilerarası İlişkilerde Tükenmişlik;	1.444	1.053	1.006	0.002	-0.108	0.748	1.222	1.166	1.419
4. Tüketim;	-1.042	0.236	-0.292	-0.337	0.203	0.011	-0.575	-0.372	-0.372
5. Kredi Yönetimi;	-1.042	-1.246	-1.276	-0.914	-2.029	-1.938	-0.507	-0.478	-0.883
6. Tiksinme Duyarlılığı;	-1.042	-0.821	-1.590	1.971	1.598	0.415	-0.711	0.318	-0.514
7. COVID-19 Tiksinme Duyarlılığı;	1.333	0.985	1.098	2.310	1.863	1.204	-0.134	0.660	1.033
8. Dürtü;	-0.821	-0.254	0.185	0.953	0.832	0.976	-0.236	0.688	0.047
9. Ekonomik Zorluk;	-0.876	-0.253	-0.197	-0.914	-0.113	-0.038	-0.507	-0.759	-0.533
10. Eğlence Arayışı;	0.229	0.089	1.038	0.749	0.858	0.659	2.714	1.185	1.529
11. Sağlık Durumu;	-0.213	0.047	-0.614	-0.778	-0.501	-0.945	-0.914	-1.330	-1.455
12. Bilgi Arama;	0.670	0.879	0.746	-0.541	-0.528	-0.468	-0.067	0.039	-0.640
13. Yatırım/Sağlık;	1.499	1.576	0.779	1.156	1.463	1.135	0.103	0.044	0.258
14. Yaşam Memnuniyeti;	0.173	0.086	0.849	-0.337	0.834	0.873	-0.880	-0.020	-0.561
15. Kaynak Kıtılığı;	-0.655	0.484	0.211	-0.473	0.533	0.578	-0.711	-0.509	-0.390
16. Ödüle Duyarlılık;	0.008	0.464	0.416	-0.609	-0.579	-0.656	-0.711	-0.092	-0.892
17. Tasarruf;	2.659	1.648	1.424	0.579	0.785	1.345	-0.067	-0.150	0.103
18. Sosyal Mesafeye Hassasiyet	-0.213	0.939	0.263	0.308	1.219	0.700	0.510	1.085	0.489

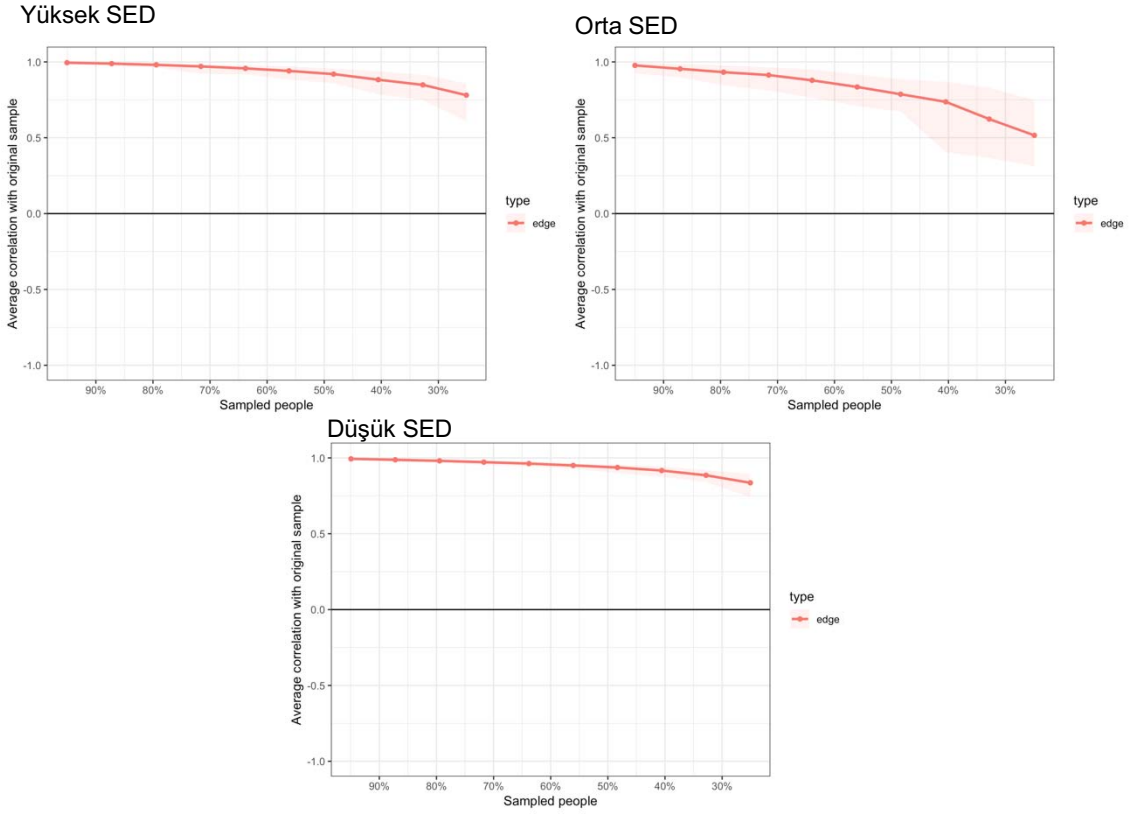
19. Stokçuluk;	-1.042	-1.907	-2.369	-0.880	-0.727	-1.624	-0.914	-1.314	-1.274
20. Stres-Çaresizlik;	-0.987	0.234	0.492	-0.914	0.063	0.757	1.459	1.642	1.790
21. Stres-Yetersizlik;	0.560	0.474	1.035	1.156	0.587	1.960	2.375	1.826	2.135
22. Aileye duyulan güven;	-0.103	-1.438	-0.598	-0.201	-0.689	-0.769	0.001	-1.871	-0.710
23. Başkalarına duyulan güven;	-0.821	-1.725	-1.204	-0.676	-0.853	-1.239	-0.914	-2.164	-1.124
24. Kamu hizmetlerine duyulan güven;	0.450	0.189	0.069	0.240	-0.107	0.064	1.086	-0.148	0.130
25. Yaş;	-0.379	-0.198	0.287	0.002	-1.711	-0.695	0.510	-0.118	0.200
26. Hanede COVID-19 tanısı almış kişi sayısı;	-1.042	-2.162	-2.237	-0.914	-0.037	-1.103	-0.914	0.510	0.000
27. Hanede risk grubundaki kişi sayısı;	1.057	0.188	0.018	-0.914	-0.401	-1.167	-0.914	-1.459	-1.311
28. COVID-19 nedeniyle hanede iş kaybı sayısı;	-0.710	-1.006	-1.032	2.276	0.692	1.011	1.188	0.942	1.939
29. İlişki durumu	-0.103	0.024	0.406	-0.914	-1.983	-0.858	-0.270	-0.422	0.120

Katılımcıların farklı göstergelerden aldıkları puanlardan yola çıkarak oluşturulmuş SED puanlarına göre 3 alt grup oluşturulmuştur. Bu 3 farklı alt grupta (düşük, orta ve yüksek SED) orta çıkan ağ örüntüsü ve COVID-19 salgınında önerilen değişkenler ile ilişkiler bakımından farklı merkezi rolü olabilecek değişkenler olduğu bulunmuştur. Önerilen farklı merkezîyet değerlerine sahip bu ağ analizlerinin sonuçlarının istikrar ve doğruluğunu test etmek amacıyla daha önce de yapıldığı üzere bu alt gruplu analizde de tekrar örnekleme tekniği ile (bootstrap) örneklem 1000 kere tekrar simule edilmiş ve istikrar ve doğruluk test edilmiştir (R kodları için bkz. Ek 4 veya <https://osf.io/3248d>). Analiz sonuçlarına göre yüksek SED katılımcıların ağ analizi modellerinin yakınlık indeksinin %70'lik örneklem kaybı sonucunda yeteri kadar istikrarlı ve doğru sonuç vermeyebileceğini göstermiştir (yüksek SED modeli=.46). Benzer şekilde orta SED katılımcıları için yakınlık indeksinin %50'lik örneklem kaybı sonucunda ağ analizi sonuçlarının yeteri kadar istikrarlı ve doğru sonuç vermeyebileceğini göstermiştir (orta SED modeli=.32). Düşük SED katılımcılar için yürütülen modeller için bütün merkezîyet indekslerinin kabul edilebilir ve iyi düzeyde istikrar ve doğruluk değerleri aldığı bulunmuştur. Bir diğer anlamda bu sonuçlar yakınlık yorumlarına denk gelen açıklamaların dikkatli yapılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Şekil 17).

Şekil 17. Farklı SED'ndeki katılımcıların ağ analizinde merkezîyet indeksleri istikrarı ve doğruluğu. Pembe gölgeler %95 güven aralığını göstermektedir.

Benzer şekilde, 3 farklı SED sahip katılımcılar için yürütülen ağ modeli içindeki bağların gününün istikrar testleri 1000 kere tekrar örnekleme yöntemi ile test edilmiştir. Sonuçlar genel olarak yüksek, orta ve düşük SED modelleri için bağların gücünün istikrarının ve doğruluğunun kabul edilebilir düzeyde olduğunu göstermektedir (bkz. Şekil 18).

Şekil 18. Farklı SED’ndeki katılımcıların ağ analizinde bağların istikrarı ve doğruluğu

3.4.1. SED’e göre ağ analizi modellerinin karşılaştırılması

Düşük, orta ve yüksek SED katılımcılar için ayrı ayrı yürütülen ağ analizi sonuçlarına göre merkezîyet indekslerinde belli oranda farklılaşmalar vardır (bkz. Şekil 16). Daha önce de belirtildiği üzere *NetworkComparisonTest* paketi ile yapılan karşılaştırmalarda R programı sadece ikili karşılaştırmalara izin verdiği için 3 farklı karşılaştırma test edilmiştir (Yüksek SED vs. Orta SED; Yüksek SED vs. Düşük SED; Orta SED vs. Düşük SED). Buna göre yüksek SED ve Orta SED arasındaki farklılaşmalar (i) merkezîyet indekslerinde (güç: $r=0.33$; yakınlık: $r=0.17$; aradalık: $r=0.21$; bkz Şekil 8) ve (ii) düğümlerin yordama güçlerinde de görülmüştür (Yüksek SED: $R^2_{ortalama} = \%49$, Orta SED: $R^2_{ortalama} = \%78$; $r=0.39$; ilgili kod için bkz. Ek 4 veya <https://osf.io/3248d>). Yüksek ve Orta SED’deki katılımcılar için yürütülen Ağ Karşılaştırma Testi bu gruplar için bulunmuş ağ yapısı açısından anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir (ağ yapısı değişmezlik testi $M = .49$, $p = .034$). Bir diğer anlamda Yüksek ve orta SED’kilerin ağ

modelleri içindeki değişkenlerin birbiri ile bağlantı örüntüleri farklı bulunmuştur. Bu farklılıklar 4. Tartışma bölümünde ayrıca ele alınacaktır. Benzer şekilde Yüksek SED vs. Düşük SED ile Orta SED vs. Düşük SED model karşılaştırmaları da anlamlı bulunmuştur ($M = .52$, $p = .019$; $M = .51$, $p = .035$, sırasıyla).

3.4.2. Ara Özet

Bu bölümde nüfuslarına göre ağırlıklandırılmış şekilde Türkiye'nin her şehriden toplanan verilerin hanehalkı büyüklüğü, şu anki sosyo-ekonomik düzey, çocuklukta sosyo-ekonomik düzey, eğitim düzeyi ve çalışma durumlarına göre ve doğrulayıcı faktör analizindeki faktör yükleri esas alınarak ağırlıklandırılarak oluşturulan farklı düzeydeki SED değişkeni temelinde ağ analiz sonuçları verilmiştir. Diğer bölümlerde olduğu gibi aynı düğümlerin (değişkenlerin) birbirleri ile ilişkileri test edilmiştir. Buna göre ortaya çıkan en temel sonuç, farklı SED'indeki bireyler için COVID-19 küresel salgınında diğer düğümlerle etkileşimleri güçlü (yani merkeziet indekslerinde belirgin şekilde yüksek puanlar) düğümler farklılık göstermektedir. Buna göre, yüksek SED'deki katılımcılar için yetersizlik ve çaresizlik, eğlence arayışı ve iş kaybı merkezi önemdeyken, orta SED'deki katılımcılar için yetersizlik ile gözlenen stres, iş kaybı olması durumu, yatırım davranışları, hem COVID-19 ile ilintili tikslenme hem de genel tikslenme hassasiyeti yüksek merkezi öneme sahip bulunmuştur. Düşük SED'deki katılımcılar için finansal açıdan tasarrufta bulunma, yatırım yapma davranışı (ya da motivasyonu) ve işteki tükenmişlik diğer düğümlerle yüksek oranda etkileşim içinde bulunmuştur. Bu üç grubun ağ analizleri sonuçlarının üretmiş olduğu örüntü de birbirinden farklılık göstermiştir. Projenin önerisinde de ileri sürüldüğü gibi, COVID-19 küresel salgınının farklı sosyo-ekonomik geriplandan gelen kişiler için farklı doğruguları ve zorluklarının olabileceği, bu bağlamda da farklı öneme sahip değişkenlerin öne çıkabileceği belirtilmişti. Sonuçlar bu beklenti ile tutarlı görünmektedir.

4. Tartışma ve Sonuç

Küresel ölçekteki büyüklüğe sahip olan COVID-19'un yıkıcı etkisi sadece fiziksel sağlıktan ibaret değildir. Fiziksel temas sonucu bulaşmanın olduğu bu gibi patojenlerin sosyal yaşama da doğrudan etkileri kaçınılmazdır. Her ne kadar insanlık kendi tarihinde daha önce benzer deneyimler yaşamış olsa da bulunduğumuz çağa özgü ve patojenin kendine has etkilerinin olduğunu öngörmek çok zor olmayacaktır. Aslında doğası gereği bir tür travmatik deneyim olabilecek COVID-19 küresel salgının psiko-sosyal etkilerinin olabildiğince en aza indirmeyi amaçlayan çalışmalar yakın gelecekte pek çok sosyal bilimcinin önünde duracak bir sorumluluk olacaktır. Tasarlanması kuvvetle muhtemel bu önleyici/azaltıcı ya da koruyucu programların (diğer pek çok müdahale programında olduğu gibi) odaklanması gereken problemler alanlar ve merkezi önemi yüksek bireysel zayıflıklar veri-temelli etki gücü yüksek çalışmalardan elde edilmelidir. Bu projenin ana amaçlarından birisi temsili bir örneklemede farklı alt gruplar için psiko-sosyal işlevsellik için önemli olabilecek değişkenleri ortaya çıkarmaktır. Bununla birlikte, önerilen değişkenlerin birbiri ile karşılıklı etkilerini incelemek amaçlanmıştır. Bu sayede eğer tekrarlanabilir ve genellenebilir sonuçlar elde edilirse yakın gelecekte tasarlanması gereken çalışmalar için bir girdi sağlanmış olacaktır. Bir diğer amaç olan ilerideki takip çalışmaları için bir veri noktası oluşturma bu projenin tamamlanmış olduğu bir amaç olmuştur.

Proje raporunun bu kısmı iki temel bölümden ve onların alt başlıklarından oluşmaktadır. İlk bölümde ağ analiz sonuçları ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Bulgular kısmında merkezîyet indeksleri temelinde merkezi önemi yüksek düğümler ve onların istikrar/doğruluk kestirimleri verilmiştir. Bu kısımda ise ayrıca düğümler arası önemli olabilecek ilişkiler de ele alınacaktır. İkinci kısımda ise araştırma ekibinin veriler temelindeki önerileri sunulacaktır.

4.1. COVID-19 Küresel Salgınında Psiko-Sosyal Etkilerin Ağ Analizi: Tüm Örneklem ve Cinsiyetler Karşılaştırması

Ağ analizlerine girdi olarak kullanılan düğüm öbekleri tikslenme hassasiyeti, kaynakların kısıtlılığı, davranışsal kitleme/aktivasyon ve bir dizi demografi özelliklerini içermektedir. Ortak neden modellerinden (örn, yapısal eşitlik modeli) farklı olarak her bir değişkenin önerilen değişken setindeki yeri ve diğer değişkenlerle ilişkisinin test edildiği ağ analizi sonuçları hem tüm örneklem için hem de kadın/erkek ayrı test edilen model için benzer sonuçlar üretmiştir. Dolayısıyla daha açıcı bir yaklaşımla test edilen değişken setini (ağ analizi jargonunda düğümler) kullanarak yapılan ağ analizi sonuçlarına göre davranışsal kitlemenin COVID-19 bağlamında yazılan maddelerine denk gelen sosyal mesafe kurallarına hassasiyetin ve COVID-19 ile ilintili uyarılara karşı tikslenme duyarlılığının, davranışsal aktivasyonun eğlence arayışı boyutunun, kişisel tükenmişliğin ve pandemi döneminde artan yatırım ihtiyacının merkezi önemi olduğu bulunmuştur. Benzer örüntü her iki cinsiyet için de bulunmuştur. Ancak

unutulmamalıdır ki cinsiyetler temelinde yapılan bir karşılaştırmanın bu analiz stratejisi ile ele alınması kısıtlı bilgi verecektir. *Bir diğer anlamda bu merkezi önemi olan düğümlerin cinsiyetler arası benzer bir örüntü göstermesi farklı sosyo-ekonomik düzeydeki kadın ve erkeklerde aynı olduğu çıkarımı yapmak için sadece bu konuyu çalışın araştırma desenlerine ihtiyaç vardır.*

Bu kısıtlılığı akılda tutarak bütün örneklem için elde edilen bulgulara tekrar göz atmakta fayda vardır. Özellikle düğümler arası bağların yönü incelemeye değerdir. Şekil 2'de de sunulduğu üzere sosyal mesafe kurallarına hassasiyeti yatırım yapma motivasyonu ile ters yönde ilişkiyken, COVID-19 ile ilintili uyarılara duyulan tikslenme hassasiyeti ile güçlü ve olumlu yönde ilişkili bulunmuştur. COVID-19 tikslenme hassasiyeti ayrıca beklendik şekilde temel tikslenme hassasiyeti ile de ilintilidir. Bu ilişki örüntülerinden bağımsız olarak bireysel ve işteki tükenmişlik çaresizlik ve yetersizlik hisleri ile kendini gösteren stres düzeyleri ile yakından ilişkilidir. Dolayısıyla beklendik şekilde tükenmişlik beyan eden katılımcılar ayrıca yetersizlik ve çaresizlik hislerini de yüksek düzeylerde beyan etmişlerdir.

Bir başka göze çarpan ilişki ağı ise sosyal kapitalin kalitesine işaret eden sosyal yaşamda farklı aktörlere duyulan güven düzeyleri arasındaki ilişkiye işaret etmektedir. Aileye, toplumdaki tanınmayan diğerlerine ve kurumlara duyulan güven düzeyleri birbiri ile ilişkili bulunmuştur. Kamu hizmetlerine duyulan güven arttıkça bireylerin kaynakların kıtlığına ilişkin algıları da ters yönde ilişkilendirilmiştir. Bir bakıma kamu hizmetleri aynı zamanda algılanan kaynak kıtlığı için bir işaret görevi görmektedir. Elbette bu ilişkiler konusunda nedensel çıkarım yapmak mümkün değildir. Açıklanan bu ilişkiler ağı bir tür korelasyonel ilişkileri içerdiğini akılda tutmak gerekir. Tüm örneklem ve kadın/erkek temelinde yapılan ağ analizlerinden çıkan ilginç bir bulgu davranışsal ketleme ve aktivasyonun bazı alt boyutları arasındaki olumlu yöndeki ilişkidir. Kuramsal beklentinin tersine (Carver ve White, 1994) bu iki davranışsal yönelim birbiri ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur. Bunun bir olası nedeni küresel salgında ortaya çıkan belirsizliğin bir katkısı olabilir. Belirsizlik döneminde hem oluşması muhtemel kaynakların kısıtlılığı davranışsal aktivasyonu tetiklemiş olabilir ya da eğlence arayışını cazip hale getirmiş olabilir hem de patojenlerin bulaşma olasılığından kaçınmak için davranışsal ketleme motivasyonlarını uyandırmış olabilir. Bağlama özgü olabileceği düşünülen bu durumu daha iyi anlayabilmek için sonraki araştırmalar önemli bir kaynak olacaktır.

Ayrıca demografikler bağlamındaki ilişki ağları da beklendik yönde tezahür etmiştir. Buna göre yaşla birlikte olumlu yönde ilişki gösteren hanehalkı büyüklüğü ve COVID-19 için risk grubu olan insan sayısı şaşırtıcı değildir. Demografik bilgilerden elde edilen önemli bir bilgi ise hanede COVID-19 tanısı alan kişi sayısı ile iş kaybı arasındaki anlamlı ilişkidir. Beklendik şekilde gözlenen bu ilişkinin yaşam kalitesi açısından ciddi bir öneme sahip olduğu

unutulmamalıdır. Bütün örneklem için yürülen ağ analizi sonuçları ilişkiler hakkında genel bir fikir üretse de bu projede en önemli kısım yaşanan yer ve sosyo-ekonomik düzeye göre ortaya çıkan olası farklılaşmalardır. Yakın zamanda geliştirilmesi elzem veri-temelli önleyici/azaltıcı müdahale programları için önemli bir girdi bu kısımdan olmalıdır. Dolayısıyla raporun bu kısmından sonra söz konusu düzeydeki ağ modelleri karşılaştırmaları tartışılacak ve öneriler kısmı da bu bulgular temelinde ileri sürülecektir.

4.2. COVID-19 Küresel Salgınında Psiko-Sosyal Etkilerin Ağ Analizi: Yaşanılan Yere Göre Yapılan Karşılaştırmalar

Bu projede ele alınan değişkenlerin bireylerin yaşadıkları yerin özelliklerine göre birbiri ile ilişkileri ağ modelleri karşılaştırması ile incelenmiştir. Yaşanılan yerler katılımcılara 5'li sınıflandırma (büyükşehir, şehir, kasaba, belde ve köy) ile sorulmuş olup, analizlerde kasaba, belde ve köy kırsal olarak birleştirilmiştir. Büyükşehir, şehir veya kırsal yaşamının küresel salgında ortaya çıkartacağı etkilerin farklı olması beklenmiştir. Büyükşehirdeki nüfus yoğunluğundan kaynaklı sosyal mesafeye ya da tiksineye ilişkin algıların ilişkili olduğu düğüm seti ile kırsal ya da nüfus yoğunluğu görece düşük şehirlerde yaşayan kişiler için ortaya çıkacak ilişkiler ağının farklı olmasını beklemek gerçek dışı olmayacaktır. Bununla birlikte büyükşehirlerdeki istihdam kaybının birey üzerindeki etkileri ile kırsaldaki bireylerin iş kaybının sebep olabileceği olası sonuçlar da farklı olabilir. Özetle, nüfus yoğunluğu temelinde yaşanan yerin orada yaşayan kişilerin küresel salgında yaşayabileceği zorluklar açısından önemi olduğu düşünüldüğünden önerilen ağ modeli bu 3 farklı yaşanılan yere göre yürütülmüş ve aralarındaki farklılıklar karşılaştırılmıştır.

Büyükşehirde yaşayan kişiler için kamu hizmetlerine duyulan güven, kişilerarası ilişkilerde tükenmişlik, COVID-19 tiksine duyarlılığı, eğlence arayışı, sosyal mesafeye hassasiyet ve yetersizlik hislerinin merkeziet değerleri yüksek bulunmuştur. Özellikle toplu taşıma ve sosyal alanlardaki yakın etkileşim içeren aktivitelerde insan yoğunluğunun görece fazla olduğu bu bölgelerde bireylerin COVID-19 salgınına ilişkin uyarıların uyandırdığı tiksine hassasiyetinin yüksek olması bu anlamda şaşırtıcı değildir (bkz. Şekil 11 ve Şekil 12). Ağ analizi jargonu ile COVID-19 ilintili uyarıların rahatsız edici olması diğer pek çok düğümün üzerinden geçtiği rotada olduğu görülebilir. Örneğin COVID-19 ilintili uyarılara duyulan hassasiyet sosyal mesafe kurallarına riayet etme motivasyonu ve eğlence arayışı ile olumlu yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Ancak proje önerisinde ileri sürülen tiksine duyarlılığı ve davranışsal ketleme arasında beklenen olumlu yöndeki ilişkinin tersine bir örüntü tartışılması gereken bir sonuçtur.

Her ne kadar temel tiksine duyarlılığı ile doğrudan bir ilişki olmasa da tiksine duyarlılığı ile davranışsal ketleme arasındaki ilişkide COVID-19 özelindeki tiksine

duyarlılığının dolaylı bir etkisi görünmektedir (bkz. Şekil 11). Benzer etki şehirde yaşayanlar için de bulunmuştur. Her ne kadar alanyazında farklı duyguların davranışsal aktivasyon ve ketleme ile ilişkisi çalışmış olsa da tikslenme duygusu ile davranışsal ketleme/aktivasyon ilişkisine ampirik olarak odaklanan sınırlı sayıda çalışma olduğu söylenebilir (Thomas, 2015). Tikslenme bulaşıcı hastalıklardan kaçınmak için evrimleşmiş bir sistem olarak ele alındığından (Curtis, 2011) bu duygunun daha çok kaçınma davranışları (yani davranışsal ketleme sistemi) ile ilişkili olması beklenmiştir. Ancak bunun tersine bu çalışmada büyükşehir ve şehirlerde yaşayanlar için tikslenme duyarlılığının davranışsal aktivasyon (özellikle eğlence arayışı ve ödül duyarlılığı boyutları ile) ile olumlu, davranışsal ketleme ile ters yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Buna ilişkin bir açıklama şu şekilde olabilir. Özellikle kısmi de olsa sokağa çıkma yasakları ve belirli sosyal alanları kısıtlı kullanma (sinema ve AVM gibi) gibi davranışsal ketlemeyi dışsal bir şekilde yaptıran uygulamalar bireylerde salgından korunmak için ayrıca bir davranışsal ketleme mekanizmasını tetiklemekten ziyade bu önlemlerin yaratmış olduğu sıkılma-evde kalma hissini düzenlemeyi olanaklı kılacak davranışsal aktivasyonu tetiklemiş olabilir. Bunu destekler şekilde, kırsalda yaşayanlar için bu bahsi geçen ilişkiler bulunmamıştır. Kırsalda halihazırda sokağa çıkma yasaklarının ya da kısıtlamaların bu kişilerin yaşam rutinleri üzerinde dramatik bir değişmeye yol açmamasından kaynaklı tikslenme duyarlılığı ve davranışsal aktivasyon/ketleme ilişkisi güçlü bir şekilde görülmemektedir.

Kısa Sonuç #1: Büyükşehir ve şehirlerde yaşayanlar için tikslenme duyarlılığı ve davranışsal aktivasyon olumlu yönde, davranışsal ketleme ters yönde ilişkili bulunmuştur. Bu etki kırsalda yaşayanlar için bulunmamıştır.

Büyükşehirlerde yaşayan bireyleri için şehir ve kırsalda yaşayanlardan farklı olarak kamu hizmetlerine duyulan güven de merkezi öneme sahip görünmektedir. Yani, kamu hizmetlerine duyulan güven diğer pek çok düğümün bağlı olduğu bir değişken olarak ele alınabilir. Bunun bir nedeni kamu hizmetlerinin büyükşehirlerde hayatı düzenleyici rolünün daha gözle görülür olması olabilir. Kırsal ya da şehirlerde yerel yönetimlerin ya da daha küçük idari birimlerin inisiyatifi günlük işleyişi düzenlemede yeterli olması söz konusu iken, büyükşehirlerde bu küçük yönetsel manevralar yeterli algılanmayabilir. Örneğin büyükşehirlerde çalışan ebeveynlerin çocuklarını okula bırakamamak gündelik işlerinin işleyişi önünde önemli bir etken iken kırsal kesimde aileden ya da akrabalarından alınabilecek sosyal destek daha hızlı ve etkili olabilir. Bununla tutarlı olarak, büyükşehirlerde sağlık ve güvenlik hizmetlerinin ulaşılabilirliği şehir ve kırsalda yaşayanlara göre daha sistematik düzenlemelere bağlıdır. Büyükşehirde yaşayanlar için sağlık ve güvenlik (asayiş) kurumlarına güven bu anlamda diğer yerlerde yaşayanlara oranla daha kritik olabilir.

Kamu kurumlarına olan güvenin merkezi rolü yanında ilişkili olduğu düğümler de incelenmesi gereken bir konudur. Buna göre, büyükşehirlerde yaşayanlar için kamu kuruluşlarına güven kaynak kıtlığı algısı ile ters yönde yaşam doyumu ile olumlu yönde anlamlı ilişkide bulunmuştur. Kısaca özellikle büyükşehirde yaşayanların sadece kamu kuruluşlarına duyacakları güvendedeki artış bile bireylerin yaşam doyumları ve kaynakların kısıtlılığı azaltma üzerinde anlamlı bir görevi olabilir.

Kısa Sonuç #2: Büyükşehirlerde kamu kurumlarına güven (eğitim, sağlık ve asayiş) şehir ve kırsalda yaşayanlara göre merkezi öneme sahiptir. Kurumlara güven yaşam doyumu ve kaynak kıtlığı algısı ile ilişkilidir.

Yetersizlik ve çaresizlik hisleri ile kendini gösteren stres düzeyi 3 farklı yaşam bölgesinde de yüksek merkeziyete sahip düğüm olarak görülmüştür. Küresel salgının getirmiş olduğu sosyal ve ekonomik belirsizlik nüfus yoğunluğundan bağımsız olarak her birey için önemli bir değişken olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca yaşanan bu stres hem iş hem de kişisel yaşantıdaki tükenmişlikle olumlu yönde ilişkili bulunmuştur. Elbette üretim biçimlerine bağlı olarak stresin nasıl yaşanılacağı değişiklik gösterebilir. Ancak ileride geliştirilecek kanıt-temelli müdahale programları yaşanan bu stresin kaynakları konusunda farklı düzeylerde etkenleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Sadece bireyin yaşadığı stresi azaltıcı müdahale programı semptomu baskılamaya yarasa da uzun vadeli etkilerin görülebilmesi için hem ekonomik hem de sosyal belirsizliklerin yol açtığı tahribatı en aza indirmek için sosyal politikalar üretmesi¹² zaruri görünmektedir. Ağ analizleri göstermiştir ki yetersizlik ve çaresizlik hisleri genel fiziksel sağlık ve yaşam doyumu ile ters yönde ilişkilidir ve sosyal kapitalin iyileştirilmesi için üstesinden gelinmesi gereken önemli bir problemdir.

Kısa Sonuç #3: Yetersizlik ve çaresizlik hissi yaşanan her bölge için merkezi öneme sahip bulunmuştur.

Kırsal ve diğer bölgelerde yaşayanlar arası ağ analizi açısından farklılıklar daha çok finansal davranışlar bakımından kendini göstermektedir. Buna göre, yatırım davranışları ve tasarruf yapma eğilimi kırsal kesimde yaşayan bireyler için tikslenme hassasiyetinden farklı olarak merkezi öneme sahip düğüm olarak görünmektedir. Aslında nüfus yoğunluğunun az olması ve COVID-19 salgınının daha çok büyükşehirlerde yaygın olması bu farkı yaratan etmenlerden bir tanesi olabilir. Özellikle kırsalda yatırım yapma motivasyonunun etraftakilere duyulan güven ile, tüketim ile, tükenmişlik ve COVID-19'a ilişkin sağlık bakanlığının paylaştığı

¹² Sosyal politika üretme önerisi bu noktada genel bir anlamda kullanılmıştır. Öneriler kısmında sosyal politika kısmı sosyal psikolojik bakış açısıyla biraz daha ayrıntılandırılacaktır.

bilgileri takip etme ile olumlu yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Burada yaşayan kişiler için ekonomik devam ettirilebilirliğin sağlanması bir bakıma kaynakların korunması ve etraftaki diğerine duyulan güven ile tahsis olduğu düşünülebilir. Kırsalda yaşayan kişilerin hanede COVID-19 tanısı almış kişilerle doğru orantılı şekilde iş kaybı beyan ettikleri görünmüştür. Bu anlamda kırsalda yaşayan kişiler için salgının fizyolojik etkilerinden önce ekonomik maliyetlerinin diğer şehir ve büyükşehirde yaşayanlara kıyasla daha merkezi öneme sahip olduğu görülmüştür. Ancak sadece yaşanan yere göre yürütülen analizler aynı kadın-erkek karşılaştırmaları gibi tek başına ele alınmaması gerektiği de akılda tutulmalıdır. Örneğin, kırsalda yaşayıp yüksek ekonomik gelire sahip olan ile büyükşehirde yaşayıp işsizlik ya da iş güvencesizliğinden muzdarip kişileri sadece böyle bir sınıflandırma yeteri kadar analiz etmemiş olacaktır. Bu raporda anlatılan bütün sonuçlar birlikte ele alınıp değerlendirilmelidir.

Kısa Sonuç #4: Kırsalda yaşayan kişiler için yatırım ve tasarruf davranışları merkezi öneme sahip değişkenlerdir.

Özetle, yaşanan yere göre (büyükşehir, şehir ve kırsal) yürütülen ağ analizleri her gruptaki bireyler için önem arz eden değişkenler olduğunu gösterdiği gibi, o bölgelere özgü kritik değişkenlerin varlığına işaret etmiştir. Yaşanılan bölgeden bağımsız olarak bireylerde çaresizlik ve yetersizlik hisleri diğer önerilen değişkenlerle sıkı derecede bağlı bulunmuştur. Yaşanan bu stresin kesitsel desende neden mi sonuç mu olduğu çıkarımı yapmak elbette mümkün değildir. Ancak ağ analizlerine göre bu noktalarda yapılacak güçlendirici çalışmalar bireyin iyi-oluş haline (hem fiziksel hem de psikolojik) önemli katkıları olacaktır. Yaşanılan bölgedeki farklılıklar ele alındığında ise büyükşehir ve şehirlerdeki tikslenme duyarlılığının göre merkezi rolü göz önüne alınmalıdır. İlgili yazın temelindeki beklentilerden farklı olarak tikslenme duyarlılığının (hem genel hem COVID-19 özelindeki) davranışsal aktivasyon ile olumlu yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca özellikle büyükşehirlerde yaşayanlar açısından kamu kuruluşlarına güven (eğitim, sağlık ve asayiş gibi) merkezi öneme sahip parametreler olarak gözlenmiştir. Kamu kurumlarına duyulan güvendedeki iyileştirmelerin bu bölgelerde yaşayanlar için anlamlı katkılar sunması beklenmektedir. Son olarak, kırsalda yaşayanların patojenlere ilişkin hassasiyetten öte küresel salgının yol açtığı ekonomik tahribat daha merkezi öneme sahip değişken olarak gözlemlenmiştir.

4.3. COVID-19 Küresel Salgınında Psiko-Sosyal Etkilerin Ağ Analizi: Sosyo-Ekonomik Düzeye Göre Yapılan Karşılaştırmalar

Türkiye temsili bir veri setinde katılımcıların sosyo-ekonomik düzeyleri temelinde COVID-19 küresel salgınında önemli olabilecek düğümlerin ağ analizleri yürütülmüştür. Sosyo-ekonomik düzey kategorilerinin oluşturulması için kişilerin kendilerini ekonomik olarak nerede gördükleri (i), çocukluklarındaki ekonomik düzeyleri (ii), eğitim düzeyleri (iii), hanehalkı

büyüklüğü (iv) ve çalışma durumları (v) temelinde kategorilendirme oluşturulmuştur. Bunun için söz konusu değişkenlerin doğrulayıcı faktör analizinde ne derece sosyo-ekonomik düzey gizil değişkeni (SED) göstergeleri olduğu test edilmiştir. Analiz sonucuna göre her bir göstergenin faktör yüklerine göre ağırlıklı puanları hesaplanarak SED değişkeni oluşturulmuştur. Daha sonra bütün örnekleme göre görece eşit dağılması amacıyla en yüksek %33'lük, en düşük %33'lük ve ortadaki %33'lük kesim hesaplanıp kategorilendirilmiştir. Üç gruba görece eşit dağılım yapma ihtiyacı tamamen analize uygunluk amacından kaynaklanmaktadır. Aksi halde analiz kestirimlerine ilişkin hassasiyet ciddi bir risk oluşturabilirdi. Sonraki çalışmalar burada elde edilen sonuçların daha da büyük bir örnekleme SED'leri oranında tekrar güncelenerek tekrarlanması önemli olacaktır.

SED temelinde yürütülen ağ analizlerine göre farklı düzeydeki bireyler için düğümlerin merkezilikleri de değişmektedir. Buna göre, yüksek SED'deki katılımcılar için yetersizlik ve çaresizlik, eğlence arayışı ve iş kaybı merkezi önemdeyken, orta SED'deki katılımcılar için yetersizlik ile gözlenen stres, iş kaybı olması durumu, yatırım davranışları, hem COVID-19 ile ilintili tikslenme hem de genel tikslenme hassasiyeti yüksek merkezi öneme sahip bulunmuştur. Düşük SED'deki katılımcılar için finansal açıdan tasarrufta bulunma, yatırım yapma davranışı (ya da motivasyonu) ve işteki tükenmişlik diğer düğümlerle yüksek oranda etkileşim içinde bulunmuştur.

Yüksek SED katılımcılar için stresin çaresizlik ve yetersizlik boyutu aynı zamanda temel tikslenme ve kişisel ilişkilerde tükenmişlik ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur. Davranışsal aktivasyonun boyutları olan eğlence arayışı ve güdüler de ayrıca merkezi önemi yüksek düğümlerdir. Bununla birlikte davranışsal aktivasyon boyutları sosyal mesafe kurallarına riayet ile güçlü bir şekilde ilişkili bulunmuştur (bkz. Şekil 15). Kaynak kıtlığı algısının yüksek SED'deki katılımcılar için kamu hizmetlerine güven ilişkisi de ters yönde ilişkilidir. Kaynak kıtlığını yüksek algılayan katılımcıların kamu hizmetlerine güven beyanları da o oranda düşük olmuştur. Orta ve düşük SED'e oranla finansal endişelerinin diğer düğümlerle ilişkisi görece olarak daha seyrek. Özetle yüksek SED'deki katılımcılar için daha çok bireysel düzeydeki stres (çaresizlik) ve eğlence arayışı gibi değişkenler kritik öneme sahiptir.

Kısa Sonuç #5: Stresin çaresizlik ve yetersizlik boyutları yüksek SED'deki katılımcılar için merkezi öneme sahiptir. Ayrıca stres tükenmişlik ile de anlamlı bir şekilde ilintilidir. Yüksek SED katılımcılar için finansal endişelerden ziyade kamu hizmetlerine duyulan güven diğer düğümlerle sıkı ilişki içerisindedir.

Orta düzey SED katılımcılar için (yüksek SED'den farklı olarak) ise stres ve iş kaybı yanında yatırım davranışlarının da ilişkili olduğu düğüm sayısı fazladır. Bununla birlikte tikslenme hassasiyeti (hem temel hem de COVID-19 ilişkili) de yüksek SED'e göre daha fazla ilişki ağına sahip düğüm olarak göze çarpmaktadır. Proje önerisinde yüksek SED'dekilerin orta ve düşük SED'dekilere oranla daha merkezi öneme sahip olması beklenmekteydi. Buna karşın sonuçlar tikslenme hassasiyetinin orta SED'dekiler için daha fazla anlamlı ilişkiler bütünü içinde olduğu bulunmuştur. Ancak ağ analizi hangi SED'deki kişilerin tikslenme hassasiyetinin daha yüksek olduğunu göstermediği de akılda tutulmalıdır. Orta SED katılımcılar için yatırım davranışları ve iş kaybının merkezi önemde olması yüksek SED katılımcılara oranla finansal istikrarsızlığın yaratacağı tahribatın daha yüksek olması ihtimali olabilir. Dolayısıyla orta SED kişiler için iş güvencesi gibi finansal istikrarı güvence altına alması beklenen girişimlerin önem arz edeceği beklentisi uzak bir ihtimal değildir.

Kısa Sonuç #6: Orta SED katılımcılar için yetersizlik ile gözlenen stres, iş kaybı, yatırım davranışları ve tikslenme hassasiyeti merkezi önemi olan düğümlerdir.

Son olarak, düşük SED katılımcılar için ortaya çıkan ağ örüntüsünde genel olarak finansal endişeler rol almış görünmektedir. Beklendiği üzere küresel salgın düşük SED katılımcılar için sağlık probleminden öte finansal endişeleri beraberinde getirmektedir. Bu gruptaki kişiler için tasarrufta bulunma, yatırım yapma çabası ve iş yerindeki tükenmişlik diğer pek çok değişkenle anlamlı bir şekilde etkileşimde bulunmuştur. Düşük SED katılımcılar ile yürütülen ağ analizi sonuçları ayrıca yüksek ve orta SED katılımcıların modeline kıyasla çok daha fazla anlamlı etkileşimler üretmiştir. Bununla birlikte COVID-19 dolayısıyla yaşanan ekonomik kaybın yaşam doyumu ve genel fiziksel sağlıkla güçlü ilişkisi de görünmektedir. Özellikle düşük SED kişiler için COVID-19'a ilişkin problemler ekonomik beklentiler etrafında toplanmış görünmektedir. Düşük SED kişiler için davranışsal aktivasyon ve ketleme diğer değişkenler ilişkiler açısından merkezi öneme sahip görünmemektedir (bkz. Şekil 15).

Kısa Sonuç #7: Düşük SED katılımcılar için tasarrufta bulunma, yatırım yapma ve işteki tükenmişlik diğer düğümlerle yüksek oranda etkileşim içinde bulunmuştur.

Özetle, katılımcıların SED'lerine göre yürütülen ağ analizi sonuçları farklı SED'deki katılımcılar için merkezi önemi farklı olan düğümleri olabileceğini göstermiştir. Buna göre stres ve tükenmişlik gibi daha çok bireysel düzeydeki bir risk faktörü olarak ele alınabilecek değişkenler yüksek SED'deki katılımcılar için merkezi öneme sahipken, daha çok sosyal ve ekonomik yapı ile ilintili finansal endişeler, kaynakların kıtlığı ve çalışma durumları ile ilintili değişkenler orta ve düşük SED'deki katılımcılar için merkezi öneme sahip değişkenler olarak

görülmektedir. Sadece SED'deki değişimler elbette kişilerin kırılganlıkları ve risk faktörlerini belirlemek açısından yeterli olmasa da tasarlanması gereken güçlendirici programlarda göz önüne alınması gereken parametreler olarak değerlendirilmelidir.

4.5. Öneriler, Sonuçların Paylaşım ve Yayılımı

COVID-19 küresel salgınının bireyler üzerinde yarattığı etkilerin çok boyutlu olduğu pek çok sosyal bilimci tarafından farklı açılardan ele alınarak tartışılmaktadır. İleri sürülen öngörülerin veri-temelli girdilerle desteklenmesi ve geliştirilecek azaltıcı/önleyici programlara öncülük etmesi kritik önem taşımaktadır. Yürütülmüş bu projenin temel amaçlarından birisi söz konusu katkıyı geliştirilmesi gereken bu programlara sağlayabilmesidir. Bu amaçla, yürütülen çalışmada Türkiye temsili örneklemeden elde edilen veriler konvansiyonel analiz stratejileri (örn, t-test, regresyon gibi) ile test edilmemiş olup, farklı alt gruplarda merkezi önemi yüksek değişkenlerin ve bunların diğer önerilen gözlenen değişkenlerle ilişkisinin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Elde edilen veriler temelin raporun bu aşamasında ilk önce kısa sonuçlar tekrar hatırlatılacak, daha sonra da ilerideki çalışmalar için önerilerde bulunulacaktır.

Buna göre ağ analizlerinden elde edilen veriler kısaca aşağıdaki bulguları göstermektedir:

- Büyükşehir ve şehirlerde yaşayanlar için tikslenme duyarlılığı ve davranışsal aktivasyon olumlu yönde, davranışsal ketleme ters yönde ilişkili bulunmuştur. Bu etki kırsalda yaşayanlar için bulunmamıştır.
- Büyükşehirlerde kamu kurumlarına güven (eğitim, sağlık ve asayiş) şehir ve kırsalda yaşayanlara göre merkezi öneme sahiptir. Kurumlara güven yaşam doyumu ve kaynak kıtlığı algısı ile ilişkilidir.
- Yetersizlik ve çaresizlik hissi yaşanan her bölge için merkezi öneme sahip bulunmuştur.
- Kırsalda yaşayan kişiler için yatırım ve tasarruf davranışları merkezi öneme sahip değişkenlerdir.
- Stresin çaresizlik ve yetersizlik boyutları yüksek SED'deki katılımcılar için merkezi öneme sahiptir. Ayrıca stres tükenmişlik ile de anlamlı bir şekilde ilintilidir. Yüksek SED katılımcılar için finansal endişelerden ziyade kamu hizmetlerine duyulan güven diğer düğümlerle sıkı ilişki içerisindedir.
- Orta SED katılımcılar için yetersizlik ile gözlenen stres, iş kaybı, yatırım davranışları ve tikslenme hassasiyeti merkezi önemi olan düğümlerdir.
- Düşük SED katılımcılar için tasarrufta bulunma, yatırım yapma ve işteki tükenmişlik diğer düğümlerle yüksek oranda etkileşim içinde bulunmuştur.

Bütün bu sonuçlar COVID-19 salgınında yaşanan yer ve SED'e göre merkezi rolü farklı ve bazı noktalarda da örtüşen değişkenler olduğuna işaret etmektedir. Geliştirilecek olan müdahale programında alt gruplara göre dikkat edilmesi gereken noktalar çıkarılmaya çalışılmıştır. Büyükşehirlerde ve şehirlerde ikamet etmekte olan kişiler için tikslenme duyarlılığı ve davranışsal aktivasyonun boyutları olarak ele alınan eğlence arayışı ve güdüler önem arz etmektedir. Geliştirilecek veri-temelli müdahale/azaltıcı programlarda bireylerin hissettikleri tikslenme duyarlılığını hedefleyecek girişimler önemli görünmektedir. Bir diğer anlamda sağlıklı davranışı tetiklemeyi hedefleyen kampanyalarda COVID-19 ile ilintili tikslenme duygusu uyandıracak görseller yerine davranışsal aktivasyonu nasıl yönlendirileceğine ilişkin bilgilendirmeler sağlıklı davranışı teşvik etmek açısından daha faydalı olacaktır. Bununla birlikte, kırsalda hayatını idame ettiren kişiler için finansal endişelerinden kaynaklı ekonomik davranışların nasıl daha rasyonel olacağı hakkında bilgilendirmeler ve hatta teşvik edici kredi programlarının hayata sokulması burada yaşayan kişilerin hayat kalitelerini arttırmak ve sosyal kapitali güçlendirmek açısından önemlidir. Yine büyükşehirlerde ve şehirlerde hayatını sürdüren kişiler için önemli bir değişken olarak kamu kuruluşlarına duyulan güven ortaya çıkmıştır. Kamu kuruluşları kendilerine duyulan güveni arttırmak için çalışmalar yürütülmesi yine COVID-19 küresel salgının neden olduğu külfeti bir nebze olsa da azaltacaktır. Bunun için bir öneri, alınan kararların şeffaf bir şekilde paydaşlarla paylaşılıp ortak kararlarla yürürlüğe sokması olabilir. Sosyal bilimcilerin ve kanun yapıcıların koordineli şekilde COVID-19 salgınındaki mücadeleyi paydaşlara açık ve net bir şekilde paylaşması önemli bir adım olacaktır.

Yaşanılan bölgeden bağımsız olarak, bütün katılımcılar için yetersizlik ve çaresizlik duygusu ile mücadelede psiko-sosyal desteklere ilişkin ulaşılabilirlik hayati önem taşımaktadır. Özellikle nitelikli psiko-sosyal desteğin toplumun her kesimi tarafından ulaşılabilirliği arttırmak için psikolog, sosyolog ve sosyal çalışmacıların aktif rol alması istenebilir. Mahalleler bazında kurulacak psiko-sosyal destek birimleri aracılığıyla bireylerin "güçlendirilmesi" aynı zamanda başlı başına bir sosyal sorumluluktur.

Yaşanılan bölgelere göre bulunan farklılıklar bir bakıma SED'e göre ortaya çıkan farklılıklara benzemektedir. Farklı SED'deki bireylerin COVID-19 küresel salgını ile karşı karşıya kaldığı risk faktörleri ve kırılganlıkları farklı boyutlar içermektedir. Buna göre yüksek SED'dekiler için stresin alt boyutları olan çaresizlik ve yetersizlik pek çok değişkenle ilişkili bulunmuştur. Bununla ilintili şekilde hem iş hem de kişisel ilişkilerdeki tükenmişlik bu katılımcılar için üstesinden gelinmesi gereken bir tür bariyer olarak görülmektedir. Orta ve düşük SED'kilerden farklı olarak finansal endişeler yerine kamu kurumlarına duydukları güven aynı zamanda başka değişkenlerin de (yaşam kalitesi, fiziksel sağlık gibi) güçlü bir yordayıcısı olarak görünmektedir. Bu düzeydeki katılımcılara sosyal güçlendirici programlardan öte

bireyse düzeyde stresle baş etme yolları hakkında bilgilendirici eğitimler yararlı olacaktır. Orta SED'deki kişiler için iş kaybı ve bununla ilişkili stres baş edilmesi gereken başka bir problem gibi görünmektedir. Son olarak, düşük SED'deki katılımcılar için finansal okur-yazarlık eğitimleri küresel salgının yol açtığı problemlerle başa çıkma konusunda faydalı olabilir. Ancak unutulmamalıdır ki sadece bu tür eğitimler değil ekonomik güçlenme ve gerçekçi finansal endişelerin giderilmesi ayrıca önem verilmesi gereken önemli bir sorundur.

4.5.1. Sonuçların Paylaşım ve Yayılımı

Projeden elde edilen veriler ve ortaya çıkan sonuçların paylaşımı ve yayılımı için yapılacak faaliyetler proje önerisinde de belirtildiği üzere projeden elde edilen sonuçlar sade ve basit bir şekilde kamuoyu ile paylaşılacaktır. Bunun için Kadir Has Üniversitesi Yaşam Boyu Eğitim Merkezi çatısı altında üretilecek görsel ve videolar kullanılacak olup, çok sayıda ilgiliye ulaşılabilecektir. Görselleştirmeler ve videolar öneride de belirtildiği üzere veri toplama ve analizlerin tamamlanmasını takiben yapılmaya başlanmıştır. Paylaşımların Nisan ayının 2. haftasında (2021) başlaması öngörülmektedir. Bununla birlikte yine daha önce yürütücünün başka konularda yapmış olduğu söyleşiler benzeri bir formatla ilgili kişilerle çalışmanın temel sonuçları ücretsiz bir şekilde paylaşılacaktır.

Bunlara ek olarak, Kadir Has Üniversitesi çatısı altında bir basın toplantısı planlanacaktır. Basın toplantısında özet bir rapor hazırlanarak basına verilecektir. Bu rapor ayrıca büyükşehir belediye başkanlıklarına da gönderilecektir. Son olarak da proje yürütücüsü sonuçları daha önce birlikte Türkiye çapında yürütülen hane halkı araştırmaları (TAYA) konusunda toplantılar yaptığı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile paylaşacaktır.

5. Kaynaklar

Balconi, M., ve Mazza, G. 2009. “Brain oscillations and BIS/BAS (behavioral inhibition/activation system) effects on processing masked emotional cues. ERS/ERD and coherence measures of alpha band”, *International Journal of Psychophysiology*, 74 (2),158-165. doi: 10.1016/j.ijpsycho.2009.08.006.

Bavel, J.J.V., Baicker, K., Boggio, P.S. vd. 2020. “Using social and behavioural science to support COVID-19 pandemic response.” *Nature Human Behavior* 4, 460–471 (2020).
<https://doi.org/10.1038/s41562-020-0884-z>

Borsboom, D. 2017. “A network theory of mental disorders”, *World Psychiatry*, 16(1), 5–13. doi:10.1002/wps.20375

Borsboom, D., ve Cramer, A. O. J. 2013. “Network Analysis: An Integrative Approach to the Structure of Psychopathology”, *Annual Review of Clinical Psychology*, 9(1), 91–121. doi:10.1146/annurev-clinpsy-050212-185608

Buckels, E., E. ve Trapnell, P., D. 2013. “Disgust facilitates outgroup dehumanization.” *Group Processes & Intergroup Relations*, 6 (6), 771-780. doi: 10.1177/1368430212471738

Carver, C. S. ve White, T. L. 1994. “Behavioral inhibition, behavioral activation, and affective responses to impending reward and punishment: The BIS/BAS Scales.”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 67/2, 319-333.

Cramer, A. O. J., Waldorp, L. J., van der Maas, H. L. J., ve Borsboom, D. (2010). “Comorbidity: A network perspective”, *Behavioral and Brain Sciences*, 33 (2-3), 137–150. doi:10.1017/s0140525x09991567

Curtis V. 2011. “Why disgust matters”, *Philosophical transactions of the Royal Society of London, Series B, Biological sciences*, 366(1583), 3478–3490. doi: 10.1098/rstb.2011.0165

Dew, J., ve Xiao, J. J. 2011. “The Financial Management Behavior Scale: Development and Validation”, *Journal of Financial Counseling and Planning*, 22(1), 43-59.

Dimitri, L., Ger P.J., Keijsers, P., E., ve Rachel S. 2005. “Work stress and attentional difficulties:

An initial study on burnout and cognitive failures”, *Work & Stress*, 19 (1), 23- 36. doi: 10.1080/02678370500065275

Epskamp, S., Borsboom, D., ve Fried, E. I. 2018. “Estimating psychological networks and their accuracy: A tutorial paper”, *Behavior Research Methods*, 50 (1), 195–212. doi: 10.3758/s13428-017-0862-1

Epskamp, S., ve Fried, E. I. 2018. “A tutorial on regularized partial correlation networks”, *Psychological Methods*, 23(4), 617–634. <https://doi.org/10.1037/met0000167>

Fitzsimmons, V. S., Hira, T. K., Bauer, J. W., ve Hafstrom, J. L. 1993. “Financial management: Development of scales.” *Journal of Family and Economic Issues*, 14 (3), 257– 274. doi:10.1007/BF01022180

Fried, E., I., Papanikolaou, F., Epskamp, S. 2020. “Mental Health and Social Contact During the COVID-19 Pandemic: An Ecological Momentary Assessment Study.” <https://psyarxiv.com/36xkp>

Gray, J. A. 1987. “Perspectives on anxiety and impulsivity: A commentary”, *Journal of Research in Personality*, 21, 493-509.

Harma, M. ve Plaks, J. (devam etmekte). “The Role of Interpersonal Trust on Moral Decision Making: A CNI Perspective.”

Higgins, E., T. 1998. “Promotion and prevention: Regulatory focus as a motivational principle.” In M. P. Zanna (Ed.). *Advances in experimental social psychology* (Vol. 30, pp. 1–46). New York: Academic Press.

Inglehart, R., C. Haerper, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez- Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen vd. (eds.). 2014. *World Values Survey: All Rounds - Country-Pooled Datafile Versiyonu*. Erişim adresi:

<https://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWVL.jsp>. Madrid: JD Systems Institute.

Jacobson, N., Lekkas, D., Price, G., Veinz, M., Song, M., O'Malley, A., ve Barr, P. 2020. "Flattening the Mental Health Curve: COVID-19 Stay-at-Home Orders Result in Alterations in Mental Health Search Behavior in the United States." <https://psyarxiv.com/24v5b/>

JASP Team, 2020. JASP (Version 0.14.1) [Bilgisayar programı]. Erişim adresi: <https://jasp-stats.org/>

Kraus, M., W., Paul, K., P., Rodolfo M., Michelle, L., ve Dacher, K. 2012. "Social Class, Solipsism, and Contextualism: How the Rich Are Different from the Poor", *Psychological Review*, 119 (3), 546-72.

Kristensen, T. S., Borritz, M., Villadsen, E., ve Christensen, K. B. 2005. "The Copenhagen Burnout Inventory: A new tool for the assessment of burnout", *Work & Stress*, 19(3), 192–207. doi:10.1080/02678370500297720

Kruis, J., & Maris, G. 2016. "Three representations of the Ising model", *Scientific Reports*, 6 (1). doi:10.1038/srep34175

Lee, A., J., ve Zietsch, B. 2011. "Experimental evidence that women's mate preferences are directly influenced by cues of pathogen prevalence and resource scarcity", *Biology Letters*, 7, 892–895. doi:10.1098/rsbl.2011.0454

Maisel, N. C., ve Gable, S. L. 2009. "The Paradox of Received Social Support", *Psychological Science*, 20(8), 928–932. doi:10.1111/j.1467-9280.2009.02388.x

Nelson, B. W., Pettitt, A., Flannery, J., ve Allen, N. B. 2020. "Psychological and Epidemiological Predictors of COVID-19 Concern and Health-Related Behaviors." <https://psyarxiv.com/jftze/>

Scholten, M. R. M., van Honk, j. Aleman, A., ve Kahn, R. S. 2006. "Behavioral inhibition system (BIS), Behavioral activation system (BAS) and schizophrenia: Relationship with psychopathology and physiology", *Journal of Psychiatric Research*, 40 (7), 638-645, doi: 10.1016/j.jpsychires.2006.03.005.

Nachmias, M., Gunnar, M., Mangelsdorf, S., Parritz, R., H., ve Buss K. 1996. "Behavioral Inhibition and Stress Reactivity: The Moderating Role of Attachment Security.", *Child Development*, 67, 2 508-522. doi: 10.1111/j.1467-8624.1996.tb01748.x

Petersen, M., B., Lene A., Jensen, N., ve Curry O., S. 2014. "Social Welfare and the Psychology of Food Sharing: Short-Term Hunger Increases Support for Social Welfare", *Political Psychology*, 35 (6), 757-73

Piff, P., K., Michael, W., K., Stephane, C., Bonnie, H., C., ve Keltner, D. 2010, "Having Less, Giving More: The Influence of Social Class on Prosocial Behavior", *Journal of Personality and Social Psychology*, 99 (5), 771-84.

Roux, c., Goldsmith, K., ve Bonezzi, A. 2015. "On the Psychology of Scarcity: When Reminders of Resource Scarcity Promote Selfish (and Generous) Behavior", *Journal of Consumer Research*, 42, (4), 615–631. doi: 10.1093/jcr/ucv048.

Selçuk, E., Gunaydin, G., Ong, A. D., ve Almeida, D. M. 2015. "Does Partner Responsiveness Predict Hedonic and Eudaimonic Well-being? A 10-Year Longitudinal Study", *Journal of Marriage and Family*, 78(2), 311–325. doi:10.1111/jomf.12272

Selçuk, E., Stanton, S. C. E., Slatcher, R. B., ve Ong, A. D. 2016. "Perceived Partner Responsiveness Predicts Better Sleep Quality Through Lower Anxiety", *Social Psychological and Personality Science*, 8(1), 83–92. doi:10.1177/1948550616662128

Simons, J. S., Dvorak, R. D., ve Lau-Barraco, C. 2009. "Behavioral inhibition and activation systems: differences in substance use expectancy organization and activation in memory. Psychology of addictive behaviors", *the Society of Psychologists in Addictive Behaviors*, 23(2), 315–328. doi: 10.1037/a0015834

Stamos, A., Altsitsiadis, E., ve Dewitte, S. 2019. "Investigating the effect childhood socioeconomic background on interpersonal trust: Lower childhood socioeconomic status predicts lower levels of trust." *Personality and Individual Differences*, 145(June 2018), 19–25. doi: 10.1016/j.paid.2019.03.011

Şişman, S. 2012. "Davranışsal İnhibisyon Sistemi / Davranışsal Aktivasyon Sistemi Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması." *Psikoloji Çalışmaları*, 32-2, 1-22.

Taşfiliz, D., Selcuk, E., Gunaydin, G., Slatcher, R. B., Corriero, E., ve Ong, A. D. 2018.

“Patterns of perceived partner responsiveness and well-being in Japan and the United States”,
Journal of Family Psychology, 32, 355-365. doi: 10.1037/fam0000378

The jamovi project, 2020. jamovi. (Version 1.2) [Bilgisayar programı]. Erişim adresi:
<https://www.jamovi.org>.

Thomas, R. 2015. "Testing the Relation between Disgust and Approach-Avoidance Behavior"
Graduate Theses, Dissertations, and Problem Reports. 6793. West Virginia University,
Psychology Department.

TÜİK, 2020 Ekim. Ekonomik güven endeksi. Erişim adresi:
<https://tuikweb.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=33934>

Tybur, J., M., Lieberman, D., ve Griskevicius, V. 2009. “Microbes, mating, and morality:
Individual differences in three functional domains of disgust”, Journal of Personality and Social
Psychology, 97(1), 103–122. doi: 10.1037/a0015474

Wu, Q., Yang, S., ve Zhou, P. 2019. “Disease Threat and the Functional Flexibility of Ingroup
Derogation.” Frontiers in Psychology. 10, 20-30. doi: 10.3389/fpsyg.2019.02030.

Zhao, J., Cheng, J., Harris, M., ve Vigo, R. 2015. “Anxiety and intertemporal decision making:
The effect of the behavioral inhibition system and the moderation effects of trait anxiety on
both state anxiety and socioeconomic status”, Personality and Individual Differences, 87, 236–
241. doi: 10.1016/j.paid.2015.08.018.

Ek 1. Pilot Anket Soruları

Pilot-Covid-19

Survey Flow

Block: Onam (1 Question)

Branch: New Branch

If

If Doç. Dr. Mehmet Harma'nın yürütücüsü olduğu TÜBİTAK tarafından desteklenen 120K392 kodlu ve "... Kabul etmiyorum Is Selected

EndSurvey: Advanced

BlockRandomizer: 13 -

Standard: Tiksinme Duyarlılığı (28 Questions)

Standard: COVID-19 Tiksinme Duyarlılığı (29 Questions)

Standard: COVID-19 Kaynak Kıtlığı (14 Questions)

Standard: COVID-19 Stokçuluk (3 Questions)

Standard: COVID-19 Ekonomik Durum Karşılaştırma Sorusu (1 Question)

Standard: Finansal Endişeler Ölçeği (15 Questions)

Standard: Davranışsal Ketleme/Aktivasyon Ölçeği (25 Questions)

Standard: COVID-19 Davranışsal Ketleme/Aktivasyon Ölçeği (25 Questions)

Standard: Tükenmişlik Ölçeği (14 Questions)

Standard: Genel Sağlık (2 Questions)

Standard: Tek Madde Yaşam Memnuniyeti (1 Question)

Standard: Kamu Hizmetlerine Güven (1 Question)

Standard: Sosyal Kapital (2 Questions)

Standard: İlişki var mı (1 Question)

Branch: New Branch

If

If Şu an romantik bir ilişkiniz var mı (sevgili, eş, partner vb.) ? Evet Is Selected

Standard: Algılanan Partner Duyarlılığı (4 Questions)

Standard: Demografikler (13 Questions)

Standard: debriefing (1 Question)

EndSurvey: Advanced

Page Break

Start of Block: Onam

Onam

Doç. Dr. Mehmet Harma'nın yürütücüsü olduğu TÜBİTAK tarafından desteklenen 120K392 kodlu ve "Ağ Analizi Perspektifinden Covid-19 Küresel Salgınının Psiko-Sosyal Etkilerinin İncelenmesi" konulu kapsamlı çalışmamızın ön çalışması için sizden bazı sorulara cevap vermenizi isteyeceğiz. Anketleri doldurmak yaklaşık 30-35 dakika sürmektedir. Çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksizce cevaplamanız ve size en uygun gelen şekilde işaretlemenizdir. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra istediğiniz an çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırma asistanlarına corelab@khas.edu.tr e- posta adresi üzerinden ulaşabilirsiniz. CoReLab Ekibi olarak teşekkür ederiz. Çalışmaya katılmayı kabul ediyor musunuz?

- Kabul ediyorum (1)
- Kabul etmiyorum (2)

End of Block: Onam

Start of Block: Tiksınme Duyarlılığı

tik_duy_0 Lütfen aşağıdaki ifadelere ne derece katıldığınızı belirtiniz.

tik_duy_1

"Bazı koşullar altında maymun eti yemeye gönüllü olabilirdim."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

tik_duy_2

"Bir bilim dersinde olup, kavanozun içinde saklanan bir insan eli görmek beni rahatsız eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

tik_duy_3

"Birisinin boğazındaki balgamı temizlediğini duymak beni rahatsız eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

tik_duy_4

"Umumi tuvaletlerde vücudumun herhangi bir bölgesinin klozete dokunmasına asla izin vermem."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

tik_duy_5

"Mezarlığın içinden geçmemek için yolumu değiştirebilirdim."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

tik_duy_6

"Başkasının evinde bir hamamböceği görmek beni rahatsız etmez."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

tik_duy_7

"Ölü bir bedene dokunmak beni ciddi derecede rahatsız eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

tik_duy_8

"Birisinin kustuğunu görürsem midem kalkar."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4= Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

tik_duy_9

"Aşçının grip olduğunu öğrenseydim, muhtemelen en sevdiğim restorana gitmezdim."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

tik_duy_10

"Bir kişinin göz çukurundan takma gözünü çıkardığını izlemek bana çok da dokunmazdı."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

tik_duy_11

"Bir parktayken yolumun üzerinde bir fareyle karşılaşmak beni rahatsız eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

tik_duy_12

"Bir parça kâğıt yemektense bir dilim meyve yemeyi tercih ederim."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

tik_duy_13

"Eğer daha önce kullanılmış fakat iyice temizlenmiş bir sineklik ile karıştırılsaydı, karnım aç olsa bile en sevdiğim çorbadan içmezdim."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

tik_duy_14

"İyi bir otel odasında, önceki gece bir adamın kalp krizi geçirip öldüğünü bilseydim, o odada uyumak beni rahatsız ederdi."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)

Page Break

Tiks_duy_00 Aşağıdaki deneyimleri ne derece tiksindirici bulursunuz?

tik_duy_15

"Dışarıda bir çöp kovasındaki et parçasının üzerinde kurtçuklar görmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derece tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5= Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

tik_duy_16

"Çatal ve bıçakla elma yiyen birini görmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derece tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5= Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

tik_duy_17

"Demir yolunun altındaki bir tünelde yürürken idrar kokusu almanız"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derece tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5= Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

tik_duy_18

"Bir yudum soda aldıktan sonra tanıdığınızın bardağından içtiğinizi fark etmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derece tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5= Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

tik_duy_19

"Arkadaşınızın kedisinin ölmesi ve sizin cesedi çıplak elle almak zorunda kalmanız"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derece tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5= Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

tik_duy_20

"Vanilyalı dondurmanın üzerine ketçap dökerek yiyen birini görmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derece tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5= Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

tik_duy_21

"Kazadan sonra bağırsakları dışarı çıkmış bir adam görmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derece tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5= Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

tik_duy_22

"Bir arkadaşınızın iç çamaşırını yalnızca haftada bir kez değiştirdiğini fark etmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derece tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5= Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

tik_duy_23

"Arkadaşınızın size köpek kakası şeklinde bir parça çikolata ikram etmesi"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derece tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5= Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

tik_duy_24

"Cesedi yakılmış bir kişinin küllerine yanlışlıkla dokunmanız"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derece tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5= Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

tik_duy_25

"Bozuk kokan bir bardak sütü neredeyse içmek üzere olmanız"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derece tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5= Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

tik_ duy_26

"Çıplak ayakla betonda yürürken bir solucana basmanız"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derece tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5= Aşırı derecede tiksindirici (5)

End of Block: Tiksinme Duyarlılığı

Start of Block: COVID-19 Tiksinme Duyarlılığı

C19_tik_ duy_0 Lütfen aşağıdaki ifadelere ne derecede katılıp katılmadığınızı COVID-19 pandemisi özelinde yaşadığınız kişisel deneyimlerinizi göz önünde bulundurarak cevaplayınız.

C19_tik_ duy_1

"Market kasasında ödeme yapmak için sırada beklerken arkamdaki kişinin bana 1.5 metreden fazla yaklaşması beni rahatsız eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

C19_tik_duy_2

"Nakit ile alışveriş yaptıktan sonra para üstü olarak verilen bozuk paralara dokunmak benim için sorun değildir."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

C19_tik_duy_3

"Yolda yürürken yanımdan kalabalık bir grup insanın geçmesi beni tedirgin eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

C19_tik_duy_4

"Yaşadığım apartmandan bir kişinin COVID-19 teşhisi aldığını öğrenirsem, bir süre başka bir yerde kalırım."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

C19_tik_duy_5

"Market alışverişi yaptıktan sonra aldığım ürünlerin paketlerini dezenfekte etme ihtiyacı hissetmem."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

C19_tik_duy_6

"Market alışverişi yaptıktan sonra aldığım ürünlerin paketlerini dezenfekte etme ihtiyacı hissetmem."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

C19_tik_duy_7

"Sosyal mesafe kurallarına uyulamayacak kadar kalabalık bir toplu taşıma aracına binmem."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)

C19_tik_duy_8

"Sokakta yürürken yerde kullanılmış bir maske görmek midemi bulandırır."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)

C19_tik_duy_9

"COVID-19 pozitif olduğunu fakat şimdi iyileştiğini öğrendiğim bir insanın dokunduğu yiyeceği yemek beni rahatsız etmez."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)

C19_tik_duy_10

"Terli ve ıslak bir maske görmek beni rahatsız eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)

C19_tik_duy_11

"COVID-19 geçirip iyileşmiş bir arkadaşımınla yakın temasa geçmek beni rahatsız eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)

C19_tik_duy_12

"Kuyrukta sıra beklerken bir insanın hapşırması ve öksürmesi beni rahatsız eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)

C19_tik_duy_13

"Toplu taşıma araçlarında tutamaçlara dokunmak beni rahatsız eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)

C19_tik_duy_14

"Kamuya açık alanlardaki koltuklara ve banklara oturmak beni rahatsız eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

C19_tik_duy_15 "Market alışverişi esnasında insanların eldiven kullanmadan meyve ve sebzelere dokunması beni rahatsız eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

C19_tik_duy_16 "Kafelerde ve restoranlarda çalışanların maskelerini çıkarması beni rahatsız eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

C19_tik_duy_17

"Aynı evde yaşadığım birinin kullandığı maskeye dokunabilirim."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

C19_tik_duy_18

"Evime gelen kargoları dezenfekte etmeden alıp kullanmak beni rahatsız etmez."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

C19_tik_duy_19

"Sevdiğim bir restoranda çalışan aşçının kısa süre önce COVID-19 pozitif olduğunu fakat şimdi iyileştiğini öğrensem, yine de o restorana gitmem."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

C19_tik_duy_20

"İyice dezenfekte edilmiş bir otel odasında, önceki gece COVID-19 pozitif birinin kaldığını öğrenirsem, o odada uyumak beni rahatsız eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)

Page Break

C19_tik_duy_00

Aşağıdaki deneyimleri ne derece tiksindirici bulursunuz?

C19_tik_duy_21

"Dışarıda maskesini burnunun altına indirmiş halde yürüyen birini görmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derecede tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5=Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

C19_tik_duy_22

"Avuç içine hapşırıdıktan sonra asansör tuşuna basan birini görmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derecede tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5=Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

C19_tik_duy_23

"Bir arkadaşınızın dışarıdan geldikten sonra ellerini yıkamadığını fark etmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derecede tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5=Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

C19_tik_duy_24

"Sahilde çıplak ayakla yürürken ayağınıza kullanılmış bir maske dokunması"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derecede tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5=Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

C19_tik_duy_25

"Toplu taşımada hapsiran ve maske kullanmayan bir kişinin yanında yolculuk etmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derecede tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5=Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

C19_tik_duy_26

"Pandemi hastanesinin kafeteryasında bir yudum soda aldıktan sonra sodayı başkasının bardağından içtiğinizi fark etmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derecede tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5=Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

C19_tik_duy_27

"Tanımadığınız birisinin kullanılmış maskesine yanlışlıkla dokunmanız"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derecede tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5=Aşırı derecede tiksindirici (5)

End of Block: COVID-19 Tiksinme Duyarlılığı

Start of Block: COVID-19 Kaynak Kıtlığı

C19_kay_kıt_0 Lütfen aşağıdaki ifadelere ne derecede katılıp katılmadığınızı COVID-19 pandemisi özelinde yaşadığınız kişisel deneyimlerinizi göz önünde bulundurarak cevaplayınız.

C19_kay_kıt_1

"COVID-19 pandemisi sürecinde maske, eldiven, antibakteriyel jel, kolonya, deterjan gibi bazı hijyen ürünlerini temin etmekte ekonomik olarak güçlük çektim."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

C19_kay_kıt_2

"Pahalı olduğu için tek kullanımlık bir maskeyi birden çok kez kullandığım oldu."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

C19_kay_kıt_3

"COVID-19 salgını sürecinde temel gıda ihtiyaçlarımı karşılarken maddi zorluk yaşamadım."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

C19_kay_kıt_4

"COVID-19 salgınından beri daha tutumlu davranmam gerektiğini düşünüyorum."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

C19_kay_kıt_5

"COVID-19 salgınından beri ihtiyacım olduğu halde alamadığım ürünlerin sayısı arttı."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

C19_kay_kıt_6

"Artık yeni bir işe girmenin daha zor olduğunu düşünüyorum."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

C19_kay_kıt_7

"Kıtlık yaşanabileceğini düşünüyorum."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

C19_kay_kıt_8

"Önümüzdeki süreçte maske bulmanın zorlaşacağını düşünüyorum."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

C19_kay_kıt_9

"Önümüzdeki süreçte hastanelerin yoğun bakım ünitelerinin yetersiz kalacağını düşünüyorum."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

C19_kay_kıt_10

"Önümüzdeki süreçte gıda krizinin yaşanacağını düşünüyorum."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

C19_kay_kıt_11

"Tüm dünyaya yetecek kadar aşı üretilemeyeceğini düşünüyorum."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

C19_kay_kıt_12

"Önümüzdeki süreçte herkese yetecek kadar ilaç bulunamayacağından endişeleniyorum."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

C19_kay_kıt_13

Önümüzdeki süreçte doktorların tıbbi kaynakların kullanımını konusunda hastalar arasında seçim yapmak zorunda kalacağını düşünüyorum.

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)

End of Block: COVID-19 Kaynak Kıtlığı

Start of Block: COVID-19 Stokçuluk

stok Lütfen aşağıdaki ifadelere ne derecede katılıp katılmadığınızı COVID-19 pandemisi özelinde yaşadığınız kişisel deneyimlerinizi göz önünde bulundurarak cevaplayınız.

stok_1

"İlk COVID-19 vakası görüldükten sonra un, baklagiller, makarna, şeker vb. bazı temel gıda maddelerinde kıtlık veya fiyat artışı olabileceği endişesiyle belirli bir üründen çok miktarda satın aldığım oldu."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

stok_2

"İlk COVID-19 vakası görüldükten sonra tuvalet kağıdı, çamaşır suyu, sabun vb. bazı temel

hijyen ürünleri için bir kıtlık veya fiyat artışı olabileceği endişesiyle anlık ihtiyacımdan daha fazla ürün satın aldığım oldu."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)

End of Block: COVID-19 Stokçuluk

Start of Block: COVID-19 Ekonomik Durum Karşılaştırma Sorusu

C19_eko COVID-19 salgını dolayısıyla, kendinizi tanıdığınız diğer kişilerle karşılaştıracak olursanız, yaşadığınız finansal sorunları ne ölçüde ciddi buluyorsunuz?

- Herkesten daha kötüye gitti (1)
- Daha kötüye gitti (2)
- Hiç değişmedi (3)
- Daha iyiye gitti (4)
- Herkesten daha iyiye gitti (5)

End of Block: COVID-19 Ekonomik Durum Karşılaştırma Sorusu

Start of Block: Finansal Endişeler Ölçeği

fin_end_0 Lütfen **son altı ay içinde** aşağıdaki durumlara ne sıklıkta dahil olduğunuzu belirtiniz.

fin_end_1

"Bir ürün veya hizmet satın alırken karşılaştırma yapmak"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_2

"Tüm faturaları zamanında ödemek"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_3

"Aylık harcamaların yazılı veya elektronik kaydını tutmak"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_4

"Bütçe veya harcama planınıza sadık kalmak"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_5

"Kredi kartı bakiyesinin her ay tamamının ödenmesi"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_6

"Bir veya daha fazla kredi kartının limitini aşmak"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_7

"Bir borcun yalnızca minimum tutarını ödemek"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_8

"Acil durumlar için para biriktirmeye başlamak veya devam etmek"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_9

"Her maaştan para biriktirmek"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_10

"Araba, eğitim, ev gibi uzun vadeli bir hedef için para biriktirmek"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_11

"Emeklilik hesabı için para ödemek"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_12

"Tahvil, hisse senedi veya yatırım fonu satın almak"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_13

"Yeterli bir sağlık sigortası poliçesi satın almak veya devam ettirmek"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)

fin_end_14

"Yeterli bir mülkiyet sigortası (örn. otomobil veya ev sigortası gibi) satın almak veya devam ettirmek"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)

End of Block: Finansal Endişeler Ölçeği

Start of Block: Davranışsal Kitleme/Aktivasyon Ölçeği

dav_ket_ak_0 Bu testteki her madde, insanların kendilerinden bahsederken kullandıkları bazı ifadeleri tanımlamaktadır. Lütfen her maddeyi okuyunuz ve size ne kadar uygun olup olmadığına karar veriniz. Her madde için, 4 seçenekten sizi en iyi tarif eden seçeneği işaretleyiniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız ve her madde için sadece bir seçenek işaretleyiniz. Cevaplarınızın tutarlı olup olmayacağından endişe duymadan her maddeyi tek bir maddeymiş gibi cevaplayınız. Lütfen olabildiğince dürüst olunuz ve samimi cevaplar veriniz.

dav_ket_ak_1

"Bir insanın ailesi, hayatındaki en önemli şeydir."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_2

"Başıma kötü bir şey gelmek üzere olsa bile, nadiren korkarım veya sinirlenirim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_3

"İstediğim şeyleri elde etmek için, her yolu denerim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_4

"Bir şeyi yapmakta iyiysem, onu devam ettirmeyi severim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_5

"Eğlenceli olacağını düşündüğüm yeni şeyleri denemeye her zaman istek duyarım."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_6

"Nasıl giyindiğim benim için önemlidir."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_7

"İstediğim şeyi elde ettiğimde, heyecanlı ve enerji dolu olurum."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_8

"Eleştirilme veya azarlanma beni oldukça incitir."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_9

"Bir şeyi istediğimde, genellikle onu elde etmek için elimden ne geliyorsa yaparım."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_10

"Çoğu zaman bir şeyleri başka bir sebep olmaksızın, sırf eğlenceli olabilecek diye yapmak isterim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_11

"Saç kestirmek gibi şeylere zaman bulmak benim için zordur."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_12

"İstediğim şeyi elde etmek için bir ihtimal görürsem, hemen harekete geçerim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_13

"Birisinin bana kızgın olduğunu bildiğimde veya düşündüğümde, oldukça endişelenirim veya üzülürüm."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_14

"İstediğim bir şey için bir fırsat yakaladığımda hemen heyecanlanırım."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_15

"Çoğu zaman düşünmeden o an aklıma eseni yaparım."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_16

"Eğer hoş olmayan bir şeyin olacağını düşünürsem, genellikle oldukça 'gerilirim'."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_17

"Çoğu zaman insanların neden öyle davrandıklarını merak ederim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_18

"Başıma iyi şeylerin gelmesi, beni çok olumlu etkiler."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_19

"Önemli bir şeyi kötü yaptığımı düşündüğümde endişelenirim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_20

"Heyecan ve yeni duygular yaşamayı çok isterim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_21

"Bir şeyi elde etmeye çalıştığım zaman 'kural tanımam'."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_22

"Arkadaşlarıma kıyasla çok az korkum vardır."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_23

"Bir yarışmayı kazanmak beni heyecanlandırır."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_24

"Hata yapmaktan endişelenirim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)

End of Block: Davranışsal Kitleme/Aktivasyon Ölçeği

Start of Block: COVID-19 Davranışsal Kitleme/Aktivasyon Ölçeği

C19_dav_ket_ak_0 Lütfen aşağıdaki soruları COVID-19 pandemisi özelinde yaşadığımız kişisel deneyimlerinizi göz önünde bulundurarak cevaplayınız.

C19_dav_ket_ak_1

"Sosyal mesafe kurallarına dikkat edilmeyen bir ortama girmem gerekse bile, çok korkmam."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_2

"Eğer canım arkadaşlarımla buluşmak istiyorsa, kalabalık bir ortam olacağını bilmeme rağmen buluşurum."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_3

"Sosyal mesafe kurallarına dikkat edilmeyen bir ortam da olsa, eğlenceli olacağını bildiğim bir ortamda bulunmak isterim. "

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_4

"Sosyal mesafe kurallarına dikkat etmediğim için eleştirilmek veya azarlanmak beni oldukça incitir."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_5

"Dışarıdayken maske takmayan birinin yakınımdan geçmesi durumunda gerilirim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_6

"Sosyal mesafe kuralına riayet edememek beni endişelendirir."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_7

"Bir başkasına COVID-19 bulaştırma ihtimalinden korkarım."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_8

"COVID-19'a karşı alınması gereken önlemlere dair uzman görüşlerini takip ederim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_9

"COVID-19 dolayısıyla zorunlu olmadıkça dışarıya çıkmıyorum."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_10

"COVID-19 dolayısıyla işlerimi mümkün olduğunca internet ve(ya) telefon üzerinden halletmeye çalışıyorum."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_11

"Kalabalık bir arkadaş grubu evime gelmek isterse, COVID-19 dolayısıyla bu teklifi reddederim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_12

"Bir tanıdığım sarılmak ya da tokalaşmak isterse, COVID-19 dolayısıyla ona sarılamayacağımı söylerim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_13

"Yakınlarımı COVID-19'a karşı önlemlere uymaları konusunda uyarırım."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_14

"Çalışanların eldiven kullanmadığı bir fırından alışveriş yapmam."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_15

"Zorunda kalmadıkça dışarıda yemek yemem."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_16

"COVID-19 hastalarının tedavi edildiği bir hastanede çalışan arkadaşım ile yüz yüze görüşmekten kaçınırım."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_17

"Etrafta COVID-19 önlemlerine uymayanları uyarırım."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_18

"COVID-19 ile ilgili bakanlığın paylaştığı verileri incelerim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_19

"COVID-19 ile ilgili haberleri duymaktan kaçınıyorum."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_20

"Dışarıya çıktığımda insanlarla sosyal mesafemi korumaya özen gösteririm."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_21

"Berbere/kuaföre gitmeyi zorunlu olmadıkça tercih etmem."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_22

"Eskisine kıyasla, COVID-19 sürecinde alışverişlerimi daha sık internet üzerinden yapıyorum."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_23

"Eskisine kıyasla, COVID-19 sürecinde vatandaşlık işlemlerimi daha sık e-Devlet üzerinden gerçekleştiriyorum."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_24

"COVID-19 ile ilgili paylaşılan tabloları ve grafikleri anlamak için uğraşırım."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)

End of Block: COVID-19 Davranışsal Kitleme/Aktivasyon Ölçeği

Start of Block: Tükenmişlik Ölçeği

tük_0 Lütfen aşağıdaki ifadeleri ne sıklıkla yaşadığınızı COVID-19 pandemisini göz önünde bulundurarak cevaplayınız.

tük_1

Ne sıklıkla yorgun hissediyorsunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)

tük_2

Ne sıklıkla fiziksel olarak tükenmiş hissediyorsunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)

tük_3

Ne sıklıkla duygusal olarak tükenmiş hissediyorsunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)

tük_4

Ne sıklıkla “Artık dayanamıyorum.” diye düşünüyorsunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_5

Ne sıklıkla yıpranmış hissediyorsunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_6

Ne sıklıkla zayıf ve hastalanmaya açık hissediyorsunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_7

İş gününün sonunda yıpranmış hissediyor musunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_8

Sabahları "yine bir iş günü daha" diye düşündüğünüzde tükenmiş hissediyor musunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_9

Her çalışma saatinin sizin için eziyetli olduğunu hissediyor musunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_10

Boş zamanlarınızda aileniz ve arkadaşlarınız için yeterli enerjiye sahip olur musunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_11

İşiniz duygusal olarak çok yorucu mudur?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_12

İşiniz sizi yıldırıyor mu?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_13

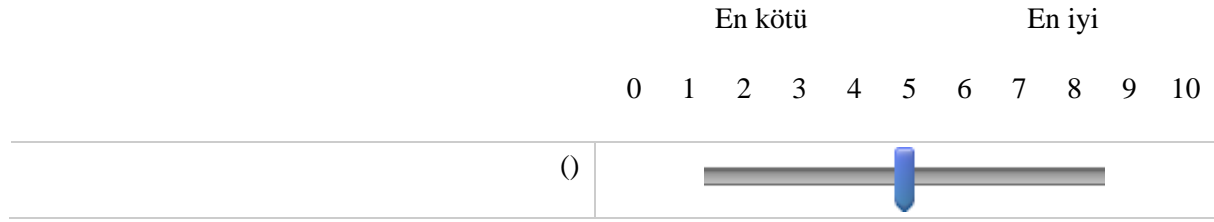
İşiniz yüzünden tükenmiş hissediyor musunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)

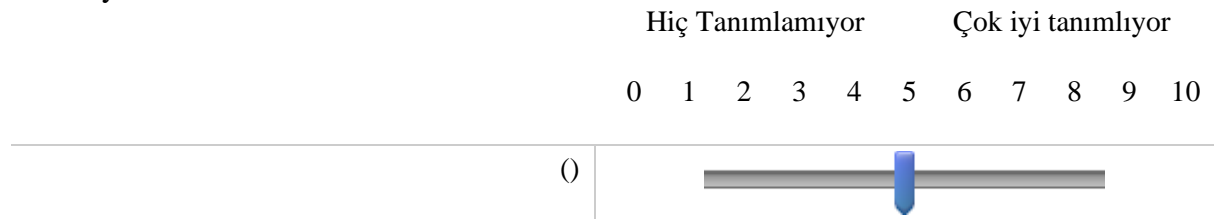
End of Block: Tükenmişlik Ölçeği

Start of Block: Genel Sağlık

gen_sag_1 0'ın "olabilecek en kötü sağlık durumu"nu ve 10'un "olabilecek en iyi sağlık durumu"nu ifade ettiği bir ölçekte, bugünlerdeki sağlık durumunuza 0 ile 10 arasında kaç puan verirsiniz?

gen_sag_2 "Hastalanıp hastalanmamak benim elimdedir." Bu ifade sizi ne kadar iyi tanımlıyor?

End of Block: Genel Sağlık

Start of Block: Tek Madde Yaşam Memnuniyeti

GLS Genel olarak bugünlerde hayatınızdan ne kadar memnun olduğunuzu 1'den 10'a kadar değerlendiriniz (1 = hiç memnun değilim, 10 = çok memnunum).

- 1 (1)
- 2 (2)
- 3 (3)
- 4 (4)
- 5 (5)
- 6 (6)
- 7 (7)
- 8 (8)
- 9 (9)
- 10 (10)

End of Block: Tek Madde Yaşam Memnuniyeti

Start of Block: Kamu Hizmetlerine Güven

kam_hiz_guv Lütfen aşağıdaki soruları cevaplayınız.

	Hiç güvenmem	Pek güvenmem	Biraz güvenirim	Tamamen güvenirim
	1	2	3	4
Aldığınız sağlık hizmetlerine ne kadar güveniyorsunuz? ()				
Eğitim hizmeti veren kurumlara ne kadar güveniyorsunuz? ()				
Elektronik ortamda sunulan (örnek: e-devlet) kamu hizmetlerine ne kadar güveniyorsunuz? ()				
Asayiş/kamu düzeni hizmetlerine (polis, jandarma, bekle vs.) ne kadar güveniyorsunuz? ()				

End of Block: Kamu Hizmetlerine Güven

Start of Block: Sosyal Kapital

sos_kap_1 Sizce genelde insanların çoğunluğuna güvenilebilir mi? Yoksa başkalarıyla bir ilişki kurarken veya iş yaparken çok dikkatli olmak mı gerekir?

1= İnsanların çoğuna güvenilebilir (1)

2= Çok dikkatli olmak gerekir (2)

Page Break

sos_kap_2 Lütfen, aşağıda belirtilen çeşitli gruplardan insanlara ne kadar güvendiğinizi belirtiniz.

	Hiç güvenmem	Pek güvenmem	Biraz güvenirim	Tamamen güvenirim
	1	2	3	4
Aileniz ()				
Mahalleniz ()				
Şahsen tanıdığınız insanlar ()				
İlk kez tanıştığınız insanlar ()				
Başka bir dinden insanlar ()				
Başka bir milletten insanlar ()				

End of Block: Sosyal Kapital

Start of Block: İlişki var mı

relq Şu an romantik bir ilişkiniz var mı (sevgili, eş, partner vb.) ?

- Evet (1)
- Hayır (2)

End of Block: İlişki var mı

Start of Block: Algılanan Partner Duyarlılığı

PPR_0 Partnerimin (eşimin, sevgilimin):

PPR_1
Benimle gerçekten ilgilendiğini hissedirim.

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorum

1 2 3 4 5 6 7

1 0

PPR_2

Yeteneklerime ve görüşlerime değer verdiğini hissederim.

Hiç katılmıyorum

Tamamen katılıyorum

1

2

3

4

5

6

7

1 0

PPR_3

Beni anladığını hissederim.

Hiç katılmıyorum

Tamamen katılıyorum

1

2

3

4

5

6

7

1 0

End of Block: Algılanan Partner Duyarlılığı

Start of Block: Demografikler

gender Cinsiyetiniz

- Kadın (1)
- Erkek (2)
- Belirtmek istemiyorum (3)
- Diğer (4)

dateofbirth Doğum yılınızı yazınız (örn., 1981)

Page Break

edu Eğitim Düzeyiniz (En son aldığınız dereceyi belirtiniz):

- İlkokul (1)
- Ortaokul (2)
- Lise (3)
- Yüksek okul (2 yıllık) (4)
- Üniversite (5)
- Yüksek Lisans & Doktora (6)

Page Break

ses Merdivenin en üst basamağında (10) en iyi durumda olan, en fazla paraya, en yüksek eğitime ve en iyi işlere sahip insanlar olduğunu düşünün. En altta (1) ise en kötü koşullarda yaşayan, en az parası, en az eğitimi olan, en kötü işlere sahip ya da hiç işi olmayan insanlar var. Lütfen merdivenin hangi basamağının sizi daha iyi temsil ettiğini işaretleyiniz.

- 1 (1)
- 2 (2)
- 3 (3)
- 4 (4)
- 5 (5)
- 6 (6)
- 7 (7)
- 8 (8)
- 9 (9)
- 10 (10)

relstatus Medeni durumunuzu en iyi tarif eden seçeneği işaretleyiniz

- Bekar (1)
- Nişanlı (4)
- Evli (5)
- Boşanmış (6)
- Eşini kaybetmiş (7)
- Cevap vermek istemiyorum (8)

Page Break

child Çocuk sahibi misiniz?

Evet (kaç çocuğunuz olduğunu aşağıya yazınız) (1)

Hayır (2)

Cevap vermek istemiyorum (3)

household Aynı evde yaşadığınız kişi sayısı nedir?

Page Break _____

covidnumber Ailenizde COVID-19 teşhisi almış kaç kişi olduğunu belirtiniz (eğer kimse yoksa sıfır yazınız):

joblost Ailenizde COVID-19 salgını dolayısıyla ücretsiz izne ayrılmış kişi sayısını belirtiniz (eğer kimse yoksa sıfır yazınız)

covidrisk Ailenizde COVID-19 salgınında hassas ve riskli gruplar (örneğin, kronik hastalık sahibi veya 65 yaş ve üzeri, gibi) içerisinde olan kişi sayısını belirtiniz (eğer kimse yoksa sıfır yazınız)

Page Break

politicalor Seçtiğiniz politik görüşünüzü nerede konumlandırırsınız? (cevap vermek istemiyorsanız soruyu boş bırakabilirsiniz.)

Aşırı Sol Merkez Aşırı Sağ
1 2 3 4 5 6 7

Politik Görüşünüzü Nerede Konumlandırırsınız? ()	
--	--

Page Break

childses Çocukluğunuzdaki gelir seviyenizi tanımlar mısınız?

- Çok iyi (1)
- İyi (2)
- Fena değil (3)
- Kötü (4)
- Çok kötü (5)

livingplace En uzun süreyle yaşadığınız yer:

- Büyükşehir (1)
- Şehir (2)
- Kasaba (3)
- Belde (4)
- Köy (5)

End of Block: Demografikler

Start of Block: debriefing

debrief **Çalışma Sonrası Bilgilendirme Metni** Değerli katılımcı,

Doç. Dr. Mehmet Harma'nın danışmanlığında yürütülen "Network Analizi Perspektifinden Covid-19 Küresel Salgınının Psiko-Sosyal Etkilerinin İncelenmesi" isimli TÜBİTAK projesinin ön çalışmasına katılımınız için çok teşekkür ederiz. Bu form size bu pilot çalışmanın içeriği hakkında daha detaylı bilgilendirme sunmak amacıyla oluşturulmuştur. Özel olarak, COVID-19 temelinde yapılmış benzer bir çalışma bildiğimiz kadarıyla olmamakla birlikte, geçmişte yapılan incelemeler -COVID-19 gibi- virüs salgınlarının kişilerin yaşantılarında uzun vadeli etkileri olabileceğini göstermektedir. Bu pilot çalışmada COVID-19 nedeniyle yaşanan pandeminin oluşturabileceği tutumsal ve davranışsal farklılıkları incelemek amacıyla gerçekleştirilecek bir sonraki incelemede kullanacağımız ölçüm araçlarının geçerlik ve güvenilirliklerinin test edilmesi ve ilgili ön testlerin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Buna paralel olarak, bu çalışmada COVID-19 salgının diğerleriyle olan ilişkilerimizde yaratabileceği farklılıkları anlamak adına katılımcılardan tikslenme duyarlılığı, ilişki memnuniyeti, insanlara duyulan güven duygusu ve olumlu sosyal davranışlar (yardım sergileme, bağışta bulunma, vb.) gibi sosyalleşmeye ilişkin farklı değişkenlere dair bilgiler edinilmektedir. Bunun yanı sıra, katılımcıların ekonomik seviye, medeni durum, çocuk sayısı,

yaş ve yaşadığı şehir gibi farklı demografik özelliklerinin, bahsi geçen ilişkisel değişkenlerde farklı etkiler ortaya çıkarabileceği öngörülmektedir. Bu yönüyle, bu pilot çalışmanın sonuçları vasıtasıyla şekillenecek olan bir sonraki incelemenin, potansiyel risk faktörlerinin önüne geçmek için müdahale programlarına bilgi sunması hedeflenmektedir. Katılımcılardan alınan tüm kişisel bilgilerin “anonim” olarak tutulduğunu ve cevaplarınızın kimlik ve demografik bilgilerinizle eşleştirilmediğini belirtmek isteriz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak veya çalışma tamamlandığında sonuçlar hakkında bilgi edinmek isterseniz corelab@khas.edu.tr e-mail adresinden araştırma asistanlarına veya çalışmanın yürütücüsü Doç. Dr. Mehmet Harma'ya (mehmet.harma@khas.edu.tr) ulaşarak bilgi alabilirsiniz. Devam butonuna basarak çalışmayı tamamlayabilirsiniz. Sevgilerimizle, CoRe Lab Ekibi

End of Block: debriefing

Ek2. Örneklem planı

Yıl	Kod	İl	nüfus	Oran	İle düşen anket sayısı
2019	TR100	Istanbul	15.519.267	0,186631	345
2019	TR211	Tekirdag	1.055.412	0,012692	23
2019	TR212	Edirne	413903	0,004977	9
2019	TR213	Kırklareli	361836	0,004351	8
2019	TR221	Balikesir	1.228.620	0,014775	27
2019	TR222	Çanakkale	542157	0,00652	12
2019	TR310	Izmir	4.367.251	0,052519	97
2019	TR321	Aydin	1.110.972	0,01336	25
2019	TR322	Denizli	1.037.208	0,012473	23
2019	TR323	Mugla	983142	0,011823	22
2019	TR331	Manisa	1.440.611	0,017324	32
2019	TR332	Afyonkarahisar	729483	0,008773	16
2019	TR333	Kütahya	579257	0,006966	13
2019	TR334	Uzak	370509	0,004456	8
2019	TR411	Bursa	3.056.120	0,036752	68
2019	TR412	Eskisehir	887475	0,010673	20
2019	TR413	Bilecik	219427	0,002639	5
2019	TR421	Kocaeli	1.953.035	0,023487	43
2019	TR422	Sakarya	1.029.650	0,012382	23
2019	TR423	Düzce	392166	0,004716	9
2019	TR424	Bolu	316126	0,003802	7
2019	TR425	Yalova	270976	0,003259	6
2019	TR510	Ankara	5.639.076	0,067814	125
2019	TR521	Konya	2.232.374	0,026846	50
2019	TR522	Karaman	253279	0,003046	6
2019	TR611	Antalya	2.511.700	0,030205	56
2019	TR612	Isparta	444914	0,00535	10
2019	TR613	Burdur	270796	0,003257	6
2019	TR621	Adana	2.237.940	0,026913	50
2019	TR622	Mersin	1.840.425	0,022132	41
2019	TR631	Hatay	1.628.894	0,019589	36
2019	TR632	Kahramanmaraş	1.154.102	0,013879	26
2019	TR633	Osmaniye	538759	0,006479	12
2019	TR711	Kırıkkale	283017	0,003403	6
2019	TR712	Aksaray	416367	0,005007	9
2019	TR713	Nigde	362861	0,004364	8
2019	TR714	Nevşehir	303010	0,003644	7
2019	TR715	Kırşehir	242938	0,002922	5
2019	TR721	Kayseri	1.407.409	0,016925	31

2019	TR722	Sivas	2.073.614	0,024937	46
2019	TR723	Yozgat	421200	0,005065	9
2019	TR811	Zonguldak	596053	0,007168	13
2019	TR812	Karabük	248458	0,002988	6
2019	TR813	Bartın	198249	0,002384	4
2019	TR821	Kastamonu	379405	0,004563	8
2019	TR822	Çankiri	195789	0,002355	4
2019	TR823	Sinop	638956	0,007684	14
2019	TR831	Samsun	1.348.542	0,016217	30
2019	TR832	Tokat	612747	0,007369	14
2019	TR833	Çorum	530864	0,006384	12
2019	TR834	Amasya	337800	0,004062	8
2019	TR901	Trabzon	808974	0,009729	18
2019	TR902	Ordu	754198	0,00907	17
2019	TR903	Giresun	448400	0,005392	10
2019	TR904	Rize	343212	0,004127	8
2019	TR905	Artvin	170875	0,002055	4
2019	TR906	Gümüşhane	164521	0,001978	4
2019	TRA11	Erzurum	762062	0,009164	17
2019	TRA12	Erzincan	234747	0,002823	5
2019	TRA13	Bayburt	84843	0,00102	2
2019	TRA21	Agri	536199	0,006448	12
2019	TRA22	Kars	285410	0,003432	6
2019	TRA23	Iğdir	199442	0,002398	4
2019	TRA24	Ardahan	97319	0,00117	2
2019	TRB11	Malatya	800165	0,009623	18
2019	TRB12	Elazığ	591098	0,007108	13
2019	TRB13	Bingöl	279812	0,003365	6
2019	TRB14	Tunceli	84660	0,001018	2
2019	TRB21	Van	1.136.757	0,01367	25
2019	TRB22	Mus	408809	0,004916	9
2019	TRB23	Bitlis	348115	0,004186	8
2019	TRB24	Hakkari	280991	0,003379	6
2019	TRC11	Gaziantep	2.069.364	0,024886	46
2019	TRC12	Adıyaman	626465	0,007534	14
2019	TRC13	Kilis	142490	0,001714	3
2019	TRC21	Sanlıurfa	330280	0,003972	7
2019	TRC22	Diyarbakır	1.756.353	0,021121	39
2019	TRC31	Mardin	838778	0,010087	19
2019	TRC32	Batman	608659	0,00732	14
2019	TRC33	Şırnak	529615	0,006369	12

2019	TRC34	Siirt	218243	0,002625	5
			83154997		1850

Ek3. Ana çalışma anket soruları

Covid-19 Ana Calisma

Start of Block: Onam

Onam

Doç. Dr. Mehmet Harma'nın yürütücüsü olduğu TÜBİTAK tarafından desteklenen 120K392 kodlu ve "Ağ Analizi Perspektifinden Covid-19 Küresel Salgınının Psiko-Sosyal Etkilerinin İncelenmesi" konulu kapsamlı çalışmamızın ön çalışması için sizden bazı sorulara cevap vermenizi isteyeceğiz. Anketleri doldurmak yaklaşık 30-35 dakika sürmektedir. Çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksizce cevaplamanız ve size en uygun gelen şekilde işaretlemenizdir. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra istediğiniz an çalışmayı bırakma hakkına da sahiptir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Eğer araştırmanın amacı ile ilgili verilen bu bilgiler dışında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız araştırma asistanlarına corelab@khas.edu.tr e- posta adresi üzerinden ulaşabilirsiniz. CoReLab Ekibi olarak teşekkür ederiz. Çalışmaya katılmayı kabul ediyor musunuz?

- Kabul ediyorum (1)
- Kabul etmiyorum (2)

End of Block: Onam

Start of Block: Tiksinme Duyarlılığı

tik_duy_0 Lütfen aşağıdaki ifadelere ne derece katıldığınızı belirtiniz.

tik_duy_3

"Birisinin boğazındaki balgamı temizlediğini duymak beni rahatsız eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)

tik_duy_8

"Birisinin kustuğunu görürsem midem kalkar."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4= Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

tik_duy_13

"Eğer daha önce kullanılmış fakat iyice temizlenmiş bir sineklik ile karıştırılsaydı, karnım aç olsa bile en sevdiğim çorbadan içmezdim."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

Page Break

Tiks_duy_00 Aşağıdaki deneyimleri ne derece tiksindirici bulursunuz?

tik_duy_15

"Dışarıda bir çöp kovasındaki et parçasının üzerinde kurtçuklar görmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derece tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5= Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

tik_duy_17

"Demir yolunun altındaki bir tünelde yürürken idrar kokusu almanız"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derece tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5= Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

tik_duy_20

"Vanilyalı dondurmanın üzerine ketçap dökerek yiyen birini görmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derece tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5= Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

tik_duy_25

"Bozuk kokan bir bardak sütü neredeyse içmek üzere olmanız"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derece tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5= Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

tik_duy_26

"Çıplak ayakla betonda yürürken bir solucana basmanız"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derece tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5= Aşırı derecede tiksindirici (5)

End of Block: Tiksinme Duyarlılığı

Start of Block: COVID-19 Tiksinme Duyarlılığı

C19_tik_duy_0 Lütfen aşağıdaki ifadelere ne derecede katılıp katılmadığınızı COVID-19 pandemisi özelinde yaşadığınız kişisel deneyimlerinizi göz önünde bulundurarak cevaplayınız.

C19_tik_duy_9

"Terli ve ıslak bir maske görmek beni rahatsız eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

C19_tik_duy_11

"Kuyrukta sıra beklerken bir insanın hapşırması ve öksürmesi beni rahatsız eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)
-

C19_tik_duy_19

"İyice dezenfekte edilmiş bir otel odasında, önceki gece COVID-19 pozitif birinin kaldığını öğrenirsem, o odada uyumak beni rahatsız eder."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)
- 4=Katılıyorum (4)
- 5=Kesinlikle katılıyorum (5)

Page Break

Page Break

C19_tik_duy_00

Aşağıdaki deneyimleri ne derece tiksindirici bulursunuz?

C19_tik_duy_21

"Dışarıda maskesini burnunun altına indirmiş halde yürüyen birini görmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derecede tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5=Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

C19_tik_duy_22

"Avuç içine hapşırıdıktan sonra asansör tuşuna basan birini görmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derecede tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5=Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

C19_tik_duy_23

"Bir arkadaşınızın dışarıdan geldikten sonra ellerini yıkamadığını fark etmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derecede tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5=Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

C19_tik_duy_24

"Sahilde çıplak ayakla yürürken ayağınıza kullanılmış bir maske dokunması"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derecede tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5=Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

C19_tik_duy_25

"Toplu taşımada hapsiran ve maske kullanmayan bir kişinin yanında yolculuk etmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derecede tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5=Aşırı derecede tiksindirici (5)
-

C19_tik_duy_26

"Pandemi hastanesinin kafeteryasında bir yudum soda aldıktan sonra sodayı başkasının bardağından içtiğinizi fark etmeniz"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derecede tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5=Aşırı derecede tiksindirici (5)

C19_tik_duy_27

"Tanımadığınız birisinin kullanılmış maskesine yanlışlıkla dokunmanız"

- 1=Hiç tiksindirici değil (1)
- 2=Hafif derecede tiksindirici (2)
- 3=Biraz tiksindirici (3)
- 4=Çok tiksindirici (4)
- 5=Aşırı derecede tiksindirici (5)

End of Block: COVID-19 Tiksine Duyarlılığı

Start of Block: COVID-19 Kaynak Kıtlığı

C19_kay_kıt_0 Lütfen aşağıdaki ifadelere ne derecede katılıp katılmadığınızı COVID-19 pandemisi özelinde yaşadığınız kişisel deneyimlerinizi göz önünde bulundurarak cevaplayınız.

C19_kay_kıt_1

"Önümüzdeki süreçte hastanelerin yoğun bakım ünitelerinin yetersiz kalacağını düşünüyorum."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

C19_kay_kıt_2

"Önümüzdeki süreçte gıda krizinin yaşanacağını düşünüyorum."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

C19_kay_kıt_3

"Tüm dünyaya yetecek kadar aşı üretilemeyeceğini düşünüyorum."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

C19_kay_kıt_4

"Önümüzdeki süreçte herkese yetecek kadar ilaç bulunamayacağından endişeleniyorum."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

C19_kay_kıt_5

Önümüzdeki süreçte doktorların tıbbi kaynakların kullanımını konusunda hastalar arasında seçim yapmak zorunda kalacağını düşünüyorum.

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)

End of Block: COVID-19 Kaynak Kıtlığı

Start of Block: COVID-19 Stokçuluk

stok Lütfen aşağıdaki ifadelere ne derecede katılıp katılmadığınızı COVID-19 pandemisi özelinde yaşadığınız kişisel deneyimlerinizi göz önünde bulundurarak cevaplayınız.

stok_1

"İlk COVID-19 vakası görüldükten sonra un, baklagiller, makarna, şeker vb. bazı temel gıda maddelerinde kıtlık veya fiyat artışı olabileceği endişesiyle belirli bir üründen çok miktarda satın aldığım oldu."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)
-

stok_2

"İlk COVID-19 vakası görüldükten sonra tuvalet kağıdı, çamaşır suyu, sabun vb. bazı temel

hijyen ürünleri için bir kıtlık veya fiyat artışı olabileceği endişesiyle anlık ihtiyacımdan daha fazla ürün satın aldığım oldu."

- 1=Hiç katılmıyorum (1)
- 2=Katılmıyorum (2)
- 3=Biraz katılmıyorum (3)
- 4=Biraz katılıyorum (4)
- 5=Katılıyorum (5)
- 6=Tamamen katılıyorum (6)

End of Block: COVID-19 Stokçuluk

Start of Block: COVID-19 Ekonomik Durum Karşılaştırma Sorusu

C19_eko COVID-19 salgını dolayısıyla, kendinizi tanıdığınız diğer kişilerle karşılaştıracak olursanız, yaşadığınız finansal sorunları ne ölçüde ciddi buluyorsunuz?

- Herkesten daha kötüye gitti (1)
- Daha kötüye gitti (2)
- Hiç değişmedi (3)
- Daha iyiye gitti (4)
- Herkesten daha iyiye gitti (5)

End of Block: COVID-19 Ekonomik Durum Karşılaştırma Sorusu

Start of Block: Finansal Endişeler Ölçeği

fin_end_0 Lütfen **son altı ay içinde** aşağıdaki durumlara ne sıklıkta dahil olduğunuzu belirtiniz.

fin_end_3

"Aylık harcamaların yazılı veya elektronik kaydını tutmak"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_4

"Bütçe veya harcama planınıza sadık kalmak"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_5

"Kredi kartı bakiyesinin her ay tamamının ödenmesi"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_6

"Bir veya daha fazla kredi kartının limitini aşmak"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_7

"Bir borcun yalnızca minimum tutarını ödemek"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_8

"Acil durumlar için para biriktirmeye başlamak veya devam etmek"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_9

"Her maaştan para biriktirmek"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_10

"Araba, eğitim, ev gibi uzun vadeli bir hedef için para biriktirmek"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_11

"Emeklilik hesabı için para ödemek"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_12

"Tahvil, hisse senedi veya yatırım fonu satın almak"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_13

"Yeterli bir sağlık sigortası poliçesi satın almak veya devam ettirmek"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)
-

fin_end_14

"Yeterli bir mülkiyet sigortası (örn. otomobil veya ev sigortası gibi) satın almak veya devam ettirmek"

- 1=Hiç (1)
- 2=Nadiren (2)
- 3=Bazen (3)
- 4=Sıklıkla (4)
- 5=Her zaman (5)

End of Block: Finansal Endişeler Ölçeği

Start of Block: Davranışsal Kitleme/Aktivasyon Ölçeği

dav_ket_ak_0 Bu testteki her madde, insanların kendilerinden bahsederken kullandıkları bazı ifadeleri tanımlamaktadır. Lütfen her maddeyi okuyunuz ve size ne kadar uygun olup olmadığına karar veriniz. Her madde için, 4 seçenekten sizi en iyi tarif eden seçeneği işaretleyiniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız ve her madde için sadece bir seçenek işaretleyiniz. Cevaplarınızın tutarlı olup olmayacağından endişe duymadan her maddeyi tek bir maddeymiş gibi cevaplayınız. Lütfen olabildiğince dürüst olunuz ve samimi cevaplar veriniz.

dav_ket_ak_1

"Bir insanın ailesi, hayatındaki en önemli şeydir."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_2

"Başıma kötü bir şey gelmek üzere olsa bile, nadiren korkarım veya sinirlenirim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_3

"İstedığım şeyleri elde etmek için, her yolu denerim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_4

"Bir şeyi yapmakta iyiysen, onu devam ettirmeyi severim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_5

"Eğlenceli olacağını düşündüğüm yeni şeyleri denemeye her zaman istek duyarım."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_6

"Nasıl giyindiğim benim için önemlidir."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_7

"İstedğim şeyi elde ettiğimde, heyecanlı ve enerji dolu olurum."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_8

"Eleştirilme veya azarlanma beni oldukça incitir."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_9

"Bir şeyi istediğimde, genellikle onu elde etmek için elimden ne geliyorsa yaparım."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_10

"Çoğu zaman bir şeyleri başka bir sebep olmaksızın, sırf eğlenceli olabilecek diye yapmak isterim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_11

"Saç kestirmek gibi şeylere zaman bulmak benim için zordur."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_12

"İstedığım şeyi elde etmek için bir ihtimal görürsem, hemen harekete geçerim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_13

"Birisinin bana kızgın olduğunu bildiğimde veya düşündüğümde, oldukça endişelenirim veya üzülürüm."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_14

"İstedğim bir şey için bir fırsat yakaladığımda hemen heyecanlanırım."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_15

"Çoğu zaman düşünmeden o an aklıma eseni yaparım."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_16

"Eğer hoş olmayan bir şeyin olacağını düşünürsem, genellikle oldukça 'gerilirim'."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_17

"Çoğu zaman insanların neden öyle davrandıklarını merak ederim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_18

"Başıma iyi şeylerin gelmesi, beni çok olumlu etkiler."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_19

"Önemli bir şeyi kötü yaptığımı düşündüğümde endişelenirim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_20

"Heyecan ve yeni duygular yaşamayı çok isterim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_21

"Bir şeyi elde etmeye çalıştığım zaman 'kural tanımam'."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_22

"Arkadaşlarıma kıyasla çok az korkum vardır."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_23

"Bir yarışmayı kazanmak beni heyecanlandırırdı."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

dav_ket_ak_24

"Hata yapmaktan endişelenirim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)

End of Block: Davranışsal Ketleme/Aktivasyon Ölçeği

Start of Block: COVID-19 Davranışsal Ketleme/Aktivasyon Ölçeği

C19_dav_ket_ak_0 Lütfen aşağıdaki soruları COVID-19 pandemisi özelinde yaşadığınız kişisel deneyimlerinizi göz önünde bulundurarak cevaplayınız.

C19_dav_ket_ak_1

"Eğer canım arkadaşlarımla buluşmak istiyorsa, kalabalık bir ortam olacağını bilmeme rağmen buluşurum."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_2

"Sosyal mesafe kurallarına dikkat edilmeyen bir ortam da olsa, eğlenceli olacağını bildiğim bir ortamda bulunmak isterim. "

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)

C19_dav_ket_ak_3

"COVID-19 ile ilgili bakanlığın paylaştığı verileri incelerim."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)
-

C19_dav_ket_ak_4

"COVID-19 ile ilgili paylaşılan tabloları ve grafikleri anlamak için uğraşırım."

- 1= Tamamen katılıyorum (1)
- 2=Biraz katılıyorum (2)
- 3=Katılmıyorum (3)
- 4=Hiç katılmıyorum (4)

End of Block: COVID-19 Davranışsal Kitleme/Aktivasyon Ölçeği

Start of Block: Tükenmişlik Ölçeği

tük_0 Lütfen aşağıdaki ifadeleri ne sıklıkla yaşadığınızı COVID-19 pandemisini göz önünde bulundurarak cevaplayınız.

tük_1

Ne sıklıkla yorgun hissediyorsunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_2

Ne sıklıkla fiziksel olarak tükenmiş hissediyorsunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_3

Ne sıklıkla duygusal olarak tükenmiş hissediyorsunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_4

Ne sıklıkla “Artık dayanamıyorum.” diye düşünüyorsunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_5

Ne sıklıkla yıpranmış hissediyorsunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_6

Ne sıklıkla zayıf ve hastalanmaya açık hissediyorsunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_8

Sabahları "yine bir iş günü daha" diye düşündüğünüzde tükenmiş hissediyor musunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_9

Her çalışma saatinin sizin için eziyetli olduğunu hissediyor musunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_11

İşiniz duygusal olarak çok yorucu mudur?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)
-

tük_12

İşiniz sizi yıldııyor mu?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)

tük_13

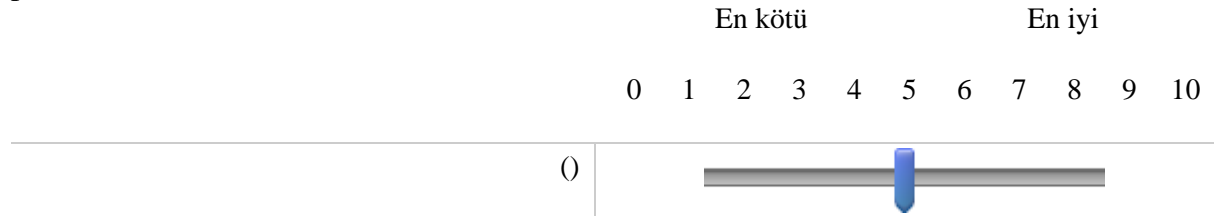
İşiniz yüzünden tükenmiş hissediyor musunuz?

- 1=hiç (1)
- 2=nadiren (2)
- 3=bazen (3)
- 4=sıklıkla (4)
- 5=her zaman (5)

End of Block: Tükenmişlik Ölçeği

Start of Block: Genel Sağlık

gen_sag_1 0'ın “olabilecek en kötü sağlık durumu”nu ve 10'un “olabilecek en iyi sağlık durumu”nu ifade ettiği bir ölçekte, bugünlerdeki sağlık durumunuza 0 ile 10 arasında kaç puan verirsiniz?

gen_sag_2 "Hastalanıp hastalanmamak benim elimdedir." Bu ifade sizi ne kadar iyi tanımlıyor?

End of Block: Genel Sağlık

Start of Block: Tek Madde Yaşam Memnuniyeti

GLS Genel olarak bugünlerde hayatınızdan ne kadar memnun olduğunuzu 1'den 10'a kadar değerlendiriniz (1 = hiç memnun değilim, 10 = çok memnunum).

- 1 (1)
- 2 (2)
- 3 (3)
- 4 (4)
- 5 (5)
- 6 (6)
- 7 (7)
- 8 (8)
- 9 (9)
- 10 (10)

End of Block: Tek Madde Yaşam Memnuniyeti

Start of Block: Kamu Hizmetlerine Güven

kam_hiz_guv Lütfen aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Hiç güvenmem	Pek güvenmem	Biraz güvenirim	Tamamen güvenirim
1	2	3	4

Aldığınız sağlık hizmetlerine ne kadar guveniyorsunuz? ()	
Eğitim hizmeti veren kurumlara ne kadar guveniyorsunuz? ()	
Elektronik ortamda sunulan (ornek: e-devlet) kamu hizmetlerine ne kadar guveniyorsunuz? ()	
Asayis/kamu duzeni hizmetlerine (polis, jandarma, bekci vs.) ne kadar guveniyorsunuz? ()	

End of Block: Kamu Hizmetlerine Guven

Start of Block: Sosyal Kapital

sos_kap_1 Sizce genelde insanların coğunluğuna guvenilebilir mi? Yoksa başkalarıyla bir ilişki kurarken veya iş yaparken coğ dikkatli olmak mı gerekir?

- 1= İnsanların çoğuna guvenilebilir (1)
- 2= Coğ dikkatli olmak gerekir (2)

Page Break

sos_kap_2 Lütfen, aşağıda belirtilen çeşitli gruplardan insanlara ne kadar güvendiğinizi belirtiniz.

	Hiç güvenmem	Pek güvenmem	Biraz güvenirim	Tamamen güvenirim
	1	2	3	4
Aileniz ()				
Mahalleniz ()				
Şahsen tanıdığınız insanlar ()				
İlk kez tanıştığınız insanlar ()				
Başka bir dinden insanlar ()				
Başka bir millettten insanlar ()				

End of Block: Sosyal Kapital

Start of Block: Güven Ölçeği

Q221 Aşağıdaki ifadeler şu andaki fikirleriniz ile ilgilidir. Lütfen her bir ifadenin şu andaki fikrinizi ne oranda yansıttığını belirtiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Tamamen Katılıyorum (5)
1. Diğerlerinden kaçırım (1)	☐	☐	☐	☐	☐
2. Diğerlerinin niyetleri konusunda şüphelerim var (2)	☐	☐	☐	☐	☐
3. Hayatta aldatılmış hissediyorum (3)	☐	☐	☐	☐	☐
4. İnsanlarla temas kurmaktan kaçırım (4)	☐	☐	☐	☐	☐
5. Çoğu insanın hayatında ilerlemek için yalan söylediğine inanırım (5)	☐	☐	☐	☐	☐
6. Başkalarını affetmekte zorlanırım (6)	☐	☐	☐	☐	☐
7. İnsanların nadiren herşeyi ayrıntısı ile anlattığına inanırım (7)	☐	☐	☐	☐	☐

End of Block: Güven Ölçeği

Start of Block: Stres ve İyi Oluş

stress_intro Aşağıda geçtiğimiz ay içerisindeki kişisel deneyimleriniz hakkında bir dizi soru yöneltilmektedir. Her soruyu dikkatlice okuyarak size en uygun seçeneğin altındaki kutuyu seçerek cevaplayınız. Soruların doğru veya yanlış cevabı yoktur. Önemli olan sizin duygu ve düşüncelerinizi yansıtan yanıtları vermenizdir.

stres1 Hayatındaki önemli şeyleri kontrol edemediğini hissetme

- Hiçbir Zaman (1)
- Neredeyse Hiçbir Zaman (2)
- Bazen (3)
- Oldukça Sık (4)
- Çok Sık (5)
-

stres2 Kendini sinirli ve stresli hissetme

- Hiçbir Zaman (1)
- Neredeyse Hiçbir Zaman (2)
- Bazen (3)
- Oldukça Sık (4)
- Çok Sık (5)
-

stres3 Beklenmedik bir şeylerin olması nedeniyle rahatsızlık duyma

- Hiçbir Zaman (1)
- Neredeyse Hiçbir Zaman (2)
- Bazen (3)
- Oldukça Sık (4)
- Çok Sık (5)
-

stres4 Kontrol dışında gelişen olaylar yüzünden öfkelenme

- Hiçbir Zaman (1)
- Neredeyse Hiçbir Zaman (2)
- Bazen (3)
- Oldukça Sık (4)
- Çok Sık (5)
-

stres5 Her şeyin yolunda gitmediğini hissetme

- Hiçbir Zaman (1)
- Neredeyse Hiçbir Zaman (2)
- Bazen (3)
- Oldukça Sık (4)
- Çok Sık (5)
-

stres6 Problemlerin üstesinden gelinemeyecek kadar biriktiğini hissetme

- Hiçbir Zaman (1)
- Neredeyse Hiçbir Zaman (2)
- Bazen (3)
- Oldukça Sık (4)
- Çok Sık (5)
-

stres7 Her şeyin üstesinden gelemediğini hissetme

- Hiçbir Zaman (1)
- Neredeyse Hiçbir Zaman (2)
- Bazen (3)
- Oldukça Sık (4)
- Çok Sık (5)
-

stres8 Kişisel sorunları ele alma yeteneğine güven duymadığını hissetme

- Hiçbir Zaman (1)
- Neredeyse Hiçbir Zaman (2)
- Bazen (3)
- Oldukça Sık (4)
- Çok Sık (5)
-

stres9 Hayatındaki zorlukları kontrol edemediğini hissetme

- Hiçbir Zaman (1)
- Neredeyse Hiçbir Zaman (2)
- Bazen (3)
- Oldukça Sık (4)
- Çok Sık (5)
-

stres10 Yapılması gereken şeylerle başa çıkamadığını fark etme

- Hiçbir Zaman (1)
- Neredeyse Hiçbir Zaman (2)
- Bazen (3)
- Oldukça Sık (4)
- Çok Sık (5)

End of Block: Stres ve İyi Oluş

Start of Block: İlişki var mı

relq Şu an romantik bir ilişkiniz var mı (sevgili, eş, partner vb.) ?

- Evet (1)
- Hayır (2)

End of Block: İlişki var mı

Start of Block: Algılanan Partner Duyarlılığı

PPR_0 Partnerimin (eşimin, sevgilimin):

PPR_1

Benimle gerçekten ilgilendiğini hissedirim.

Hiç katılmıyorum Tamamen katılıyorum

1 2 3 4 5 6 7

1 ()

PPR_2

Yeteneklerime ve görüşlerime değer verdiğini hissederim.

Hiç katılmıyorum

Tamamen katılıyorum

1 2 3 4 5 6 7

PPR_3

Beni anladığını hissederim.

Hiç katılmıyorum

Tamamen katılıyorum

1 2 3 4 5 6 7

End of Block: Algılanan Partner Duyarlılığı

Start of Block: Demografikler

gender Cinsiyetiniz

- Kadın (1)
- Erkek (2)
- Belirtmek istemiyorum (3)
- Diğer (4)

dateofbirth Doğum yılınızı yazınız (örn., 1981)

Page Break

edu Eğitim Düzeyiniz (En son aldığınız dereceyi belirtiniz):

- İlkokul (1)
- Ortaokul (2)
- Lise (3)
- Yüksek okul (2 yıllık) (4)
- Üniversite (5)
- Yüksek Lisans & Doktora (6)

Page Break

ses Merdivenin en üst basamağında (10) en iyi durumda olan, en fazla paraya, en yüksek eğitime ve en iyi işlere sahip insanlar olduğunu düşünün. En altta (1) ise en kötü koşullarda yaşayan, en az parası, en az eğitimi olan, en kötü işlere sahip ya da hiç işi olmayan insanlar var. Lütfen merdivenin hangi basamağının sizi daha iyi temsil ettiğini işaretleyiniz.

- 1 (1)
- 2 (2)
- 3 (3)
- 4 (4)
- 5 (5)
- 6 (6)
- 7 (7)
- 8 (8)
- 9 (9)
- 10 (10)

relstatus Medeni durumunuzu en iyi tarif eden seçeneği işaretleyiniz

- Bekar (1)
- Nişanlı (4)
- Evli (5)
- Boşanmış (6)
- Eşini kaybetmiş (7)
- Cevap vermek istemiyorum (8)

Page Break

child Çocuk sahibi misiniz?

Evet (kaç çocuğunuz olduğunu aşağıya yazınız) (1)

Hayır (2)

Cevap vermek istemiyorum (3)

household Aynı evde yaşadığınız kişi sayısı nedir?

Page Break

covidnumber Ailenizde COVID-19 teşhisi almış kaç kişi olduğunu belirtiniz (eğer kimse yoksa sıfır yazınız):

joblost Ailenizde COVID-19 salgını dolayısıyla ücretsiz izne ayrılmış kişi sayısını belirtiniz (eğer kimse yoksa sıfır yazınız)

covidrisk Ailenizde COVID-19 salgınında hassas ve riskli gruplar (örneğin, kronik hastalık sahibi veya 65 yaş ve üzeri, gibi) içerisinde olan kişi sayısını belirtiniz (eğer kimse yoksa sıfır yazınız)

Page Break

politicalor Seçtiğiniz politik görüşünüzü neredde konumlandırırınız? (cevap vermek istemiyorsanız soruyu boş bırakabilirsiniz.)

Aşırı Sol Merkez Aşırı Sağ
1 2 3 4 5 6 7

Politik Görüşünüzü Nerede
Konumlandırırınız? ()

Page Break

childses Çocukluğunuzdaki gelir seviyenizi tanımlar mısınız?

- Çok iyi (1)
- İyi (2)
- Fena değil (3)
- Kötü (4)
- Çok kötü (5)

livingplace En uzun süreyle yaşadığınız yer:

- Büyükşehir (1)
- Şehir (2)
- Kasaba (3)
- Belde (4)
- Köy (5)

End of Block: Demografikler

Start of Block: debriefing

debrief **Çalışma Sonrası Bilgilendirme Metni** Değerli katılımcı,

Doç. Dr. Mehmet Harma'nın danışmanlığında yürütülen "Network Analizi Perspektifinden Covid-19 Küresel Salgınının Psiko-Sosyal Etkilerinin İncelenmesi" isimli TÜBİTAK projesinin ön çalışmasına katılımınız için çok teşekkür ederiz. Bu form size bu pilot çalışmanın içeriği hakkında daha detaylı bilgilendirme sunmak amacıyla oluşturulmuştur. Özel olarak, COVID-19 temelinde yapılmış benzer bir çalışma bildiğimiz kadarıyla olmamakla birlikte, geçmişte yapılan incelemeler -COVID-19 gibi- virüs salgınlarının kişilerin yaşantılarında uzun vadeli etkileri olabileceğini göstermektedir. Bu pilot çalışmada COVID-19 nedeniyle yaşanan pandeminin oluşturabileceği tutumsal ve davranışsal farklılıkları incelemek amacıyla gerçekleştirilecek bir sonraki incelemede kullanacağımız ölçüm araçlarının geçerlik ve güvenilirliklerinin test edilmesi ve ilgili ön testlerin gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Buna paralel olarak, bu çalışmada COVID-19 salgının diğerleriyle olan ilişkilerimizde yaratabileceği farklılıkları anlamak adına katılımcılardan tikslenme duyarlılığı, ilişki memnuniyeti, insanlara duyulan güven duygusu ve olumlu sosyal davranışlar (yardım sergileme, bağışta bulunma, vb.) gibi sosyalleşmeye ilişkin farklı değişkenlere dair bilgiler edinilmektedir. Bunun yanı sıra, katılımcıların ekonomik seviye, medeni durum, çocuk sayısı,

yaş ve yaşadığı şehir gibi farklı demografik özelliklerinin, bahsi geçen ilişkisel değişkenlerde farklı etkiler ortaya çıkarabileceği öngörülmektedir. Bu yönüyle, bu pilot çalışmanın sonuçları vasıtasıyla şekillenecek olan bir sonraki incelemenin, potansiyel risk faktörlerinin önüne geçmek için müdahale programlarına bilgi sunması hedeflenmektedir. Katılımcılardan alınan tüm kişisel bilgilerin “anonim” olarak tutulduğunu ve cevaplarınızın kimlik ve demografik bilgilerinizle eşleştirilmediğini belirtmek isteriz. Çalışma hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak veya çalışma tamamlandığında sonuçlar hakkında bilgi edinmek isterseniz corelab@khas.edu.tr e-mail adresinden araştırma asistanlarına veya çalışmanın yürütücüsü Doç. Dr. Mehmet Harma'ya (mehmet.harma@khas.edu.tr) ulaşarak bilgi alabilirsiniz. Devam butonuna basarak çalışmayı tamamlayabilirsiniz. Sevgilerimizle, CoRe Lab Ekibi

End of Block: debriefing

Ek 4. Analizlerin R kodu

```
#120K392 Network analysis for representative Turkey data

#All Sample analyses
# Analysis of stability and accuracy of the GGM:
install.packages("foreign")
library(foreign)
tubitak <- read.spss(file.choose(),
                    to.data.frame = TRUE)

library(qgraph)
Cor_Study1 <- cor_auto(tubitak)

group.item <- list(c(1), c(6:8), c(2), c(3), c(5), c(4), c(9:11))
Study1_GLASSO <- qgraph(Cor_Study1, layout = "spring", graph = "glasso", tuning = 0.5,
sampleSize = 1905, legend.cex = 0.4, color=c("olivedrab2", "darkseagreen1", "wheat3",
"goldenrod2", "darkorange1", "darkslategray2", "mediumpurple"), borders=FALSE,
theme="colorblind", usePCH=TRUE)
WeightMatrix_Study1_GLASSO <- getWmat(Study1_GLASSO)
centralityPlot(Study1_GLASSO)
centralityTable(Study1_GLASSO, standardized = TRUE)

# Add predictability to the plot
tubitak_matrix <- as.matrix(tubitak)
p_1 <- ncol(tubitak_matrix)
dim(tubitak_matrix)
library(mgm)
set.seed(1)
fit_obj1 <- mgm(data=tubitak_matrix,
               type = rep('g', p_1),
               level = rep('1', p_1),
               lambdaSel = 'EBIC',
               ruleReg = 'OR')
pred_obj1 <- predict(object = fit_obj1,
                    data = tubitak,
                    errorCon = 'R2')

library(qgraph)
print(pred_obj1)
dev.off()
R2_network1_Spring <- qgraph(WeightMatrix_Study1_GLASSO,
                             layout = "spring",
                             pie = as.numeric(as.character(pred_obj1$error[,2])),
                             pieColor = rep('#377EB8', p_1),
                             labels = colnames(Data1_norm_matrix),
```

```

        groups = group.item, color=c("olivedrab2", "darkseagreen1", "wheat3",
"goldenrod2", "darkorange1", "darkslategray2", "mediumpurple"), theme="colorblind",
        maximum=0.44, details=TRUE)

```

```

# Check how predictability model fits with model obtained via qgraph:
cor(getWmat(Study1_GLASSO)[upper.tri(getWmat(Study1_GLASSO))],
fit_obj1$pairwise$wadj[upper.tri(fit_obj1$pairwise$wadj)], method="pearson")

```

```

# Plot centrality for model:
centralityPlot(R2_network1_Spring)

```

```

# Analysis of stability and accuracy of the GGM:
library("bootnet")
Bootnet_Network1 <- estimateNetwork(tubitak, tuning= 0.5, corMethod = "cor_auto",
default = "glasso")
Study1_boot1 <- bootnet(Bootnet_Network1, nCores = 4)
Study1_boot2 <- bootnet(Bootnet_Network1, nBoots = 1000, type = "case", nCores = 4)
plot(Study1_boot1, labels = F, order = "sample")
plot(Study1_boot2)
Study1_boot3 <- plot(Study1_boot1, "edge", plot = "difference", onlyNonZero = TRUE,
order = "sample")
plot(Study1_boot3)
corStability(Study1_boot2)
plot(Study1_boot1, "betweenness", plot="difference")
plot(Study1_boot1, "betweenness", plot="difference")
plot(Study1_boot1, "closeness", plot="difference")

```

```

#Power analysis for all sample
library(bootnet)
PowerNetwork <- estimateNetwork(tubitak, default = "EBICglasso", corMethod =
"cor_auto", tuning = 0.5, refit = TRUE)
plot(PowerNetwork)
simRes <- netSimulator(PowerNetwork, default = "EBICglasso", nCases = c(100, 200, 300,
450, 750, 1000), tuning = 0.5, nReps = 100, nCores = 8)
print(simRes)
plot(simRes)
plot(simRes, yvar = c("strength", "closeness", "betweenness"))

```

```

# NetworkComparisonTest
library(NetworkComparisonTest)
comparison <- NCT(Data1_norm, Data2_norm, gamma=0.5, it=1000, binary.data=F,
test.edges=F)
summary(comparison)

```

TÜB TAK
PROJE ÖZET B LG FORMU

Proje Yürütücüsü:	Doç. Dr. MEHMET HARMA
Proje No:	120K392
Proje Ba lı ı:	A Analizi Perspektifinden Covid-19 Küresel Salgınının Psiko-Sosyal Etkilerinin ncelenmesi
Proje Türü:	1001 - Ara tırma
Proje Süresi:	6
Ara tırmacılar:	
Danı manlar:	
Projenin Yürütüldü ü Kurulu ve Adresi:	KAD R HAS Ü. KT SAD , DAR VE SOSYAL B L MLER F. PS KOLOJ B.
Projenin Ba langıç ve Biti Tarihleri:	01/07/2020 - 31/12/2020
Onaylanan Bütçe:	104500.0
Harcanan Bütçe:	96705.67
Öz:	<p>COVID-19 küresel salgının psiko-sosyal etkilerin birbiri ile ili kisini inceleyen bu çalı ma salgında önemli olabilecek bir dizi de i kenin birbiri ile etkile imleri ve farklı alt gruplardaki söz konusu de i kenlerin merkezietleri Türkiye temsili bir veri setinde a analizi perspektifi ile incelenmi tir. Özeldede tikslenme duyarlı lı , davranı sal ketleme/aktivasyon, kaynakların kıtlı lı , finansal endi eler, psikolojik iyi-olu , stres ve bir dizi demografik de i kenin a örüntüsündeki birbirleri ile ili kisi incelenmi tir. Ayrıca a modelleri kadın ve erkekler, ya anılan yer (büyük ehir, ehir ve kırsal) ve farklı sosyo-ekonomik düzeydeki (SED) katılımcılar için ayrı ayrı yürütülmü ve bu alt gruplarda kestirimi yapılan a modellerinin farklılıkları incelenmi tir. Tikslenme duyarlı lı , finansal endi eler ve davranı sal ketleme/aktivasyon için COVID-19 özelinde maddeler ile birlikte çalı mada kullanılacak ölçüm araçları 349 ki i ile pilot çalı mada test edilerek, ölçüm araçlarının psikometrik de erlendirmeleri yapılmı tir. Daha sonra ana çalı mada Türkiye temsili bir örneklemede 1905 ki iden veri toplanmı tir. Veriler nüfusları oranında her ehirden katılımcılar yer almı tir. Ya anılan yere göre yürütülen kar ıla tırmalı a analizine göre büyük ehirde ya ayanlar için kamu hizmetlerine duyulan güven, ki ilerarası ili kilerde tükenmi lik, COVID-19 tikslenme duyarlı lı , e lence arayı lı , sosyal mesafeye hassasiyet ve yetersizlik hisleri en önemli de i kenler olurken, ehirde ya ayan katılımcılardan için COVID-19 ile ilgili istatistikleri takip etme, yatırım amaçlı davranı lar, sosyal mesafeye hassasiyet, yetersizlik hisleri ile kendini gösteren stres ve hanedeki COVID-19 risk grubundaki ki i sayısı merkezi öneme sahip de i kenler olarak bulunmu tur. Kırsaldaki katılımcılar için tükenmi lik, yatırım davranı ları, tasarruf yapma e ilimi ve yetersizlik hissi ile ortaya çıkan stres merkezi rolü yüksek de i kenlerdir. Son olarak SED?e göre yürütülen a analizi sonuçlarına göre, yüksek SED?deki katılımcılar için yetersizlik ve çaresizlik, e lence arayı lı ve i kaybı merkezi önemdeyken, orta SED?deki katılımcılar için yetersizlik ile gözlenen stres, i kaybı olması durumu, yatırım davranı ları, hem COVID-19 ile ilintili tikslenme hem de genel tikslenme hassasiyeti yüksek merkezi öneme sahip bulunmu tur. Dü ük SED?deki katılımcılar için finansal açıdan tasarrufta bulunma, yatırım yapma motivasyonu ve i teki tükenmi lik di er dü ümlerle yüksek oranda etkile im içinde bulunmu tur. Projeden elde edilen sonuçlara göre, farklı alt gruptaki ki ilerinin ihtiyaçlarının farklı oldu u bulunmu tur ve geli tirilmesi muhtemel veri-temelli müdahale programlarında bu görelî öneme sahip de i kenlerin di er de i kenler ile ili kisinin de göz önüne alınması gerekmektedir.</p>
Anahtar Kelimeler:	COVID-19, A analizi, Tikslenme, Finansal endi eler, Davranı sal aktivasyon/ketleme, yi-olu , Stres
Fikri Ürün Bildirim Formu Sunuldu Mu?:	Hayır